

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**ARŞİV BELGELERİNE GÖRE SON DÖNEM OSMANLI
TOPLUMUNDA KADIN İNTİHARLARI**

Zehra Nur ŞİMŞEK DEMİRCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ

AĞUSTOS - 2023

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ARŞİV BELGELERİNE GÖRE SON DÖNEM OSMANLI
TOPLUMUNDA KADIN İNTİHARLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra Nur ŞİMŞEK DEMİRCİ

Enstitü Anabilim Dalı :Tarih

Enstitü Bilim Dalı :Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti

“Bu tez 10/08/2023 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ	Başarılı
Prof. Dr. Oya DAĞLAR MACAR	Başarılı
Prof. Dr. Mükerrerem Bedizel AYDIN	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Zehra Nur ŞİMŞEK DEMİRCİ

10/08/2023

ÖNSÖZ

İntihar insanlık tarihi boyunca varlığını sürdürmüş, çok boyutlu bir fenomendir. Bu fenomene sosyoloji ve psikoloji uzmanları uzun süredir ilgi göstermektedir. Dolayısıyla sosyolojik ve psikolojik perspektiften yapılan çalışmalar ile geniş bir literatür oluşturulmuştur. Ancak tarihçilerin intihar olgusuna ilgisi henüz yenidir ve Osmanlı dönemi intihar vakaları üzerine yapılan çalışmalar da oldukça az sayıdadır. Yapılan çalışmaların alana katkısının yanında Osmanlı kadını özelinde intiharı çok boyutlu incelemeye gerek duyulmaktadır. Bu bağlamda çalışmam son dönem Osmanlı kadın intiharlarına odaklanmakta ve ana kaynak olarak arşiv metinlerini ele almaktadır. Arşiv metinlerinin sınırlı bilgiler ihtiva etmesi ve kadın kimliğinin sık sık verilmemiş olması vakanın takibini sınırlandırdığı gibi vakanın hikâyesini, altında yatan sosyal, psikolojik ve ekonomik etkileri incelemeyi de zorlaştırmıştır. Tüm zorluklara rağmen transkribe edilen vesikaların sıkı bir şekilde izi sürülerek intihar olgusu, devletin ve toplumun intiharı nasıl karşıladığı, edebiyat dünyasına yansıyan kadın ve intihar teması, kadınların intihar sebepleri, mekânları, zamanı ve yöntemlerinin neler olduğu incelenmekle birlikte intihar vakasının araştırılma süreci ve prosedür ele alınmıştır.

Tez konumu belirleyerek özgün bir çalışmaya beni yönlendiren, araştırma süresince her konuda yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen çok kıymetli hocam Prof. Dr. Mehmet Yaşar Ertaş'a müteşekkirim. Ayrıca eleştiri ve önerileriyle tezimi tekmil etmeme büyük katkı sağlayan Prof. Dr. Oya Dağlar Macar ve Prof. Dr. Mükerrerrem Bedizel Aydın'a; burs desteği sağlayan araştırma sürecini kolaylaştıran İlim Yayma Vakfı'nın değerli yöneticilerine şükran borçluyum. Son olarak eğitim-öğretim hayatımın her aşamasında yanımda duran, maddi ve manevi olarak destekleyen çok değerli aileme ve sevgili eşime minnettarım.

Zehra Nur ŞİMŞEK DEMİRCİ

10/08/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: İNTİHAR OLGUSU VE OSMANLIDA İNTİHAR OLGUSUNA KARŞI TUTUM.....	5
1.1. İntihar Olgusu.....	5
1.2. Son Dönem Osmanlı’da İntiharlara Karşı Tutum	9
1.2.1. İntiharlar Karşısında Toplumun Tutumu.....	9
1.2.2. İntiharlar Karşısında Devletin Tutumu	12
1.2.3. Edebiyata Yansıyan İntihara Yönelik Algı ve Tutum: Romanlarda İntihar ..	16
BÖLÜM 2: SON DÖNEM OSMANLI TOPLUMUNDA KADIN İNTİHARLARININ SEBEPLERİ VE ZAMANI.....	26
2.1. Psikolojik Sebepler.....	28
2.2. Ekonomik Sebepler	35
2.3. Sosyal Sebepler	36
2.4. Kadın İntiharlarında Yaş, Mevsim ve Mekân	39
BÖLÜM 3: SON DÖNEM OSMANLI TOPLUMUNDA KADIN İNTİHAR YÖNTEMLERİ	44
3.1. Kadın İntihar Yöntemleri	44
3.1.1. Ateşli Silahla İntihar Eden Kadınlar	46
3.1.2. Ası Yöntemiyle İntihar Eden Kadınlar	51
3.1.3. Suya Atlayarak İntihar Eden Kadınlar	55
3.1.4. Kimyasal Madde İçmek Sureti ile İntihar Eden Kadınlar	57
BÖLÜM 4: ADLÎ BİR VAKA OLARAK İNTİHARLARIN İNCELENMESİ	61
4.1. İntihar Vakasının İhbarı ve İntiharın Araştırılmasında Yetkili Makamlar	61
4.2. Tahkikat Süreci.....	62

4.3. İntihar İncelemelerinde Uygulanan Prosedüre Bir Örnek: Vasiliki'nin İntiharı ve Zanlı Dikran Miriciyan.....	71
--	----

SONUÇ	77
KAYNAKÇA.....	81
EK	87
ÖZGEÇMİŞ	90

KISALTMALAR

- bkz.** : Bakınız
- BOA.** : Başbakanlık Osmanlı Arşivi
- C.** : Cilt
- Çev.** : Çeviren
- S.** : Sayı
- s.** : Sayfa
- vs.** : Vesaire
- vb.** : Ve benzeri
- DİE** : Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Son Dönem Osmanlı Toplumunda Kadın İntiharlarında Tercih Edilen Yöntemler ve Sonuçları.....	60
---	----

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Açık Tarihin Verildiği 50 Belge İçerisinde Kadın İntihar Vakalarının Aylara Dağılımı.....	40
Grafik 2: Açık Tarihin Verildiği 50 Belge İçerisinde Kadın İntihar Vakalarının Günlere Dağılımı.....	40
Grafik 3: Yıllara Göre Kadın İntihar Sayıları	41
Grafik 4: 1843-1926 Arası İntihar Vakalarının Mevsimsel Dağılımı.....	42
Grafik 5: Gerçekleşen Ölümler Arasında Yöntemlerin Oranı.....	42

ÖZET	
Başlık: Arşiv Belgelerine Göre Son Dönem Osmanlı Toplumunda Kadın İntiharları	
Yazar: Zehra Nur ŞİMŞEK DEMİRCİ	
Danışman: Prof. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ	
Kabul Tarihi: 10/08/2023	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 90 (ana kısım) + 3 (ek)
İntihar geçmişten günümüze süregelen bir olgudur. İntihar olgusuna sosyoloji ve psikoloji uzmanları uzun zamandır ilgi göstermiştir ancak bu olgu son zamanlarda sosyal tarihin de ilgi kapsamına girmiştir. İntihar olgusu uzmanlık alanı ve yapılan araştırmanın odaklandığı soruya bağlı olarak çok boyutlu bir şekilde ele alınmış ve intiharla ilgili geniş bir literatür oluşmuştur. Yapılan çalışmalarda intiharda etkili olan kültürel, ekonomik ve sosyal etmenlerin yanında intihar sebebi, mekânı, zamanı, intihar eden bireyin cinsiyeti ve intihar edenin yaşı gibi noktalara odaklanılmıştır. Ayrıca intiharın nasıl gerçekleştiği, intiharda kullanılan yöntemin ne olduğu ve kişinin neden bu yöntemle yöneldiği, kişinin tercih ettiği yöntemde cinsiyet, ekonomik ve sosyal dünyasının ne denli bağdaştığı gibi sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır. Benzer soru ve yaklaşımlar, intihar ile ilgilenen tarihçilerin de odaklandığı noktalar olmuştur. Osmanlı toplumunda intiharlara dair yapılan az sayıda çalışma olmakla birlikte doğrudan kadın intiharlarına yönelen bir araştırma bulunmamaktadır. Alanda mevcut olan bu eksikliği tamamlamak amacıyla elinizdeki bu tez son dönem Osmanlı toplumunda kadın intiharlarına odaklanmaktadır. Bu bağlamda toplumda intiharın nasıl algılandığı ve intihara yönelik tutumun nasıl olduğu; kadınların intihara hangi sebeplerle yöneldiği, hangi yöntemlerle intihara teşebbüs ettiği; intihar vakasının ne zaman ve nerede gerçekleştiği sorularına cevap aranmıştır. Bununla beraber kadın intiharlarının adli bir vaka olarak nasıl ele alınıp tahkik edildiği hususu da değerlendirilmiştir. Tezin ana kaynağı Osmanlı Arşivi'nde tespit edilen resmi evrakdır. Ayrıca belgelerdeki verileri anlamlandırmak için dönemde kaleme alınmış kimi romanlara ve gazete haberlerine de zaman zaman müracaat edilmiştir. Bunun dışında Osmanlı dönemi başta olmak üzere intihar vakalarıyla ilgili yapılmış olan bilimsel çalışmalardan da istifade edilmiştir. Elde edilen veriler, kadın intiharlarını çok yönlü olarak anlama ve açıklama amacıyla tahlil edilmiş ve sayısal veriler metinde değerlendirildiği gibi grafiklerle de gösterilmiştir.	
Anahtar Kelimeler: İntihar, Kadın İntiharları, Osmanlı Kadın İntiharları	

ABSTRACT	
Title of Thesis: According to Archival Documents Female Suicide in the Late Ottoman Society	
Author of Thesis: Zehra Nur ŞİMŞEK DEMİRCİ	
Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ	
Accepted Date: 10/08/2023	Number of Pages: ix (pre text)+ 90 (main body) + 3 (add)
Suicide is a phenomenon that has persisted from past to present. Sociology and psychology specialists have long been interested in the phenomenon of suicide, but it has recently come under the scope of social history. The phenomenon of suicide has been handled in a multidimensional way depending on the field of specialization and the question that the research focuses on, and a large literature on suicide has emerged. In addition to the cultural, economic and social factors that are effective in suicide, studies have focused on the cause, place, time, gender and age of the suicide. In addition, questions such as how suicide occurs, what the method used in suicide is, why the suicide is committed, and to what extent the gender, economic and social world of the person is compatible with the method preferred by the person have been tried to be answered. Similar questions and approaches have been the focus of historians interested in suicide. Although there are a few studies on suicides in Ottoman society, there is no research that directly focuses on women's suicides. In order to fill this gap in the field, this thesis focuses on women's suicides in the late Ottoman society. In this context, this thesis seeks to answer the questions of how suicide was perceived in the society and what the attitudes towards suicide were; for what reasons women committed suicide, by what methods they attempted suicide, and when and where the suicide took place. In addition, how women's suicides were handled and investigated as a judicial case is also evaluated. The main source of the thesis is the official documents found in the Ottoman Archives. In addition, in order to make sense of the data in the documents, some novels and newspaper reports written during the period were also consulted from time to time. In addition, scientific studies on suicide cases, especially in the Ottoman period, were also utilized. The data obtained were analyzed in order to understand and explain women's suicides in a multidimensional way, and the numerical data were evaluated in the text as well as shown in graphs.	
Keywords: Suicide, Female Suicides, Ottoman Female Suicides	

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Tarih boyunca insanlar kendi canlarına kıyıp intihar etmişlerdir. İntihar psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve kültürel birçok faktörler altında oluşan karmaşık bir vakadır. Bu sebeple günümüzde her bilim dalı kendi perspektifinden intihar meselesini tartışmakta ve analiz etmektedir. Dolayısıyla intihar çok farklı açılardan ele alınmakta ve incelenmektedir. Keza intiharların her biri kendine özgüdür. İntiharın sebebi, yöntemi, zamanı ve mekânı çevresel koşullara ve olanaklara göre değiştiği gibi müntehirin cinsiyeti ve kişiliğine göre farklılık arz etmiştir.

Çalışmada ele aldığımız 19. ve 20.yüzyıllar çok dinli, çok dilli ve çok kültürlü bir yapıya sahip olan Osmanlı dünyası için kriz yüzyıllarıdır. Keza bu yüzyıllar Avrupa karşısında politik ve askeri olarak zayıflamış olan Osmanlı Devleti'nde toprak kayıpları, ekonomik buhranlar, göçler ve sosyal huzursuzlukların yoğunlaştığı bir çağdır. Bu durum toplum hayatında olduğu gibi kişi yaşamlarında da derin etkiler bırakmış dolayısıyla intiharlara yol açmıştır. Bu tezde, Osmanlıların bu sıkıntılı çağında siyasi ve sosyal buhranlara eşlik eden intihar meselesi tarihçi perspektifinden ele alınmış, araştırmanın çerçevesi kadın intiharlarıyla sınırlandırılmıştır.

Bu tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde intihar olgusu tartışılmış, ardından Osmanlı Devleti'nin son döneminde toplumun ve devletin intihara karşı tutumu değerlendirilmiş ve edebiyata yansıyan intihara yönelik algı ve tutum ele alınmıştır. İkinci bölümde kadınları intihara iten sebepler ile intiharın zamanı ve mekânı tahlil edilmiş olup üçüncü bölümde de intihar yöntemleri incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise intiharların adli bir vaka olarak incelenmesi ve tahkikat prosedürü konu edilmiştir.

Çalışmanın Önemi

Kadın ve erkek fizyolojik olarak farklı oldukları gibi toplumdaki konumları, yetiştirilme tarzları, duygu durumları, zihinsel yapıları ve sosyal rolleri itibarıyla da farklıdırlar. Bu durum kadın veya erkeğin psikolojik dünyalarını etkilediği gibi sosyal benlik ve kimliklerini belirlemektedir. Bu da kadın ve erkeğin sosyal ve psikolojik baskılar, ekonomik ve fiziksel zorluklar karşısındaki tutumlarını değiştirmektedir. Dolayısıyla intihar olgusunun bir bütün olarak ele alındığı gibi cinsiyet ayrımı göz önüne alınarak

nicel verilerin ortaya konması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Osmanlı dönemi ve erken Cumhuriyet devrinde az sayıda olsa da intiharla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Rüya Kılıç, *Gerçeklik ve Kurgu Olarak Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İstanbul'da İntihar* isimli çalışmasında gazete, dergi ve arşiv kayıtlarını kullanarak İstanbul'da meydana gelen intiharları inceler ve edebî eserlerdeki intihar kurgusundan bahseder. Yazar ayrıca *İntiharın Tarihi: Geç Osmanlı ve Erken Dönem Cumhuriyetinde İstemli Ölüm Halleri* isimli kitabında son dönem ve erken cumhuriyette gazete, dergi ve resmi kayıtlara geçen intiharları çalışmıştır. Çalışmada genel olarak kadın ve erkek ayrımı yapılmasa da kitabın bir bölümü yalnızca genç kız-kadın intiharlarını ele almaktadır. Ayrıca bu çalışmada sosyolog Max Bonnafofus'un bulguları ve alana kazandırdığı tablolara yer verilir. Aslı Güller'in *XIX.Yüzyıl Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Toplumunda İntihar* adlı yüksek lisans tez çalışmasında 19.yüzyıl intihar vakalarını incelediği gibi kadın ve erkek ayrımına gitmez. Tezde genel olarak arşiv belgelerinde bulunan intiharlar ele alınmakta, zaman zaman gazete haberlerine de yer verilmektedir. İntiharın toplumsal ve siyasi olarak nasıl algılandığını inceleyen yazar, yöntem ve sebeplere dair de tespitlere yer vermiştir. Nurullah Şenol'un ele aldığı *Suicidal Tendencies Culture of Self-Destruction in Ottoman Society* isimli yüksek lisans tez çalışması da cinsiyet ayrımının olmadığı bir çalışmadır. Tezde intiharın sebepleri ve yöntemleri örnek vakalarla incelenirken ayrıca intihar soruşturmasında prosedür ele alınmıştır. Ele alınan tüm çalışmalar intihar kültürünü ve Osmanlı toplumunda intiharları anlamak adına oldukça yararlıdır. İntiharla ilgili bu çalışmaların yanı sıra doğrudan kadın intiharları üzerine odaklanmış Zafer Toprak ve Nazan Maksudyan'ın çalışmaları dikkat çekmektedir. Ancak bu çalışmalar Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonraki bir dönemi, erken cumhuriyet yıllarını ele almaktadır. Zafer Toprak, *Sosyologların ve Psikiyatrist Hekimlerin Farklı Yorumları: Erken Cumhuriyet Genç Kız-Kadın İntiharları* adlı çalışmasında sosyolog ve psikiyatrist hekimlerin farklı yorumlarına yer verir. Dönemin hekimleri ve sosyologlarının yorumlarını ayrı başlıklar halinde veren yazar ayrıca Resimli Ay Dergisi'ne kadınlar tarafından gönderilen mektuplara değinerek haber olmuş intihar vakalarını da ele alır. Zafer Toprak'ın bir diğer çalışması olan *Genç Kız ve Kadın İntiharları II: Cumhuriyet Erkeğinin Kadın İmgesi* adlı makalede 20.yüzyılda siyasi ve sosyal dönüşüm yaşayan kadın imgesi anlatılır. Yazar bunu yaparken Dr. Cemal Zeki'nin intihar çalışmaları ve intiharlar üzerine önerilerine yer verir ve bu çalışmada da gazete ve dergilerde

yayımlanan haber küpürleri yer alır. Nazan Maksudyan, *Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın İntiharları Islah, İnkâr ve İskât* isimli makalesinde sosyolog Max Bonnafeus'un 1916-1926 yıllarında İstanbul'da meydana gelen intiharlarla ilgili çalışması üzerine bir inceleme yapmış ve bu eserdeki sayısal verileri tablolaştırmıştır.

Yukarıda zikredilen alışmalar, Osmanlı ve erken dönem cumhuriyet devrinde vuku bulan intiharlarla ilgili önemli veri, tespit ve tahlilleri içermekle beraber büyük toprak kayıpları, iç göçler ve idari, siyasi ve iktisadi krizlerin yanı sıra siyasal ve toplumsal alanda travmatik bir dönüşümün yaşandığı son dönem Osmanlı yıllarında kadın intiharlarını doğrudan konu edinmemektedir. Dolayısıyla kadınların nasıl ve niçin intihar ettiği; hangi yaş aralığında intihara yöneldikleri, hangi mevsim ve günlerde intihara kalkıştıkları gibi soruların cevaplarına ulaşamıyoruz. Bu araştırma ise öncelikle cinsiyet ayrımına giderek yalnızca kadın intiharlarına odaklanmak suretiyle Osmanlı Arşivi'nde bulunan belgelere dayanarak; tarihçi perspektifinden Osmanlı'nın son döneminde kadınların nasıl, nerede, ne zaman, niçin ve hangi yaşta intihara başvurduğunu incelemektedir. Keza resmî evraklar ışığında adlî bir vaka olarak intiharın tahkikat prosedürü incelenmiş ve örnek bir vaka üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Sosyoloji ve psikoloji bilimlerinde intihar konusuyla ilgili çok sayıda çalışma mevcut olmakla birlikte tarihçilerin intihar vakalarına olan ilgisi henüz çok yenidir. Özellikle kadın intiharları üzerine yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır ve kadın intiharlarında daha detaylı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tez, alanda bulunan ihtiyacı gidermek adına geç dönem Osmanlı toplumundaki kadın intiharlarına odaklanmakta, intihar eden ya da intihar teşebbüsünde bulunan kadınların niçin, nasıl, ne zaman, hangi yaşlarda, hangi mevsimlerde ve nerede intihar ettikleri sorularına cevap aramayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Tez için nicel ve nitel yöntemler kullanılmıştır. Bu bağlamda Osmanlı Arşivi'nde 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarındaki meydana gelmiş intihar vakalarıyla ilgili belgeler tespit edilmiştir. Ardından belge içerikleri çözümlenmiş ve kadınların dahil olduğu yaklaşık 200 vesikanın transkripsiyonu yapılmış ve nitel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu

bağlamda kadın intiharlarının sosyal ve psikolojik dinamiklerini anlamak için belgelere nasıl, ne zaman, nerede ve niçin soruları yöneltilmiştir. Keza intiharın nasıl algılandığı ve nasıl soruşturulduğu sorularının paralelinde belge muhtevası tartışılmış ve analiz edilmiştir. Ayrıca belgelerdeki nicel veriler toplanmış ve sınırlı da olsa bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu verilerden istifade ile tezin amacı doğrultusunda intiharın sayısı, sebebi, müntehirin yaşı ve kullanılan yöntem gibi konularda sayısal değerler üretilmiş ve grafiklendirilmiştir.

BÖLÜM 1: İNTİHAR OLGUSU VE OSMANLIDA İNTİHAR OLGUSUNA KARŞI TUTUM

1.1. İntihar Olgusu

Suicide (intihar) kavramı 18. yüzyılda ortaya çıkmış fakat Türk literatürüne 19. yüzyılda Tanzimat Dönemi ile girmiştir (Poyraz, 2019: 2959). İntihar; psikolojik, biyolojik, sosyolojik ve ekonomik açılardan ele alınabildiği ve nedenleri üzerine çok fazla teori geliştirilebildiğinden dolayı farklı disiplinlerde farklı şekillerde tanımlanmıştır (Uludüz ve Uğur, 2001: 19). İntihar, insanlığın meydana gelişi ile var olmuş çok eski bir olgudur. İntihara yönelmiş kişilerin psikolojik yapıları intihar düşüncesi için önemli bir etken olduğu gibi, kişinin içinde yaşadığı toplum ve kültürel normlar da intihar olayının açıklanabilmesi açısından önemlidir. İntiharı ve intiharı etkileyen faktörleri daha iyi kavramak adına, intiharı açıklayan sosyolojik, biyolojik, psikolojik yaklaşımlara göz atmak yerinde olacaktır.

Sosyolojik yaklaşımda intihar olgusu Lester ve Gunn'a göre bireyin kendi tercihlerinin yanında, dış faktörlerin birey üzerinde oluşturduğu stres ile bireyin hayatını sonlandırma isteği olarak tanımlanırken (2016: 267) günümüze değin en çok kabul görmüş ve en çok bilinen tanımı Emile Durkheim yapmıştır ve kendisine göre intihar toplumsal bir olgudur (Tatlılıoğlu,2012:141-142). Emile Durkheim, toplumsal sebepleri inceleyerek intihar olgularında üç değerlendirmeye varır; bunlardan birincisi Bencil intiharlardır. Bu intiharlar kişinin ait olduğu din, aile, politik sınıf vs. tarafından muhafaza edilmesinden ortaya çıkar. Başka bir deyişle toplumsal bağlar yeterince sıkı olmadığı durumlarda kişi kendini yalnız hisseder, bencil intihar da işte bu yalnızlık hissi ortaya çıktığında beliren intiharlardır. İkincisi Elcil intiharlardır. Bu intiharlar ise topluma olması gerektiğinden fazla bağlı olduğu zaman meydana gelen intihar çeşididir. Bu tip intiharlar toplumun kurallarına uyabilmek ve toplumdan ayrı düşünülmemek adına yapılır ve ilkel toplumlarda günümüze oranla daha fazla görülen intihar tipidir. Sonuncusu Özgeci intiharlardır. Bu intiharlar yaşanan toplumsal bunalım neticesinde meydana gelir. İntiharın bu tipi zorunlu olanlara kıyasla toplum tarafından gizli şekilde istenilen eylemlerdir (Durkheim, 2013: 136-219). Mesut Tekşan, Durkheim ve diğer sosyologlarının görüşlerine dayanarak intiharların sosyolojik sebeplerini birkaç madde ile açıklamaktadır. Bu maddeler; Aile: Aile insanın kurduğu küçük sosyal bir yapıdır. Bu

yapı kurulduktan sonra kişinin içinde bulunduğu bu sosyal yapıya olan bağımlılığı artar. Bu nedenle boşanıp ayrılan çiftler, aile ile kurmuş oldukları bağı koparmakta ve yeni düzene alışmakta zorlanırlar. Zorlu sürecin ardından intihara yönelebilirler. Aile intiharları daha çok kadınlarda görülmektedir. Çünkü toplumda boşanan kadın dul kalır ve sosyal hayatında karşılaştığı tüm zorluklarda kendini yalnız hisseder. Dul kadınların büründüğü bu yalnızlık hissi kadını intihar düşüncesi ile baş başa bırakır. Din: bazı dinler intiharı hoş karşılasa bile diğerleri intihar olgusunda hoşgörülü bir tutumu sergileyemez. Örneğin Brahman ve Budist dinlerinde bireyin bedeni değersiz sayılır ve bedenin sahibi kendi üzerinde istediği her hakka sahiptir yani dilerse yaşamını sonlandırabilir. Fakat İslam dini intiharı şiddetle yasakladığı gibi Hristiyan ve Yahudi dinlerinde de intihara karşı çıkmaktadır. Vatan, Millet ve Devlet: Din ve aile kavramlarından ayrı olarak insanı topluma bağlayan bir diğer unsur devlet fikri ve idealidir. Bu kavramlar kişiyi hayatını sürdürmek ve yaşadığı topluma olan bağını sürdürmek için teşvik edebileceği gibi kişinin hayatını sonlandırmasına da bazen sebep olabilir. Göreve Bağlılık: Mesleğinin yükümlülüklerini yerine getirmek için görev tutkusu taşıyan kişiler bu amacı gerçekleştiremediği zaman hissettikleri yetersizlik sebebiyle intihara başvurur. Bu tip intiharların en iyi örneği Japonlarda görülen “harakiri” intiharıdır. Askerlik: Durkheim’a göre ordularda meydana gelen intihar vakaları ilkel toplumlardan ileriye taşınmış kalıntılardır. Çünkü askerlik ahlakı bazı yönleriyle ilkel ahlaka çok benzerdir. Bu tarz bir tinsel havanın tesirinin farkında olan askerler izin alamama durumu, yaptığı şeylerde azar işitme, hak etmediği halde boş yere ceza alma, hapsedilme vb. gibi en ufak sorun karşısında intihara yönelir. Tüm bu faktörlerin dışında gelenek ve görenekler de toplumu oluşturan önemli yapı taşlarından biridir ve sosyal anlamda her bireyi etkilemektedir. Bu sebeple gelenek ve göreneğin toplumlarda oluşturduğu bazı normlar kişinin intihar düşüncesine kapılmasına sebep olabilir. İntiharın bir diğer ve günümüzde çok önemli yere sahip olan sebebi maddi yükümlülüklerin karşılanamadığı dönemlerde karşılaşılan sorunlardır. Maddi açıdan yaşanan zorluklar ve geçim sıkıntıları kişiyi bunalıma sürükleyerek intiharına sebebiyet verebilmektedir. Kumar ve zina da intiharın sosyolojik sebeplerinden biri olarak sayılmaktadır çünkü kumarda kaybetme veya zina sonrası vicdan azabı çekme kişinin iç dünyasında karmaşık duygular hissetmesine ve depresyon haline bürünmesine sebebiyet vererek intihara teşvik edebilmektedir. İntiharın sosyolojik sebepleri içerisinde sayabileceğimiz başka bir durum ise sevdiklerine kavuşma

düşüncesidir. Kişi çevresindeki aile, akraba, arkadaş, sevgili vs. insanlar tarafından çevrelenmiştir ve onlara karşı birtakım duygular besler. Bu kişilerden herhangi biri ölüm neticesinde kaybedildiği vakit birey onu hayata geri döndürmeye çalışacaktır. Ama bu mümkün değildir ve kişi onu geri döndürmenin mümkün olamayacağını anladığında onlara kavuşma düşüncesiyle intihara başvuracaktır (1988:23-30).

İntihar genetiği üzerine pek çok çalışma yapılmıştır ve yapılan çalışmalarda elde edilen verilere göre kalıtsal faktörler intihar davranışında diğer psikolojik faktörlerden bağımsız bir şekilde %30-50 oranında etkili olabilmektedir (Roy;Karoum; Pollack,1992:447-450). İntiharın genetik temelleri üzerine çalışmalar yapan Baldessarini ve Hennenn (2004) yaklaşık 20 kontrollü aile üzerine yapılan çalışmaları incelemiş ve intihar girişiminde bulunan kişilerin akrabaları arasında 5 kat daha fazla intihar eğilimi görülme ihtimalinin olduğu sonucuna varmışlardır. Biyolojik yaklaşım içerisinde intihar girişimlerini açıklamak için yapılan çalışmalarda araştırmacılar ikiz kardeşleri, evlat edinme yoluyla aileye alınan bireyleri ve bu kişilerin beyin ile intihar biyokimyası arasındaki bağlantıları incelemiştir. Henüz biyolojik çalışmalardan elde edilen bulguların ne anlama geldiği anlaşılmamaktadır fakat yine de intihar karmaşık bir davranış olduğundan anlaşılabilmesi ve daha iyi açıklanabilmesi için bizlere önemli ipuçları vermektedir. Üzerine çalışılan biyokimyasal faktörlerin, psikolojik faktörler ile bağları da henüz net bir biçimde ortaya konulamamıştır. Sosyolojik ve psikolojik faktörlerde biyolojik faktörler bir arada değerlendirilmektedir. Çünkü bu şekilde karmaşık olan intihar davranışının daha iyi anlaşılacağı ve intiharı daha iyi açıklamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir (Yeğenoğlu,2015:7-8).

Sigmund Freud “Yas ve Melankoli” adlı çalışmasında intihar olgusunun, bilinçsiz gerçekleşen sevginin yitilmesi ile kendini göstermeye başladığını söylemektedir. Yitirilen sevgi nesnesi benliğe dönüşür ve bu dönüşüm yitirilmiş nesne ile olumsuz şekilde özdeşleşir. Yitirilmiş sevgi nesnesine duyulan kin ve öfke ise benliğe yönelir. Düşmanca duygular, öldürme düşünceleri ve yıkıcı hisler yönlerinde ve amaçlarında değişikliğe gider, yitirilen sevgi nesnesi yerine benliğe yönelir. Karl Menninger ise devamlı iç içe olan yapıcı ve yıkıcı hislerin dışa döndürülmesindeki problemlerin insanın gelişimiyle birlikte bütünleşen bu hislerin tekrar ayrılması ve benliğe dönmesine neden olduğunu söylemektedir. Menninger intihar davranışlarında dürtülere işaret eder ve bireyin 3 temel güdü ile hareket ettiğini söyler. Bu üç temel güdü; Bireyin kızgınlık ve

öfke duyguları ile öldürme isteği hissetmesi, öfkesini kendine yönlendiren insanın aynı zamanda öldürülme isteği duyması, kendisine yönelttiği bu duygular sebebiyle ölme isteğidir (Yeğenoğlu,2015:8).

Tehlike eğilimi, ruh hallerindeki tutarsızlık halinin işaretidir. Bu durumda ölüm isteği ve yaşama isteği kısa süreli aralıklar ile birbirine baskın haldedir. Ölüm içgüdüleri insanı olduğundan cesaretli, kuvvetli hissettir. Tehlikeye olan eğilim bir açıdan Ego'nun gücüne bağlıdır. Birey ancak ölümün korkusunu yaşadığı takdirde yaşama isteğini güçlendirir. Bu nedenle yaşam ilerleyip, bireyi hayata bağlayan sorumluluklar çoğaldıkça tehlikeye olan eğilim azalır ve tersi durum olarak yaşama isteği gelişir. Tehlike eğilimi bazı zamanlarda endişelendirecek şekilde bozulabilir ve yıkıcı güçler kendini göstermeye başlar. Böyle zamanlarda bilinç altında çatışma başlar. Bu çatışmada baskın gelen yıkıcı güç, ya psişik alana çevrilir ve nevrozlar görülmeye başlanır, ya da yıkıcı güçler biyolojik alana yönelir. Meydana gelen bu duruma ise organik yıkım adı verilmektedir. Yıkıcı kuvvetler organizmanın hücrelerini, dokuyu ve iç salgı bezlerinin işleyişini bozarak vazomotör değişimlerin meydana gelmesine sebep olur, organlarda kan hücumu oluşmasını sağlayarak organik intiharı oluşturur (Arkun,1978:149).

Çocukluk çağından ergenliğe erişen bireylerin iç dünyalarında duygu ve düşünce eğilimleri gerçekleşir. Bireyin çocukluk dönemi boyunca kurduğu denge ergenlik çağına erişmesi ile değişir. İçbenlik gelişmeye ve içgüdüler belirgin hale gelmeye başlar ve çocukluk çağında geliştirilen üstben yasakları devam eder. Birey bu noktada içgüdüleri ve üstben kuralları arasında kalır, iç dünyasında bir çatışma meydana gelir. Ergenlik çağında birey, bir anda gelişen cinsiyet içgüdüleri sebebiyle değişen içben, bunları üstben'e ve dış dünya realitesine göre ayarlamaya çalışan Ego, zorlu bir sınav sürecine girer. Bireye bir yandan hala çocukmuş gibi bakılırken o kendi içinde yetişkinliğe erişim yolunda ve düşüncesindedir. Böylece Ego dış dünyadan hala çocuklukta gördüğü ilgi ve sevgiyi umarken, tekrar bir Ego düzenlemesi bulmak zorundadır. Bu zorlu sınavda dengeyi bulmak çok kolay değildir. Cinsiyet isteklerini yeni oluşan üstben'e göre ayarlama zorluğu belirli psişik sorunlara sebep olur ve bireyin alınganlık seviyesi artar, çevresince sevilmediği düşüncesine kapılır. Bu düşünceler onu intihara itebilmektedir. Yetişkin yaşlarda intihar oranlarının azalması Ego'nun isteklerinin durulmasına, belirli bir dengeyi kurmuş olan üstben'in yeni düzende doyum olanakları vermesi ile açıklanabilir (Arkun,1978:163).

Kadın ve erkeklerdeki psişik yapı birbirinden ayrı değildir. Fakat erkek çocuklarda içbendeki saldırganlık içgüdüleri kız çocuklarınınkine oranla çok daha yüksektir. Kız ve erkek çocuklar bebeklik çağından itibaren farklı şekillerde yetiştirilerek farklı içben ve üstben geliştirirler. Erkeklerde öldürme, saldırganlık güdüleri çocuk çağda kendini göstermeye başlar. Sonraki yaşlarda bu güdüler gelişir. Kız çocuklarında tersi bir durum olarak bu güdüler bastırılır. Bu oyuncaklarla sağlanır. Erkek çocuklar silah gibi saldırganlığa özendirebilecek oyuncaklara sahip olurken, kız çocuklarına bebek, bilezik, ev eşyaları gibi oyuncaklar verilir. İleriki yaş eğitimleri de benzer şekilde yapılır. Kız çocuklar belirli yaşlara eriştiğinde ev işleri ile daha fazla ilgilenirken, erkek çocuklar bu vakitlerde özgür bırakılır. İçbendeki yıkıcı içgüdüler erkeklerde hem kendine hem çevresine yönelmiş şekilde kız çocuklarına oranla çok daha yüksek orandadır. Bu sebeple cinayetler erkekler de daha fazladır (Tekşan,1988:16).

Freud'a göre kadınlarda üstbenin daha hoşgörüsüz olması anatomik yapı farkı sebebiyledir ve anatomi kaderdir. Bu yüzden içben ve üstben gelişiminde anatomik farkların etkisini kabul etmek gerekir. Erkeklerle oranla daha hoşgörüsüz ve sert olan kadınların üstbeni ve içbeninden gelen istekleri yasaklarla bastırır. Kadında nevroz fazlalığı bu şekilde açıklanabilir (Arkun,1978:165). Kadınlarda üstbenin çeşitli sebeplerle daha hoşgörüsüz olması, erkeklerle oranla daha kolay şekilde kendine yönelebilir ve Ego cezalandırılmak istenebilir. Fakat yeterli seviyede gücü bulunmayan yıkıcı içgüdüler bu şartlarda Ego'yu tedirginleştirerek nevrozlara, intiharlarda ölümle sonuçlanabilecek kadar radikal olmayan, intihar girişimlerine neden olabilir (Tekşan,1988:17).

1.2. Son Dönem Osmanlı'da İntiharlara Karşı Tutum

1.2.1. İntiharlar Karşısında Toplumun Tutumu

Osmanlı toplumunun büyük kesimini Müslüman sınıf oluşturmaktaydı. Müslüman toplumun düzeni ise İslami kurallar çerçevesinde şekillenmekteydi. Dine çok önem verilmesine ve İslam'da hoş görülmemesine rağmen Müslüman toplum içerisinde intihar vakaları gerçekleşmiştir. Bu intiharların sebebi ve yöntemi diğer dini topluluklarla hemen hemen aynıydı (Güller, 2015:19). Kur'an-ı Kerim'de kesin bir şekilde yasaklanan intihar olgusuna dayanarak inananlar intihar eden Müslümanların ahiretlerinin azap içinde olacağına inanmaktaydılar. Son dönem Osmanlı Müslüman sınıfının intihar etme sebepleri başlıca; namus, çaresizlik (meyusiyet), ekonomik yetersizlik, hastalık ve kara

sevda olurken ateşli silahlar, kendini asma, suya atlama, kimyasal madde içme, kesici-delici aletler kullanma başlıca intihar yöntemleridir.

Oldukça geniş bir coğrafya üzerinde hüküm süren Osmanlı Devleti, Gayrimüslim toplulukları da bünyesinde barındırmıştır. XVI. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu’da yaşayan gayrimüslim halkın genel nüfus içerisinde oranı %8 ile 10 arasındaydı (Yörük,2007:625-652). Neredeyse her toplumda olduğu gibi gayrimüslim toplumda da intihar vakaları sıkça görülmektedir. Müslim ve Gayrimüslim toplulukların intihar vakalarına karşı tutumu arasında bazı farklar görülmektedir. Bu farklılıkların başında cenaze törenleri gelmektedir. Müslüman toplumlarda kesin hükümlerle yasaklanmış olmasına rağmen intihar eden kişilerin cenaze törenleri yine de gerçekleştirilir. Ceset farklı bir yere farklı bir şekilde gömülmez. Normal bir ölümmüş gibi namazı kılınır ve olağan şekilde gömülürdü. Ancak gayrimüslim toplumlarda durum farklıydı. Bu topluluklar intihar eden kişiye ve intihar eden kişinin ailesine karşı farklı bir bakış açısına bürünmekteydiler. Müslüman toplumda intihar durumu, kişinin ahiretini kötü etkilediği ve cennet kapılarının kapatıldığı bir vaka olarak görülürken gayrimüslim toplumlarda intihar utanç verici bir olgu olarak görülmüştür. Bu sebeple intihar eden kişilere cenaze törenleri yapılmamış, yukarıda da belirttiğimiz gibi cenazeleri mezarlıkların içine değil yakınlarla gömülmüştür (Kankal,2007:129).

Osmanlı toplumunun intihara karşı bakışını resmî belgeler üzerinden çıkarmak bir hayli zordur. Resmi evrakta intihar adli bir vaka olarak değerlendirilmekte, olayın psikolojik boyutuna kısmen değinilirken toplumsal tepkilere ve sosyolojik etkilerine dair bilgi sunulmamaktadır. Bu sebeple intiharın toplumsal yankılarını ve halkın intiharlara yaklaşımını anlayabilmek için gazeteler oldukça önemlidir. Ayrıca gazeteler aracılığıyla müntehiri daha iyi tanımak mümkündür. Çünkü gazete haberleri, kimi zaman olayın mahremiyetini ihlal ederek intihara kalkışan kişinin kimliği ve hikayesiyle ilgili çeşitli bilgileri paylaşmaktadır. İntihar vakaları gazete haberlerine taşınırken okurun ilgisini çekmek, okuru bilgilendirmek ve tecessüsünü artırmak amacıyla birçok ayrıntıya yer vermekteydiler. Öyle ki müntehirin kimliği sadece adı ve oturduğu adresle sınırlı tutulmaz, aynı zamanda sokak ve kapı numarasına kadar yazılırdı. Kadınlar ile ilgili vakalar anlatılırken eşi ve babasının kimliği de mutlaka yer alırdı (Kılıç,2018:54).

Gazetelerin intihar söylemleri hem kamuoyunun intiharlara bakışını yansıtır hem de bu bakışı inşa etmeye yardım etmektedir. İntihar vakalarında polisten elde edilen bilgiler muhabirin hayal gücü ve edebi becerisi ile birleşerek okura aktarılmaktaydı. Gazetelerde işlenen intihar vakalarında, muhabirin ya da intiharı hikâye eden kişinin üslubuna has hisler öne çıkar. Bu hisler genellikle acıma, kınama ve alaydır. Örneğin bir doktorun hizmetçisi olan 18 yaşındaki Suzan'ın tentürdiyot içerek intihar etme teşebbüsü yayına acıklı bir hikâye şeklinde aktarılmıştır. Suzan'ın intihar etme teşebbüsü oldukça makul görülmüş ve ona acınmıştır. Hikâyeye göre kara talihi onu hizmetçiliğe itmiştir ve bu yüzden hayata küskündür. Metne göre Suzan kendi yaşattı diğer kızları gördükçe üzülmemekte ve onlar gibi hür ve mutlu olmak istemektedir. Suzan bu acıklı hayatı sebebiyle intihar etmeyi tercih etmiştir (Son Saat, 7 Teşrinievvel 1341:199). Burada Suzan'ın intiharına hak veren ve acıyan bir yaklaşım sergilenirken aynı gazete bir sonraki gün Suzan'ın intiharını “hür gezip eğlenmekten, sinemalara gitmekten mahrum bırakılmak ölümü hak etseydi çoğumuzun intihar etmesi lazımdır” yorumu ile küçümser (Son Saat, 8 Teşrinievvel,1341:200).

Gazetelere yansıyan intihar vakalarında üslup zaman zaman hakarete kadar varabilmektedir. Ruhi Bey'in intihar vakası buna bir örnektir. Ruhi Bey Firdevs Hanım ile aşk yaşama amacıyla bir otele gittiğinde kokain içerek intihar etmeye çalışmış gibi gösterilir. Vakayı yazan kişiye göre aşk yaşadığı kadını nikahına alamadı diye intihara kalkışmak kuş kafalılıktır (Son Saat, 12 Temmuz 1341:112). Bazen haberin başlığı içeriğin okunmasına gerek bırakmamaktadır. Örneğin Mediha Hanım'ın intihar vakasını anlatan haberin başlığı “Kayınvalidesiyle anlaşamadığı için kendini öldürmek zavallılık değil midir?” şeklindedir (Son Saat,9 Teşrinisani 1341: 231). Burada zavallı kelimesi ile kastedilen acıma duygusu değil, küçümsemedir.

İntihar vakalarının sunulmasında bazen topluma ders verme amacı baskın olabilmekteydi. Mesela Doktor Yüzbaşı Haydar Bey'in intihar vakası ibretlik bir olay olarak baş sayfada verilir. Onu intihara iten sebep Madam Mari isimli kadının evine müşteri olmasıdır. Orada cinsel yol ile bulaşan bir hastalığa kapılmış ve bu hastalık sebebiyle mental sağlığı da bozulmuştur. Kendisine bu hastalığı bulaştıran kadından intikam almak isteyip tekrar Madam Mari'nin evine gitmiştir. Madam Mari kadının orada olmadığını söylemiş ve bunun üzerine Doktor Haydar önce Madam Mari'yi sonra oğlunu yaralamış ardından

kendini vurmuştur. Bu intihar vakası gençlere aynı tip hatalara düşmemeleri için aktarılmıştır (Son Saat,26 Şubat 1926:340).

Gazetelerde intihar vakaları zaman zaman eğlendirici bilgilendirmeye dönüştürülerek de kullanılmıştır. Başkalarının acılarını okumak eğlendirici unsura dönüştürülmüştür. Bir kunduracının kızı olan 18 yaşındaki Kristina'nın hikayesi bu duruma örnektir. Hikâyeye göre Kıristina oldukça hoş bir kadın olup kendisini Haydarpaşa'da denize atmak suretiyle intihar etmiştir. Metne göre ahlaklı bir kadın değildir. Anadolu Demir Yolları İdaresi muhabere memuru olan eski aşığı 21 yaşlarındaki Ekrem Bey ile karşılaşmıştır. Ekrem Bey Kıristina ile dört ay önce tanışmış ve Kristina'yı kendine metres yapmıştır. Ancak bir ay önce Kıristina'dan ayrılmıştır. Haydarpaşa'da karşılaşınca Kıristina, Ekrem Bey'e tekrar birlikte olabilmek için dil dökmüştür. Ekrem Bey'in reddi üzerine Kıristina adamın boğazına sarılarak hakaret ve küfretmiştir. Rıhtımda bulunan pek çok genç kadının etrafına toplanmış ve izlemişlerdir. Sonucunda da Kıristina kendisini denize atmıştır (Son Saat,15 Ağustos 1341:146). Kurtarıldıktan sonra yaşanan olaylar ve evine götürülme anına denk gelen muhabir olayı renkli ayrıntı ve yorumlarıyla süslemiştir. Muhabirin anlatımında hâkim olan üslup aşağılanmadır. Kıristina kendisini evine götürülüşüne kadar izleyen muhabire adının gazeteye yazılmasını istemediğini, eğer yazılırsa bir daha kendini denize atacağını söyler. Ancak gazeteye adının çıkması onun bu tehdidinin göz ardı edildiğini göstermektedir (Kılıç,2018:52).

Gazete haberlerinde olayların ele alınışı ve haber edilme şekli intihar düşüncesinde olan kadınlar için etkileyici olmuş olabilir. Olayın gülünç bir vaka olarak ele alınması kişinin alay konusu olmamak adına intihar etmekten vazgeçmesine ya da olayın oldukça acıklı ve müntehire hak veren bir yaklaşımla ele alınması kişinin intihar kararını güçlendirmesine sebebiyet vermiş olabilir. Ayrıca müntehirin mahremiyetinin sınırlarının aşılması yine müntehirin geride bırakacağı ailesi adına intihar düşüncesinden vazgeçmesi ihtimal dahilindedir.

1.2.2. İntiharlar Karşısında Devletin Tutumu

Son dönem Osmanlı devletinin intiharlara karşı tutumunu anlayabilmek için gazete haberlerine ve devletin haberlere verdiği tepkiye bakmak önemlidir. Günümüzde bazı cinayet ve intihar haberlerine yayın yasağı getirilerek medyada işletilmediği gibi son dönem Osmanlı'da da bu yasaklar görülmekteydi. Özellikle 19.yüzyıl Osmanlı basını II.

Abdülhamid devrine gelindiğinde sıkı bir denetim altına girdi ve sansüre tabi tutuldu. Osmanlı basınının sıkı denetime alındığı konulardan biri intihar olaylarını içeren haberlerdi. II. Abdülhamid tarafından, İkdâm Gazetesinin 14 Ağustos 1898 Cuma günü yayımlanan bir gazetede ki intihar vakasına “Biçarelerin Batağı Marmara” şeklinde yer verildiği için durumla ilgili ilgililerden açıklama beklenmiştir (Güller,2015:66). II. Abdülhamid’in uyarısı ile duruma açıklık getiren gazete sahibi Cevdet Bey, gazetede yayımlanan bu haberden kendisinin haberdar olmadığını ve zaten haberin son sayfalarda çok fazla yer kaplamadığını söyleyerek kendini ve gazetesini savunmuştur. Bu durum devletin meydana gelen intihar vakalarının basın yoluyla fazla kitleye ulaşmasını istemediğini göstermektedir. Cevdet Bey’in gazetesinin son sayfalarında yayımlanan bir haber olduğunu yani okuyucunun çok dikkat etmeyeceği ya da etkilenmeyeceğini belirtmesi de bu sebeptendir.

Gazetelerin intihar olaylarını haber yapması gazete için daha fazla okuyucu kitlesine ulaşmaktı. Ancak iktidar için durum böyle değildi. Çünkü günümüzde olduğu gibi intihar ve cinayetin toplumda fazla olması ülkenin sorunlara sahip olduğunu ve iktidarın bu sorunları çözmede yetersiz kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla iktidar intihar haberlerini rahatsızlık verici bulup, intihar vb. haberlerin Osmanlı imajını kötü etkilediğini düşünmekteydi. Osmanlı basınında büyük ses getiren Sadullah Paşa’nın intiharı bunun bir örneğidir. II. Abdülhamid bu intihar vakası ile ilgili çıkmış tüm haberleri toplatmış ve sıkı bir şekilde incelettirmiştir. Yabancı gazetelerde bu olayın nasıl yansıtıldığını görmek için yabancı gazetelerdeki haberleri de aynı şekilde toplatmış, çevirmiş ve incelemiştir (Güller,2015:67). Bu durumdan da anlaşılacağı üzere Osmanlı yönetimi hem iç hem dış siyasette intihar vakalarını imaj bozucu bir öge olarak görmüş ve önlem almaya çalışmıştır. Dolayısıyla intihar haberleri sıkıca incelenmiş gerekli durumlarda gazetelere ve dergilere uyarı verilmekten geri durulmamıştır. Ayrıca gazete ve diğer edebi yayınlar yazarın tutumu ve olaylara bakış açısına göre şekillenip değişebilmekteydi. Bu durum hem halktan kimseler için hem de devlet adamları için geçerliydi. Sadullah Paşa’nın intiharı yabancı basında büyük bir ses getirmişti. Yabancı gazeteler farklı başlık ve tanımlamalar ile Sadullah Paşa’nın intiharını ele almıştır. The Times gazetesi Sadullah Paşa’nın intihar girişiminin inme hastalığı sebebiyle olduğunu yazarken, Daily News hastalığının inme olmadığını, karısının ağır hastalığı ve kızının cinnet geçirmesi üzerine çok üzüldüğü için intihar teşebbüsünde bulunduğunu yazmıştır.

Madrid’de çıkan El Popular gazetesi ise Sadullah Paşa’nın intiharını sadece ailevi durumuna duyduğu üzüntü olarak değil ayrıca padişah ile yaşadığı sorunlar sebebi ile olduğunu yazmıştır. Sadullah Paşa’nın intihar girişimi ülke dışında yayına bu şekilde yansırken, ülke içinde bu hadisenin farklı amaçlar güdülerek kullanılmaması adına bazı tedbirler alınmıştır. Yabancı ülkelerde yazılıp çizilen bu haberler II. Abdülhamid’i çok kızdırmıştır ve sadrazam Kâmil Paşa ile görüşmesinin nihayetinde yabancı basında meydana gelen bu haberleri engellemek adına gerekli reddiye ve tekzip yazılarının gönderildiği bildirilmiştir. Yurtdışındaki bu tedbirlerin yanında ülke içinde alınan tedbirler daha sıkıydı. Ülke içinde Sadullah Paşa’nın intiharı gazetelerde ağır sansürlenmiş bir şekilde haber edilebildi. Örneğin Sabah gazetesi bu intihar girişimini “Saltanat-ı Seniyye’nin Viyana Sefiri Devletlü Sadullah Paşa, hazretlerinin ahval-i sıhhiyeleri âhiren kesb-i vehamet eylediği” başlığıyla verilmiştir (Akyıldız, 2011:181-186). Yurt içinde alınan tedbirlere örnek teşkil edecek bir vaka da Bağdadlı Nuri Efendi’nin intiharıdır. Nuri askeri okulda öğrencilik yaptığı esnada amonyak içmek suretiyle intihar eder. Olayın gerçekleşmesinin üzerine hemen bir araştırma yapılır. Araştırmanın sonucuna göre Nuri okulda arkadaşına karşılığı olmayan hisler beslemektedir. Nuri erkek arkadaşına âşık olur ancak toplum ve özellikle askeriyenin bu durumu hoş karşılamayacağını bilmektedir. İçinde bulunduğu bu çıkılmaz durum onun psikolojisinin bozulmasına ve “kara sevda illeti”ne yakalanmasına sebep olmuştur. Olay için gelen ilk eleştirilerde bu gibi ilişkilerin akla ve dine uymadığını, intihar edenlerin hem bu dünyasını hem ahiretini yaktığı ifade edilmekle beraber ikinci bir eleştiri askerin ana sorumlulukları olan padişaha, ülkesine, dinine hizmetten eğer gereklyse ölmekten bahsederek, Nuri örneğindeki gibi eşcinsel ilişki ve intihar durumlarının askerî kimliğe yakışmadığı ifadelerini içermektedir. Askerlik mesleğinin kutsiyetine zarar vermemek ve okulun şerefini korumak adına öğrenciler sıkı sıkıya uyarılmıştır. Okulun öğrencilerine bu intiharın sebebinin sorulması halinde öğrencilere psikolojik rahatsızlık olarak cevap verilmesi tembih edilmiştir (BOA. Yıldız Esas Evrakı 5/104).

Gazetelerde ayrıca olay yeri incelemesine dair raporlar hakkında bilgi verildiği görülmektedir. Örneğin Yusuf İzzeddin Efendi’nin intiharına ait olay yeri incelemesi bütün ayrıntıları ile gazetelerde duyurulmuştu. Olay yeri incelemesinin yanında müntehirin birkaç gündür sakal tıraşı olmadığı da belirtilmiştir. Bunun sebebi ise müntehirin ruhî bir bunalıma girdiğini ardından intihara yöneldiğini göstermektedir.

(Akyıldız,2022:392). Yusuf İzzeddin Efendi hem hanedan mensubu hem de askerî personel olduğu için mi olay yeri incelemesi tüm detayları ile yayımlandı bilmiyoruz. Ancak biz dönemin basın dünyasında farklı yorumlamalara fırsat vermemek adına yapılan sınırlandırmalar ve sansürlerin yanında hanedan hakkında yanlış yorumlara yer vermemek, devlet ve hanedanın imajının bozulmaması adına olduğu kanısındayız. Çünkü belirttiğimiz gibi haberler muhabirin hayal dünyasına göre şekillenmekteydi ve her gazete kendince yorumlar yapabiliyordu. Tüm ayrıntıların verilmesi olayla ilgili yanıltıcı ve halkı yanlış bilgilendirecek haberlerin yayılmasını engellemiştir. Zaten bu intiharın basının gündeminde kalma süresi çok kısaydı. Sadullah Paşa'nın intiharı kadar ses getirememiş ve uzun süre haber konusu olmamıştı. Kamuoyuna ilk bildirimler yapıldıktan sonra basın savaş gündemine geri döndü ve konu gündemden düştü. Konunun gündemden düşmesi sansür sebebiyle mi oldu yoksa gerçekten savaşın yoğun gündeminden mi olduğu da bilinmemektedir. (Akyıldız, 2022:392-393).

Osmanlı devletinin zaman zaman siyasi cinayetlerin üzerini kapadığını da görmekteyiz. Bu tip intiharları farklı başlıklar altında incelemek mümkündür. Siyasi intiharların meşrulaştırılması bu başlıklardan biridir. Sultan Abdülaziz'in ölümünün bir cinayet olması ancak intiharmış gibi gösterilerek meşrulaştırılması (Karakışla,2004:100-101), devlet memurlarının çeşitli sebeplerden dolayı sürgüne gönderilip, gittikleri yerlerde öldürülüp intihar süsü verilmesi bu gruba örnektir. İntiharın meşruiyet aracı olarak kullanıldığı bir diğer başlık hapishanelerdir. Hapishanenin zor şartlarından ya da görülen işkencelerden dolayı birçok intihar vakası gerçekleşmiştir. Örneğin; sirkat yani hırsızlık suçundan dolayı üç kürek cezaya çarptırılan, Ahlat kazasının Tunus mahallesi sakinlerinden Gülizar Zeynep Hanım, Mustafa Hapishanesinde kendisini asarak intihar etmiştir (DH.EUM.EMN. 25/23). Hapishanelerde gerçekleşen ölümlerin intihar mı yoksa cinayet mi olduğu kesin olarak bilinmemektedir.

Günümüz Türk Ceza Kânunu madde 84'te "Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" ifadesi ile intihara teşebbüs ettirmeyi bir suç saymaktadır (Güller,2015:58). Ancak Osmanlı döneminde intihara ilişkin hukuki bir düzenleme yoktur. 19.yüzyılda intiharların tespitine ilişkin bir hassasiyetin arttığı bilinmektedir. Mesela Sultan Abdülaziz döneminde intihar eden kişilerin "hak-pay-i asifanelerine bildirilmeleri" (BOA. MVL. 884/21) istenilmiştir.

Son dönem intihar kayıtlarına baktığımızda özellikle II. Abdülhamit döneminde intiharların merkeze bildirilip kayıt altına alındığı çok sık meydana gelen bir durumdu. Burada dikkat çeken bir diğer nokta herhangi bir şikâyet olmazsa soruşturmanın başlatılmaması idi. İntihar eden kişinin yakınları şikâyetinde bulunduğu zaman olay ile ilgili bir soruşturma başlatılmaktaydı. Bu durum günümüz uygulamalarına kıyasla oldukça farklıdır. Çünkü günümüzde devlet ister şikâyet olsun ister olmasın olayı araştırır ve sorumlular ile yakından ilgilenir.

Osmanlıda pek çok suçun cezası sürgün ya da kalebentlikti (Kılıç,2010:25). Bu suçlardan bazıları; rüşvet, devleti zarara uğratma, firar, işkence, zorla evlilik, cinayete yardım ve yataklık, sahtekârlık, yalancı şahitlik, yağmacılık, kız kaçırma, kavga etme (Akıllı,2006:61-63). Aslı Güller, 19.yy'da incelediği memur intiharlarında sürgün cezasına çarptırılan memurların sosyal statüleri, siyasi kimlikleri fark etmeksizin hemen hemen tümünün “kara sevda illeti” sebebiyle intihar ettiğini söylemektedir. Bu söylem ise durumu şüpheli hale getirmektedir. Ona göre sürgüne gönderilen memurların ölümü aslında cinayet olup intihar vakası gibi gösterilmiştir (2015:59).

1.2.3. Edebiyata Yansıyan İntihara Yönelik Algı ve Tutum: Romanlarda İntihar

Roman hayatın bizzat kendisi değildir fakat hayatın bir yansıması ve yazarlarca yorumlanmasıdır. Hayatın gerçekleri, yazarın değerlendirmesi ve bakış açısına göre romanı şekillendirir. Bu şekillendirme tamamen yazarın inisiyatifi dahilindedir (Aslan,1998:11). Romanlar sadece bir kurmaca olmadığı gibi okurlar da yalnızca belli bir edebi hazza ulaşmak adına roman okumazlar. Edebiyatın niteliğini koruması açısından belirli edebi kriterlere uygun şekilde oluşturulması ve okura sunulması şarttır. Fakat edebî metinler farklı fonksiyonları yerine getirir. Edebiyatın edebî görevinin yanı sıra eğitim, siyasal, dini vb. görevleri vardır. Bu bağlamda edebî eserler belirli bir kimlik oluşumu için temel eser haline gelir. Edebî eserler kendileri ve okurları arasında hem gizli hem açık kimlik unsurları taşır. Bu sebeple Türk romanı kimlik değişimi ve yeni kimlik edinmede önemli bir yere sahiptir (Alver,2006:32). Yazar yaşadığı toplumdan ve bireylerden etkilenir, kaleme aldığı metnini buna göre şekillendirir. Tanzimat dönemi ve sonrasında toplumun ve bireylerin yaşadığı tüm olumlu/olumsuz olaylar yazarların iç dünyasını da etkiler ve eserlerin içeriği buna göre biçimlenir. Ayrıca yazarlar kaleme aldığı romanlarda oluşturdukları karakterlerin ölüme bakışı, düşüncesi ve içinde

bulunduğu medeniyetten uzaklaşmazlar. Örneğin; ölümün bir son olmayıp, yeni başlangıçlara fırsat olduğunu düşünen yazarların roman kahramanları da çoğunlukla aynı görüştedir. (Şahin,2015:194). Bu sebeple romanlarda intiharın işlenmesi, Osmanlı toplumunda intihar algısı ve intihara yönelik tutumu da yansıtır. Ayrıca modernleşme sürecinde siyasal olduğu kadar toplumsal hayata yansıyan değişim sancıları ve bunun intiharlara, intihar algısına ve intihara yönelik tutumlara etkisi romanlardan takip edilebilmektedir. Bu da resmî belgelerin karanlıkta bıraktığı veya yeterince açıklamadığı intihar vakalarına ilişkin sosyal ve psikolojik faktörlerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Edebiyat eleştirmenlerinin belirttiği gibi romanlarda işlenen hayatlar, ne kadar kurgu olursa olsun yazarın iç dünyasını, düşünce dünyasını, entelektüel birikimi kadar yaşadığı toplumsal çevresini de yansıtır. Bireysel ve toplumsal gerilimleri, çatışmaları, rahatsızlıkları ve değişimleri de büyük ölçüde romanlardan takip etmek mümkündür. Bu bağlamda kadının toplumsal statüsü, aile yaşantısı ve kadını intihara sürükleyen sosyopsikolojik etmenlerle ilgili önemli kaynakların başında romanlar gelmektedir. Örneğin Şemseddin Sami tarafından kaleme alınan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* isimli romanda 19.yüzyıl Batılılaşmasının kadının duygularında yarattığı değişimi görebiliyoruz:

“...Ah zavallı biz kadınlar! Biz, evlendiğimiz vakit de zannederiz ki, bir koca, bir eş alıyoruz. Hâlbuki erkekler bize o gözle bakmıyorlar. Onlar evlendikleri vakit, karılarına verdikleri değer, satın alacakları bir beygir yahut bir arabaya verdikleri değerden azdır! Evet... Hakları var... Çünkü, bir beygir alacaklar, eğer iyi çıkmazsa, yine satmaya mecbur olacaklar. Lakin aldıkları fiyatla belki satamazlar. İşte bir zarar korkusu var. Fakat, karıları iyi çıkmazsa(!), tabiatlarına uygun gelmezse(!) hiçbir zarar etmeksizin onları bırakırlar; başkalarını, daha iyilerini(!) alırlar. İşte bizi hayvan derecesinde bile tutmazlar. Ne yapalım? Hüküm onların elinde...” (2019:92-93).

Benzer düşünce ve yaklaşımların diğer roman karakterlerince de dile getirilmesi romanların şehir hayatındaki kadına ilişkin dönem gerçekliğini yansıttığına işaret eder.

Osmanlı dönemi ele alınan romanlarda kadın ve aile yaşantısı geleneğe uygun şekilde muhafaza edilen bir alan olarak gösterilmiş ve dolayısıyla genellikle eleştirilmiştir. Romana konu olan kadınlar hep aynı statüde değillerdir. Konaklarda yaşayan kadınların

yanı sıra cariyelerin hayatlarına da odaklanılmış ve toplumdaki kadınların durumunu yansıtan bir sembol niteliğinde özgürlüğünden yoksun kadınlar sıkça işlenmiştir. Romanlarda evin işleriyle ilgilenmesi için para karşılığı satın alınan cariyeler olumlu ve olumsuz açıdan ele alınmışlardır. Cariyeliğin aleyhinde olan Tanzimat dönemi yazarları, cariyeliği insanlığın doğasına aykırı bulmuşlar ve cariyeliğin kötülüklerine mahkûm edilmiş kadın kahramanlar yaratmışlardır. Örneğin; Sergüzeşt romanında yazar yarattığı cariyeye Dilber vasıtasıyla cariyeliğin kötülüğünü aktarmıştır. Ancak cariyeliğe olumlu yönden bakan Ahmet Mithat ise cariyelik kurumunun kadını kötü bir statüye düşmekten koruduğu düşüncesindedir (Uğurcan:123).

Kadınların hayatları ve kadın karakterlerin romanlarda bolca işlenmesinin bir sebebi de okuyucuların çoğunluğunu kadınların oluşturmasıdır. Toplum içerisindeki kadın görünümü 19.yüzyıl itibarıyla değişime uğrar. Bu değişim ile kadınların okuma yazma oranı yükselir ve kadınlar kendilerine bir kimlik aramaya başlar. Romanlar da bu süreci takip eder ve kadının kimlik arayışını, toplumdaki yerine ve kadın hareketlerine daha çok yer vermeye özen gösterir (Karabulut,2013:49). Eserlerinde kadının toplumdaki yeri ve gördüğü muameleyi eleştirmekten kaçınmayan yazar eleştirisini yaparken Tanzimat ile özgürleşen kadının geleneğin çizdiği sınırlardan çıkmaması gerektiği fikrindedir. Kısacası yazar kadına yeni bir kimlik ve özgürlük verirken erkeklerin kadınlar üzerindeki otoritelerini kaldırmak yerine kadınlara kendi sınırları içinde yeni bir özgürlük alanı yaratır. Bununla birlikte aile ve kadın mahrem alana ait bir konu olarak işlenir. Kadının mahrum olduğu haklara kavuşması istenirken diğer taraftan onun mahremiyeti de korunmaya çalışılır. Bu yüzden romanlarda kadınlar iyi ve kötü olmak üzere temelde iki karakter taşırlar. Kötü kadınlar mahrem alandan çıkmış başkaldıran, kendi hazlarının peşine düşmüş kadınlar olarak tasvir edilirken iyi kabul edilen kadınlar fedakâr, itaatkâr eş ve annedir. Örneğin; Ahmet Mithat Efendi eserlerinde kadının eğitilmiş olmasını, görücü usulüyle evlenmenin doğru olmadığını savunur ama çok eşliliği kesin bir dille reddetmez. Çünkü çok eşlilik 19. ve 20.yüzyıllarda fuhuş olaylarının önüne geçebilen bir uygulamadır. (Balkız,2017:28-30).

Tanzimat dönemi kaleme alınan romanlarda ölüm, hayatın sonu değil yeni bir başlangıç olarak gösterilir. Yeni yaşama nasıl başlanacağını ise ölümden önceki yaşam belirler. Romanlarda kavuşamayan aşıkların ölümü seçmesi, öbür dünyada kavuşacaklarına olan

inançtandır. Aşk, ölüm korkusunu hissettirmez. Bu sayede yazar hem ölümü hem de aşkı kutsallaştırır.

Halkı aydınlatma amacı güden 19.yüzyıl yazarları, romanlarında idealize kahramanlar yaratır ve bu kahramanlar üzerinden İslam'ı doğru yaşamının yollarını anlatırken gayrimüslim kahramanlar genellikle kötülerdir. Fakat aşk romanlarında yer alan gayrimüslim kadın kahramanlar çoğunlukla ölümden korkmayan, intiharı göze alabilen tiplerdir (Şahin,2015: 13-14).

Ölümün varlık-yokluk dahilinde ele alınması Servet-i Fünûn dönemi ile beraber derinlik kazanmıştır (Şahin,2015: 13-15). Servet-i Fünûn dönemi yazarları kendilerinden önceki nesle kıyasla daha donanımlıdır. Tanzimat döneminin Batı dillerini kendi başlarına öğrenmiş roman yazarlarının Batı edebiyatıyla kurmuş olduğu rastlantısal bağlantılarına karşılık, Servet-i Fünûn yazarlarının Batı dillerini çok daha iyi bilmeleri bu yazarların Batı edebiyatıyla daha derin ilişkilere girmesine ve Türk edebiyatına yenilik getirmesine olanak sağlamıştır. Bu yeni konulardan biri de intihardır. Öyle ki bu dönem romancıların arasında intiharı anlatan romanlar yazılmıştır. Hatta dönemin roman yazarlarından Mehmed Rauf aşk acısı çekerek intihar etmiştir. Onun santimental mizacı romanlarına da yansımıştır. Servet-i Fünûn romanında ulaşılan estetizm ve duyarlılık devamında Millî Edebiyat dönemini getirmiştir. Bu dönemde artık romanın konuları vatan sevgisi, şehitlik ve kahramanlık üzerine yoğunlaşmıştır. Tanzimatla işlenmeye başlanan aşk teması bu dönemde artık aşıkların tesellilerini ölümle değil vatanla, vatan sevgisiyle işledikleri bir tema olmuştur. Çünkü o dönem önemli olan vatan uğruna her şeyi feda etmektir. Ölmek artık çok sıradan bir şeydir. Ateşten Gömlek, Handan, Mev'ut Hüküm, Çalıkuşu, Kıralk Konak romanlarında bu temaların işlendiği görülür. Milli Edebiyat romanlarında ölüm, sevdiğine kavuşamayan ve kavuşamama acısıyla savaşa katılan orada bilinçlenen roman kişilerinin övündüğü kavram haline gelir. Aşk için ölümü göze almış roman kahramanı, savaş meydanında şehit olmak ister. Bu dönemde şehit olma isteği aslında bir nevi intihardır ve intihar yüceltilmiştir. Kıralk Konak romanında ölüm bu haliyle okuyucuya aktarılır (Şahin,2015:200-204).

Cumhuriyetin ilk yıllarına gelindiğinde roman temaları yavaş yavaş dönemin şartlarıyla yeniden şekillenir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de toplumsal cinsiyet alanında önemli değişiklikler meydana gelir. Medeni kanunun kadınlara verdiği yasal haklarla

kadın figürü artık toplumda eski düzeni değiştirecek bir konuma gelir. Kadın artık birçok eğitim kurumunda okuyabilir, seçip-seçilebilir ve çalışabilirdi. Kadının yaşayabileceği yeni hayat düzeni erkeğin hiç de hoşuna giden bir durum değildi. Kadının serbestçe gezebilmesi, yeni kılık-kıyafeti başta olmak üzere yaşadığı değişimler kimi çevrelerce yadırganıyordu. Cumhuriyetle birlikte gelişen tek şey kadın ve kadının içinde hapsedildiği dünyası değildi. Aynı zamanda tıp ve alt dalı olan ruhiyat geliştirilmiş ve toplumsal mekânı kuşatmıştı. Cumhuriyetin ilk yıllarında kadındaki ruhi bozukluklar tıp biliminin ilgisini çekmiş özenle çalıştıkları konu olmuştur. Bu bozukluğun en açık belirtisi meydana gelen intihar vakalarıydı. Cumhuriyet ile beraber genç kız ve kadın intiharlarında yükseliş yaşanmış hatta erkek intihar vakalarını geçmişti. Bu sebeple devletin buna çare bulması gerekiyordu işte burada tıp bilimi artık kadının ruhunu araştırmaya başlamıştı. İlk yıllarda psikoloji ve sosyoloji o dönemki ifade ile ruhiyat ve içtimaiyyat genç kız intiharları nedeniyle karşıt cephelerde duruyordu. Guerry, Morselli gibi istatistik uzmanlarının ilgi gösterdiği intihar, 1897 yılında Durkheim'ın İntihar adlı çalışmasıyla ün kazandı. Bu eserin kısaltılmış hali Hilmi Ziya Ülgen'in tanıtım yazısı ile Felsefe ve İctimaiyyat Mecmuası'nın ilk üç sayısında bölümler halinde yayımlanmıştır. O yıllarda intihar konusunu işleyen çeşitli dergiler mevcut olduğu gibi Resimli Ay dergisi bunlardan biriydi. Resimli Ay'da toplumsal meseleler ele alınıyor ve intiharın toplumbilim içindeki nedenlerine değiniliyordu (Toprak,2011:40-42).

Türk romanlarında intihar çeşitli sebepler ile gerçekleştirilmiştir. Bu sebeplerden biri ve sık kullanılanı aşktır. Genellikle sevip kavuşamama üzerine devam eden olay örgüsü roman kahramanlarının intiharı ile sonuçlanır. İlk Türk romanı sayılan ve Şemsettin Sami tarafından kaleme alınan Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat aşka dayalı intiharların ilk örneğidir. Bu romanda birbirine benzeyen iki aşk hikayesi anlatılmaktadır. İlk hikâyeyi romanın ana kahramanı olan Talat'ın anne ve babası oluştururken ikinci hikâyeyi Talat ve Fitnat oluşturur. Ancak Talat'ın anne ve babası kavuştuğu için intihar önlenir. Talat'ın hikayesinde durum tersidir. Fitnat her ne kadar istemese de zengin ve yaşlı olan Ali Bey ile evlenir. Fitnat, Ali Bey'le evliliğine çok üzülür. Talat ile ayrılığını düşünerek çakı kullanarak intihar eder. Fitnat'ın öldüğünü duyan Talat olay yerine koşar ve oracıkta ölür. Romanda intihar sebebi aşk, intihar aracı ise Fitnat'ın kolaylıkla ulaşabildiği çakıdır.

İntiharı konu alan bir diğer aşk romanı ise Sami Paşazade Sezai'nin kaleme aldığı *Sergüzeşt*'tir. Bu roman, romantizmden realizme geçişin temsili olarak kabul

görmektedir. Çünkü eser iki akımın örneklerini de taşımaktadır. Romanın ana kahramanı Dilber'in intiharında bunların etkiye sahip olduğu söylenebilir. Dilber'in intiharında hem psikolojik faktörler hem de sosyolojik faktörler etkilidir. Dilber Kafkaslarda annesi ve babası ile mutlu bir hayat sürüyorken esirler tarafından kaçırılıp İstanbul'a getirilir. Bundan sonra hayatı farklılaşır. Çocuk yaştan itibaren birçok kez esir olarak alınıp satılır. Bir yalıya getirilir ve hayatı tekrar değişir. Evin oğlu Celal ve Dilber birbirlerine aşık olurlar ancak Celal'in annesi bu ilişkiye müsaade etmeyerek Dilber'i tekrar satar. Dilber satıldığı evdeki diğer esir Cevher ile arkadaş olur ancak Cevher'in de ölümü üzerine Dilber için artık tutunabilecek kimse yoktur. Nereye gideceğini bile bilmeyen Dilber yola koyulur ve Nil nehrine gelir. Çok geçmeden kendini Nil'in sularına bırakarak intihar eder. Böylece yaşadığı kötü hayattan, erişilemez aşkıdan sonsuza kadar kurtulur. Özgürlüğün önemi ve esaretin kötülüğünün anlatıldığı bu romanda, Dilber'in intiharı yalnızca bir aşk intiharı değildir. Dilber'i intihara sürükleyen bir yığın etmen vardır. Esareti, değersizliği ve sahipsizliği kadar yaşadığı kötü olaylar onu intihara sürüklemiştir.

Aşk intiharını konu alan bir diğer roman ise Ahmet Mithat Efendi'nin ilk romanı Hasan Mellah'tır. Bu romanda başrol Denizci Hasan'dır. Valinin verdiği yemek sırasında valinin yengesi Madam İliya isimli bir kadın ile karşılaşır ve onunla konuşmak ister. Hasan ve İliya arkadaşlık kurarlar. Daha sonra Hasan'ın gemisinde subay olan Tirollo ile Madam İliya beraber olurlar. Bu sebeple Madam İliya vicdan azabı duymaya başlar ve çevreden gelen baskılara da dayanamayarak kendini denize atarak intihar eder. Böylece çektiği vicdan azabını ve sosyal çevreden gelen baskıları da sonlandırmış olur.

Aynı romanda işlenen bir diğer hikâye Esma ve Timur'a aittir. Romanın bir başka ismi Murat Bey yanında olan Cantürk ve Yakup'u gösterdikleri ehemmiyetli başarı sebebiyle en beğendikleri cariyeyi verme sözüyle ödüllendirmek ister. İkisi de Murat Bey'in daha önce evlatlık edinmiş olduğu cariyeye Esma'yı beğenir ve isterler. Ancak böyle bir şey mümkün olmadığı için herkesin katılabileceği bir sınav yapılmasına karar verilir. Bu esnada Hasan da bu sınava katılır ve muvaffak olur. Hasan, Esma'nın güzelliğine kapılır ve onunla birlikte olmak ister ancak Esma bu teklifi reddeder çünkü o başkasına aşıktır. Esma'nın sevdiği Timur ise esir olarak pek çok yer gezdikten sonra sonunda Denizci Hasan'a satılır. Hasan, Timur'u alıp Esma'nın yanına götürür. Esma, Timur'u görünce çok sevinir ve onunla olmak ister ancak Timur, Hasan'ın kapatması bir kadınla olamam diyerek intihara kalkışır. Ancak evde saklandığı yerden çıkan Hasan, Timur'un intiharını

önler ve her iki aşığı birleştirir. Roman'daki intihar konusu bununla bitmez. Hasan da aradığı cüzellayı Şam'da bulur ve esir edildiği evden kurtarmaya çalışır. Kurtarma esnasında cüzellanın çarptığı testi Hasan'a denk gelir ve Hasan bayılır. Bunun üzerine Hasan'ın öldüğünü zanneden cüzella göğsünden çıkardığı hançerle intihara teşebbüs eder.

Ahmet Mithat Efendi'nin bir diğer hikayesi olan Bir Gerçek Hikâye: Fitnekar'da Mümtaz Bey çevre baskısı ile intihar eden kahramanlardan biridir. Kendisi iyi terbiyeli, güzel ahlaklı ve zengin bir adamdır. Karısı, kızı, Mansur isimli kölesi, Karabacak isimli uşağı, iki cariyesi ve bir aşçısı ile İstanbul'da yaşamaktadır. Mümtaz Bey'in kızı Münevver bir gün av için çıktıklarında dürbünle bir delikanlıyı gördüğünü ve ona âşık olduğunu Karabacak ile paylaşır. Karabacak bunu Mansur'a da söyler. Mansur bunu duyunca delikanlıyı ve kızı bir araya getirme düşüncesi ile delikanlıyı araştırır. Genç adamın ismi güya Suada Bey'dir ve kendisi avlanmayı hem sağlık için hem de masrafsız olduğu için yapmaktadır. Gerçekte böyle bir durum söz konusu değildir. Mansur, Karabacak ve Münevver'i kandırmıştır. Daha sonra Münevver'i Suada'ya kaçmaya ikna eder. Münevver, Karabacak'ın ona yardım etmesi ile evden çıktıktan sonra Mansur ikisini de zabıtalara yakalattırır ve Münevver üstü başı perişan bir halde eve getirilir. Münevver'i o haliyle gören babası Mümtaz durumdan utanç duyar ve kendisini balkondan atarak intihar eder (Ahmet Mithat Efendi, Letaif-i Rivayat).

Ahmet Mithat'ın bir diğer hikayesi de Teehhül'dür. Bu hikâyede de intihar vakasıyla karşılaşmaktayız. Ve yine aile bireylerinin birbirini seven iki gencin kavuşmasına izin vermemesi intiharın meydana gelmesinin sebebidir (Acuner, 1950-1951:19-20).

Tanzimat romanlarına baktığımızda neredeyse tamamında aşk teması işlenmiştir diyebiliriz. Ancak bu tema işlenirken olayların geçtiği bir çevre inşa edilmiştir. Dönemin sosyal ve ahlaki yapısı da göz önüne alındığında çevre baskısının çoğu romanda bir etken olduğu görülmektedir. Ele aldığımız hikâye ve romanların dışında birçok örnek verilebilir. Diğer örneklerde de özellikle aile ve çevre baskısı bir etkindir fakat tekrar etmek gerekir ki tek etken bu değildir. Aile baskısı genellikle evliliğin uygun görülmediği durumlarda meydana gelirken, Mümtaz Bey gibi ahlak sahibi insanların aldığı terbiyeye uygun görülmeyen bir durumda da çevre baskısının etkisi düşünülebilir. Duyulursa çevre ne der düşüncesi bazen yalnızca olayın ana kahramanlarının değil aile ve çevrelerinin intiharlarına da sebep olmuştur. Fitnekar'da ele aldığımız Mümtaz Bey'in intiharı bu

duruma örnektir. Mümtaz Bey, kızı Münevver'in perişan halde eve getirilmesi üzerine utanç duyarak intihar etmiştir.

Natüralizm akımının etkisi altında yazılmış olan Zehra romanında da intihar teması işlenmiştir. Nabizade Nazım'ın romanı olan Zehra aynı zamanda edebiyatımızdaki ilk psikolojik deneme olarak kabul edilmektedir. Zehra çocukluk dönemlerinden beri kıskanç bir kızdır. Onun kıskançlığının bilincinde olan babası Şevket, bu durumun düzeltilmesi için iyi bir eğitim almasının faydalı olacağını düşünür. Fakat düşündüğü gibi olmaz ve Zehra eğitime rağmen bu huyundan vazgeçemez. Tam aksi olarak kıskançlığı ve intikam hisleri zaman geçtikçe artar. Kıskançlık hissi hem onu besleyen insana hem de çevresine zarar verebildiği için psikologlar ve romanın yazarı kıskançlığı psikolojik bir hastalık olarak ele alır.

Psikolojik temelli intihar romanlarının bir başka örneği Ahmet Mithat Efendi'nin Çengi isimli romanıdır. Bu roman dört kitaptan oluşmaktadır. Çeşitli tuhaf efsanelerden ortaya çıkmış olan eserde Daniş isimli karakter ruhani rahatsızlıklara sahip biri olarak betimlenmiştir. Daniş yaşadığı kötü olaylarda perilerin etkisi olduğunu düşünür ve bunalıma girerek evine kapanır. 11 yıllık ev hapsinden sonra kendisini asarak intihar eder. Daniş'in intiharı yaşadığı olaylar üzerine geçirdiği ruhani bunalım ve cinnete dayanmaktadır. Cinnet dönemin gündelik yaşamında sık rastlanılan intihar sebeplerinden biri olduğu için romanda karakterin cinnet sebebiyle intihar etmesi olağandır. Arşiv belgelerinde de cinnet geçiren intiharlara rastlanmış olması cinnet menşeli intiharların toplumda yaygın olduğunu düşündürmektedir.

Psikolojik temelli intihar eserlerinde kahramanların iç dünyaları ele alınırken, çevreye verdikleri ya da verebilecekleri zararlar da ele alınmıştır. Örneğin doktorların da bir hastalık olarak gördüğü kıskançlık duygusunda Zehra'nın kıskançlığı Sırrıcemal'in intiharına zemin hazırlamıştır. Daniş'in intiharında ise yetiştiriliş biçimi etkili olmuştur. Daniş'in çocukluktan beri akli cinler, periler, soyut varlıklar ile doldurulmuştur. Bu da onun daha sonraki hayatında ve intiharında önemli bir etkidir. Hatta bu durumda Daniş'in ölümünde sosyal çevre etkisi de aranabilir.

Romanlarda işlenen intihar temalarından biri de kahramanların dini inançlar doğrultusunda gerçekleştirdikleri intiharlardır. Ahmet Mithat'ın Musullu Süleyman isimli romanı dini inançları sebebiyle intihar eden iki erden bahsetmektedir. Bu eserde iki

er, Alamut Kalesi’nde Şeyhülcebel Hand Alaeddin isimli kişi tarafından yalancı cennete gitmek uğruna kaleden atlayarak intihar etmişlerdir. Romana göre fedai olmak adına üyelere şurup içiriliyor ve bu üyeler kalede kurulan yalancı cennete alınıyordu. Şurubun etkisi geçtiğinde üyeler yalancı cennette çok iyi ağırlanıyor, yediriliyor, içiriliyor ve cennet tasvirlerinde her ne anlatılıyorsa onlar yaşatılıyordu. Birkaç gün sonra ise üyelere tekrar şurup içiriliyor ve kaleden çıkartılıyorlardı. Burada amaç her fedaiye cenneti yaşatmak ve sonrasında dilediklerini yaptırmaktı. Yani onlardan istenen şeyi ölümü göze alarak emirleri yerine getirmek ve öldüklerinde cennete gitmekti. İşte romanda bahsedilen iki erin ölümü de cennete gitmeleri içindi.

Yinelemek gerekir ki, Romanlar yalnızca kurgu değil bir bakıma gerçek hayatın aynasıdır. Roman yazarı gerçek kişidir ve yaşadığı toplumdan haberdar olur. Edindiği bilgiler romanın hayal dünyasına zenginlik katıp genişletir ve böylece yazar yaşadığı dönemin kendisinde bıraktığı izleri süsleyerek okuyucusuna aktarır. Bu bakımdan son dönem Osmanlı romanları ve özelinde işlenen intiharlar, intiharları anlamak için önem arz etmektedir. Arşiv metinlerinde ele aldığımız intihar vakaları ve sonuçlarına göre gerçek hayatta ve romanlarda işlenen intiharlar yöntem ve sebep açısından oldukça benzerdir. Yazar oluşturduğu metinde kendi kurduğu olay örgüsünün altında kimi zaman bize toplum dersi verir. Ele aldığımız romanlarda karşılaştığımız karakterler zihinlerimizde dönemin kadın ve erkek kimliğini oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Kadınların dış dünyası, yaşadığı zorluklar ve neticesinde iç dünyalarında oluşan buhranlar karakterler aracılığıyla aktarılmaktadır. Romanların kadın dünyası ile yakından ilgilenmesi okuyucu kitlesinin çoğunluğunu kadınların oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple yazar kitlesinin hislerini ve söyleyemediklerini yazdıklarıyla ölümsüzleştirir. Roman ve arşiv metinleri kıyaslandığında kadın intiharlarında sebep ve yöntem arasında büyük farklar ortaya çıkmamakla birlikte uzun yoldan ölümü tercih etme yöntemi yalnızca romanda işlenen bir yöntem olduğu gibi romanlarda ceset üzerine inceleme yapılmamakta, roman intihar ile bitirilmektedir. Gerçek hayatta münteherirler kendilerini ölüme götürecek en kısa yolu tercih ederken yukarıda değindiğimiz Nabizade Nazım’ın romanı Zehra’da ana karakter, Zehra otuz beş günlük bir intihar yolculuğunu tercih eder. Zehra’nın ölümünü intihar olarak ele almaktayız çünkü o kendisini ölüme götürecek olan bir serüveni başlatır. Karakterin mental rahatsızlıklara sahip olması sebebiyle olağandışı bir yöntem seçmesi ihtimal

dahilindedir. Ele aldığımız belgelerde birçok kadın intihar için ateşli silahı kullanırken ele aldığımız Tanzimat dönemi romanlarında ateşli silah kullanarak intihar eden bir kadın örneğine de rastlamamaktayız.

Tanzimat döneminde kadınları bunalıma ve daha sonra da intihara sürükleyen ana sebep aşk olarak gösterilmiştir. Birbirine kavuşamayan aşıklar içine düştükleri buhrandan çıkamayarak canlarına kıymışlardır. Keza aile baskısı ve toplumsal yalnızlık da intiharın romanlarda işlenen diğer sebepleridir. Bu da okurun merak ve ilgisini çekme amacındaki roman türünün doğasıyla alakalıdır.

BÖLÜM 2: SON DÖNEM OSMANLI TOPLUMUNDA KADIN İNTİHARLARININ SEBEPLERİ VE ZAMANI

İntiharın geçmişten bugüne psikolojik, ekonomik ve sosyal olmak üzere çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Günümüzde yapılan araştırmalar intihar eden insanların %90'ının depresyon hastası olduğunu tespit etmiştir. Depresyon, duygu durum bozuklukları, şizofreni, kişilik bozuklukları gibi psikolojik hastalıklar bireyi intihara sürüklediği gibi bireyin yaşadığı kötü olaylar da intihar riskini artırmaktadır (Atay ve Gündoğar,2004:39-52). Benzer durum Osmanlı kadını için de geçerliydi. Elde ettiğimiz kadınlara ait intihar vakalarının çoğunluğunu psikolojik rahatsızlıklar oluşturmaktadır. Yine günümüzde insanları intihara sürükleyen en önemli sebeplerden birisi ekonomik buhranlardır. Ekonomi insan hayatında önemli bir faktördür. Bu faktörün yetersizliği kişinin duygu dünyasında kendine ve sevdiklerine yetememesi gibi hislere kapılmasına sebep olup kişiyi intihara sürükleyebilir. Özellikle ataerkil Osmanlı toplumunda maddi anlamda güçsüzlük bilhassa erkekleri maddi buhrana sokan ve intihara iten bir faktördür. Aynı zamanda ekonomik durumu çok iyi olan ancak iflas yoluyla ekonomik çöküş yaşayan kişilerde de intihar eğilimi görülmektedir (Güller,2015:14-15). Ekonomik buhran sebebiyle gerçekleşen intihar vakalarında erkeklerin sayısı kadınlara oranla oldukça fazladır. Çünkü erkekler geçmişte olduğu gibi günümüz ataerkil toplumlarında da ekonomik olarak güçlü olmak zorunda hissettirilmiş, toplum tarafından birtakım maddi zorunluluklara tabi tutulmuşlardır. Toplumun erkek bireylerden beklediği çalışma, para kazanma ve aile geçimini sağlama sorumluluklarını yerine getirememesi durumu erkeklerde intihar için önemli bir zemin olmuştur (Akçay ve Taşkın,2019:2281-2293). Ancak yine de ekonomik zorlukları sebebiyle intihar eden kadın örnekleri de mevcuttur.

Yukarıdaki değerlendirmeler kişi psikolojisini derinden etkileyen sosyal faktörlerin cinsiyet farklılığının intiharla olan ilişkisini de açıklamaktadır. Cinsiyet farklılığına dayalı biyolojik ve nörolojik etkenlerin dışında toplumsal cinsiyet algısı ve rolleri de intihar sebeplerini farklılaştırmaktadır. Tarih boyunca her kültürde kadın ve erkek bireylere farklı roller yüklenmiş ve bu rollerin en iyi şekilde hayata geçirilmesi beklenmiştir. Bu sebeple her çağın, toplumun, kültürün ve coğrafyanın farklı toplumsal cinsiyet tutumu söz konusudur.

Yukarıda sayılan tüm faktörlerin Osmanlı toplumundaki kadın ve erkek bireylerin ruh sağlığı üzerinde farklı düzeylerde etkisi olmuştur. Özellikle kadın ve erkeğin sosyal rolleri itibariyle eşitsizliği kadınları daha fazla baskılayan bir unsur olmuştur. Keza kadınlar sosyal roller itibariyle daha dezavantajlı konumdadır. Bu durumun kadınları erkeklere oranla daha fazla ruhsal bunalıma soktuğu ve daha çok intihara meyilli hale getirdiğini söyleyebiliriz (Özel, Keser, Köksal, 2008:231-250). Bununla birlikte erkek intiharlarında ölümle sonuçlanma oranı çok daha yüksektir. Bu da erkeklerin hayatlarına son verme konusunda daha kesin sonuç alacak yöntemlere başvurusuyla alakalıdır (Scourfield, Jacob, Smalley, Prior, Greenland, 2007: 248-257). Kadın intiharlarının önemli bir kısmının girişim olarak kalması ve ölümle sonuçlanmaması ise kadının intiharı daha çok kendini ifade etme, derdini gösterme aracı olarak kullanmasından kaynaklanmaktadır. Öyle ki uzmanlar ölümle sonuçlanan intiharlarda, kadınların planlarında bir yanlışlık olduğu, bu yanlışlık sebebiyle intiharlarının ölüm ile sonuçlandığını düşünülmektedirler (Canetto ve Lester, 1998:163-190).

Toplumsal cinsiyetçiliğin kadın ve erkek arasında oluşturduğu ayrım Osmanlı toplumu için de geçerlidir. Kadının kimliği ve toplumdaki yeri gelenekler çerçevesinde olduğu gibi sosyal hakları erkeklere kıyasla çok daha sınırlandırılmıştı. Örneğin kadınların kocasını boşama hakkı yoktu. Mirastan erkeklerle eşit payı alamazdı (Kurnaz,2011:71). Eğitim ve çalışma hakları da oldukça kısıtlıydı. Özellikle şehirlerde kadınlar daha çok evlerinde vakit geçirmek durumundaydılar. Ev dışında ise giyimlerinden, gidecekleri mekâna kadar belli sınırlara tabiydiler (Caporal,1982:130-142).

19. yüzyıl Osmanlı toplumu, homojen olmayıp farklı kültür, inanç ve yaşam tarzına sahip toplumları içeren bir yapıdaydı. Bu sebeple bu yüzyılın makro düzeyli siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişmeleri, Osmanlı insanının psikolojisi ve yaşamı üzerinde ortak etken olmakla birlikte her bireyin bunu algılama ve yorumlama seviyesi de farklıydı. Bu yüzden Osmanlı ülkesinin 19. yüzyıldaki dağılma süreci, iç göçler, savaşların yarattığı travmalar, iktisadi buhranlar Osmanlı insanını derinden etkileyen gelişmeler olmuştur. Buna ek olarak batılılaşma sürecinin geleneksel Osmanlı toplumunda, gerilim ve çatışma üreten bir faktör olarak sıralamak de gerekmektedir.

1839'da Tanzimat ile başlayıp devam eden süreçte Osmanlı toplumu Batı dünyası ile daha yakından ilgilenir olmuş, buharlı araçların yayılması ve günlük yaşamda çokça

kullanılmaya başlaması ile de bu ilgi artmıştır. Resim, heykel, mimari gibi sanatlar ve matbaanın aktif şekilde kullanılmaya başlaması, basılan kitap ve gazeteler sayesinde dünyadan haberdar olmaya başlayan toplumun bir kesiminde Batı tarzı hayatın yaygınlaşmasına yol açmıştır (Saydam,2002:533). Başta şehirlerde zengin ve memur kesimde başlayan Batılılaşma süreci toplumsal bir gerilime yol açmış zihinsel ve duygusal dünyada bölünmeler oluşmaya başlamıştır. Gelenek ile değişim arasında kalan toplumsal gruplarda ve insanlarda içsel bir çatışma ve buhranı artıran bu sürecin intiharları artırmış olması muhtemeldir (Çaha,1994:94).

Bu yüzyıldaki kurumsal değişim, sosyal ve kültürel alanda da önemli gelişmelere yol açmıştır. Özellikle eğitim alanında yenilik yapılmıştır (Poyraz ve Öztop, 2013:315). Kadınların eğitim olanakları genişletilmeye başlamış ve kadınlar modern nitelikteki okullarda ilk kez bu dönemde eğitim almaya ve mesleki formasyon kazanmaya başlamışlardır (Altındal,1977:124). Eğitimli kadınların artışı ve savaş sürecinde işgücüne duyulan talebin fazlalaşması kadınların kamusal alandaki istihdamlarını da artırmıştır. Dolayısıyla kadınlar 19.ve 20.yüzyıllarda sosyal hayatta daha aktif olmuş ve yeni bir kadın kimliği ortaya çıkmıştır. Kadınlar sosyal hayatın yanında basın dünyasında da oldukça aktifleşmişler, duygu ve düşüncelerini basında yayımlamaya başlamışlardır. Bu gelişmeler sonucunda kadınların talepleri ile geleneksel değer ve kabullerin karşı karşıya geldiği bilinmektedir.

19. yüzyılda Osmanlı toplumunda kadına yönelik geleneksel tutum, dönemin ekonomik ve sosyal koşulları ve batılılaşma sürecinin şehirli veya taşralı, eğitimli ya da eğitimsiz, Müslüman veya gayrimüslim kadınların yaşamını ve duygu dünyalarını derinden etkilediğine şüphe yoktur. Ancak sayılan faktörlerin kadınlar üzerindeki psikolojik yansımalarını ve intihar vakalarıyla nasıl bir bağı olup olmadığını tespit etmek için döneme dair her tür kaynaktan istifade edilerek bir araştırmanın yapılması elzemdir. Bu çalışmada arşiv belgelerinin sunduğu imkanlar doğrultusunda kadınların hangi sebeplerle intihar ettikleri sorusuna cevap aranmış ve elde edilen verilere dayanarak konu, psikolojik, ekonomik ve sosyal sebepler başlıkları altında incelenmiştir.

2.1. Psikolojik Sebepler

Psikolojik nedenler başlığında ele alacağımız vaka örneklerini sırasıyla illet-i kara sevda, umutsuzluk, hastalık ve cinnet intiharları oluşturmaktadır. Rivayete göre kara sevda tanısı

ilk kez İbn-i Sina tarafından Horasan’da hekimlik görevindeyken konmuştur. Horasan’da vezirlerden birinin kızı yemek yememeye ve içine kapanık bir hayat sürmeye başlamış. İbn-i Sina onun hastalığına kara sevda anlamına gelen mâl-i hülya teşhisi koymuş ve kızın nabzını tutarak bütün şehir isimlerini tek tek saymaya başlamıştır. Şehirleri saydığı sırada bir şehir isminde kızın kalbinin çok daha fazla attığını fark etmiş ve kızın âşık olup bu hastalığa düştüğünü anlayarak ailesine durumu bildirmiştir. Daha sonra o şehre gidip oğlanı bulmuş ve kızla evlendirmişlerdir. Bu evlilik kızın hastalığının iyileşmesini sağlamıştır (Turhan, 2012). Ancak kara sevda intiharları sadece bir kişiye duyulan aşk sebebiyle ortaya çıkmamaktaydı. Kara sevda terimi aslında psikolojik bir sorunun açıklamasıydı ki klasik dönem Osmanlı tıp literatüründe kara sevda hastalığı mâl-i hülya olarak adlandırılmaktaydı. Nil Sarı’nın tanımıyla: Mâl-i hülyâ’nın ortaya çıkışı maddî sebeplere bağlanır. En önemli sebebi dimağda veya bütün bedende “kara sevda”nın artmasıdır. Sevdâ “ruh-ı nefsanî”yi bozar. Böylece organik bozuklukların psişik belirtilere sebep olduğu ifade edilir (1988:86). Bu hastalığa yakalanan insanlar günümüz depresyon belirtileri ile eş semptomlar göstermiş, normalin dışında hareketler sergilemiş, iç dünyalarına dönük yaşamak ve yalnız kalmak istemişlerdir. Kara sevda illetine yakalanmış kişi ruhsal bozukluğun getirdiği çöküntü ile bedenen zayıf ve hastalık kapmaya daha uygun hale gelmiştir (Dönder,459-456). Hastalık kişilerin vücuduna çeşitli yollarla girip sonucunda psikolojik sorunlar yaşayabilmesine sebep olmuştur. Bu sorunlar aşk yaşayan insan haline benzetildiği için halk arasında kara sevdaya düşmek olarak kalıplaştırılmış, 19. ve 20. yüzyıllarda illet-i kara sevda olarak kullanılmaya devam edilmiştir. Osmanlı arşivinde kara sevda illeti yüzünden intihar eden erkeklere dair çok sayıda belge olduğu gibi kara sevda sebebiyle intihara teşebbüs eden kadınlarla ilgili de birçok vesika bulunmaktadır. Kadın intiharlarıyla ilgili arşiv belgelerine baktığımızda, kara sevdanın gerçekleşen intihar vakalarında ana sebeplerden biri olarak kayda geçirildiğini görürüz. Hekim ve emniyet raporlarında, birçok intiharın sebebi psikolojik bir problem olarak kabul edilmiş ve illet-i kara sevda olarak kayda geçirilmiştir. Ancak kara sevda intiharı yalnızca aşk intiharı olmayıp, hatta çoğu örnekte sebebi belli olmayan ruhsal bunalımlara dayalı intiharlar için kullanılmış bir adlandırmadır.

Günümüzde sağlıklı aşk yaşantısı, psikolojide olgun kendilik olarak tanımlanmaktadır. Olgun kendilik, aşk hayatını olgun savunma çerçevesinde yaşar, aşkı ve sevgiliyi kendine sunulan var olma fırsatından ötürü yüceltir. Yaşamın gerçeklerine gözünü kapamaz,

durması gerektiği yerde durur ve diretmez. Fakat sağlıklı aşk yaşantısı ise karşılıksız aşk sendromu yani kara sevda olarak ele alınır. Burada birey karşısındakine aşırı bağımlılık gösterir ve bu sebeple kendisini kontrol edemez (Göka, 1998:36). Geçmişte ise doğu ve batı ayrımı olmaksızın aşkın bireylerin doğru düşünmesine engel olduğu ve melankoliye yol açtığı düşünülürdü. Örneğin Robert Burton aşkın ve melankolinin vücuttaki kara safra sonucu olarak var olduğunu ve sonunda intihara yol açtığını iddia etmiş ve toplumun her kesiminden insanın din, statü fark etmeksizin aşkı yüzünden çektiği ağrıyı sonlandırmak adına intihar etmeyi tercih edebileceğini belirtmiştir (Şenol, 2003:53-54). Bu konu çok sayıda romanda da işlenmiş ve gazetelerde haber konusu olarak yer almıştır. Melahat Sadiye aşkı sebebiyle intihar eden kadınlardandır. Kendisi zabıt Rene'nin metresidir. Rene'nin Fransa'ya gidecek ve bu sebeple kendisinden ayrı kalacak olması Melahat'ı intihara sürüklemiştir (BOA. DH.EUM.AYŞ. 63/19).

Sebebi belli olmayan kara sevda intiharlarıyla ilgili birçok örnek bulunmaktadır. Serapyon bu kadınlardan biridir. Kendisi 30 senedir kara sevda illeti içindedir. Ancak 30 sene sonunda bu illetten dolayı kendisini cam ile boğazlar yani boğazını bir cam parçası ile keserek intihar eder. Durum karantinaya haber verilir ancak doktor muayenesinden sonra karantinaya gerek olmadığına karar verilir (BOA. A.MKT.NZD. 351/47). Burada karantinaya haber verilmesinin istenilmesi olay mahallinde bulunanların hastalık şüphesinde bulunduğunu ve bu sebeple hastalığın yayılmasını önlemek adına karantina isteğinde bulunulduğunu göstermektedir. Ancak doktorun bunu gerekli görmeyişi herhangi bir hastalık tehlikesinin olmadığını göstermektedir. Kasımpaşa'da Cami-i Kebir mahallesinde aktar Ahmet Efendi'nin eşi Fatma Hanım bir diğer örnektir. Fatma kara sevda illeti sebebiyle kendisini batından vurarak intihar etmiştir (BOA. A.MKT.NZD. 146/13). Kütahya'da Börekçiler mahallesinde oturan Ümmü Gülsüm Hanım 'da kara sevda sebebiyle intihar eden kadınlar arasındadır. Ümmü Gülsüm Hanım kendisini bu illet sebebi ile asmış ve hemen ölmüştür. Onun kara sevda çektiği ve bu sebeple canına kıydığı bilgisini mahalle muhtarı üst makamlara iletirken bilginin kaynağı komşuları ve erkek kardeşleridir (BOA. MVL. 598/58). Gilan Kazası Daniblok Karyesi sakinlerinden Mitre'nin intihar sebebi de kara sevdadır. Mitre, Mosâ isimli bir beyin eşidir. Kendisini asarak intihar etmiş ve ölmüştür. Ölümünün üzerine yapılan incelemelerde kimsenin bu intiharla ilgisi olmadığı ve Mitre'nin kara sevda illeti sebebi ile intihar ettiğine karar verilmiştir (BOA. A.MKT.UM. 510/38). Arşivde bulunan kara sevda illeti intiharlarıyla

ilgili resmi vesikalar, intiharın sebebini ayrıntılı ortaya koymaktan ziyade, adlî bir vaka olarak ele almakta ve intihar konusunda kimsenin dahli ve suçu bulunmadığına ihtiva etmektedir.

Kara sevda veya mâl-i hülya intiharları roman ve neşriyatta en fazla ilgi çeken intiharlardandır. Gazete haberlerinde intiharlar bir tür magazinleştirilerek verildiği gibi romanlarda da ilk bölümde değinildiği gibi büyük oranda aşka dayalı kara sevda intiharları konu edilmiştir.

Psikolojik temelli intihar sebeplerinden bir diğeri de meyusiyet yani umutsuzluktur. Umut bireyin geleceğe dair bir beklenti içinde olması ve dolayısıyla yaşamında gelecek beklentilerini gerçekleştirmek için birtakım planlara dahil olmasını sağlarken, umutsuzluk; bireyin gelecek yaşantısının kendisine yeni ve faydalı şeyler getirmeyeceğini düşündürür ve bireyin yaşamdan haz almasını engeller. Umut ve umutsuzluk iki uç noktadır ve kişiden kişiye, olay ve durumlara göre planlanan sonucun ne zaman ve nasıl gerçekleştiğine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Umut uzun ve kısa vadede veya her iki durumda da ulaşılabilmesi muhtemel hedefleri belirler. Sürenin uzaması ise umutsuzluğun ortaya çıkması için bir zemindir. Bu sebeple kişi kaderci bir yaklaşım ile sonucu beklerken kısa vadede sonuç alabileceği işler için çaba gösterir. Uzun dönemli amaçlara nazaran kısa dönemli amaçlara ulaşma çabasına olan inanç ve bunlar arasında gerçekleşen etkileşim kişide umut ya da umutsuzluk denilen hislerin oluşmasını sağlar. Umutsuzluğun sebep olduğu en önemli psikiyatrik bozukluklardan biri depresyondur. Depresif belirtilerin şiddeti ne denli artıyorsa, umutsuzluğun belirtilerinde o denli arttığı klinik çalışmalarda ispatlanmıştır. Bunun dışında depresyonun bütün bulguları içerisinde umutsuzluk kavramıyla en yakın ilişkiyi intihar düşüncesi kurar. Depresyonda temel sorun umutsuz olmaktır ve umutsuzluğa eşlik eden bulgular çaresizlik, değersizlik, kararsız kalma, faaliyet sürdürememe ve suçluluk hissetmedir. Hem umutsuzluk hem depresyon intihar için bir zemin hazırlar ancak umutsuzluk intihar kavramında depresyondan daha etkilidir (Dilbaz ve Seber: 1993,134-137). Yapılan çalışmalarda umutsuzluğun intiharda önemli bir etken olduğu, geleceğe dair beklenti içinde olan ve bu beklentilere tutunan insanların, umutsuzluğa kapılan ve yaşamlarını sürdürmek için bir sebebe bağlanamayan insanlara oranla daha az intihar ettiği tespit edilmiştir (Batıgün, 2005:35-37). Emile Durkheim'a göre umutsuzluk intiharları melankoli intiharlarıdır. Bu tip intiharlarda hastanın çevresindeki insan ve nesneler ile arasındaki ilişkiyi sağlıklı

biçimde kavrayamamasıyla, genel bir aşırı bunalım ve yoğun üzüntülü durumdur. Yaşam artık birey için sıkıcı ve üzüntü ile doludur (Durkheim,2013:47). Bu sebeple birey yaşamına anlam getiremez, sıkıntı ve üzüntüden kurtulma amacı ile intihara yönelir.

Bu tip intiharlar son dönem Osmanlı toplumunda da kendini göstermiştir. Örneğin; Nesle Hanım umutsuzluk sebebi ile intihar etmiştir. Kendisi Halep sakinlerinden olup Rumeli muhacirlerinden Selanikli Ahmet'in eşidir. 10 Eylül 1904 tarihinde 22 yaşında olan Nesle cami çevresinde ustura ile boğazını keserek intihar etmiştir. Polis incelemelerine göre Nesle, Selanik'teki anne babasının uzun süredir gelmemesi sebebiyle meyusiyet içine düşmüş ve bu sebeple intihara başvurmuştur (BOA. DH.EUM.EMN. 77/8). Meyusiyet intiharlarına bir diğer örnek isim İzzet Paşa'nın büyük kızı Nazime Hanım'dır. Bir cuma gecesı saat 7 sıralarında Büyükada'da Mısırlı Mehmed Ali Paşa'nın konağında iken revolverle intihar etmiştir. Olay yerine gelen kaymakam durumu polise bildirmiştir. Muayeneye gelen doktor ve polis incelemelerine göre Nazime Hanım 29 Mayıs 1896 Cuma günü 03.30-04.00 civarı gece saatlerinde ev halkının uyuduğu sırada silahla intihar etmiş, silah sesinin duyulmasıyla aşağı inilip yatak odasına bakılmış ve Nazime Hanım'ın kendisini vurduğu yanında da bir revolver ve Fransızca mektup durduğu görülmüştür. Mektupta yazdığına göre Nazime Hanım umutsuz bir hayat sürmekten bıkmış ve bu sebeple intihar etmiştir. Yapılan incelemelerde Nazime Hanım'ın silahla kalbinin üzerinden hedef aldığı ve kalbinden giren kurşunun sırtından çıktığı tespit edilmiştir. (BOA. Y.PRK.ŞH. 7/86). Fransız zabıt Rene'nin metresi Melahat Sadiye, İstanbul Rami'de Kaymakam Mehmed Bey'in evinde revolver ile intihar etmiştir. Yapılan araştırmalara ve olay yeri incelemelerine göre Melahat Sadiye Fransız asıllı olup Zehr Ağa'nın evlatlık kızıdır ve Rene'nin mezuniyetinden sonra Fransa'ya döneceğini bilmesi sebebiyle meyusiyete kapılıp intihar ettiği ortaya çıkmıştır (BOA. DH.EUM.AYŞ. 63/19).

Psikolojik temelli bir diğer sebep, hastalıkların kişileri umutsuzluğa sürüklediği ve sonucunda intiharın gerçekleştiği vakalardır. Hastalıklar insanlık tarihi kadar eskidir ve zaman zaman tedavinin bulunamaması insanları umutsuzluğa sevk ederek intiharlara sebep olmuştur. Osmanlı toplumunda da hasta kişinin hastalığının tedavisi yoksa psikolojisi olumsuz yönde etkileniyor ve intihara sürüklenebiliyordu. Bu duruma ilk örnek Hatice Hanım'dır. Kendisi Bolu sancağının Akçaşehir kazasından Genç divanında Demirci İsmail'in kızıdır. Hastalığı sebebiyle tüfek kurşunuyla intihar etmiş, ölümünden

kimse sorumlu tutulmamıştır (BOA. A.MKT.MVL. 65/95). Hastalığının nüks etmesiyle intihar eden bir diğer kadın Zehra Hanım'dır. Zehra Hanım defalarca bimarhaneye (akıl ve ruh sağlığı hastanesi) gönderilmesine rağmen oğlu tarafından Darülaceze'ye getirilmiştir. Kendisinin psikolojik rahatsızlıkları vardır ve hastalığı nüks edince Darülaceze müdüriyetine gider ancak onun gibilerin buraya alınmasının caiz olmadığı kanısına varılınca Zehra Hanım aceze-i nisvana ait dairenin merdiven parmaklığına kendisini asar. Bu intihara sebep olduğu düşünülen Beyoğlu tevkifhane memuru Ahmet Rasim Efendi mahkemeye çıkarılır ve kendisine bir aylık maaşı kadar para cezası verilir. Bir başka örnek ise Tirgovişte'nin Laze karyesinden Malik bin Bayram'ın eşi Aze Hanım'dır. Aze Hanım da uzun süredir çektiği hastalığının tesiri ile kendisini asarak intihar etmiştir. 30 Mart 1907 Cumartesi günü saat on bir civarlarında Gazimenter mahallesinden Nikola veled-i Pançe'nin eşi ağır bir hastalık geçirdiği için intihar eden bir başka örnektir (BOA. DH.MKT. 2380/137; BOA. DH.MKT. 2111/118; BOA. TFR.I. KV. 149/14832; BOA. TFR.I. KV. 158/15722). Bunların yanında gazetelere haber olan Lutfiye Hanım'ın intiharı da hastalık yüzündendir. 17 yaşındaki Lutfiye Hanım Beyoğlu Lisesi muhasebecisi olan Ahmed Hamdi Efendi'nin eşidir. Gazete haberinin yayımlanma tarihi 19 Nisan 1925 Pazar günüdür. Bunu belirtmemizin sebebi gazete haberinde olayın bir ay önce meydana geldiğinin kaydedilmesidir. Lutfiye ve Ahmed bir ay önce boşanmıştır. Ahmed Efendi, Lutfiye'yi hastalıklı olduğu için boşanmıştır. Lutfiye bu duruma çok üzülmüş ve evde kimsenin olmadığı bir sırada kendisini kalın ipe tavana asmıştır (Son Saat, 19 Nisan 1341: 35). Bu vakada asıl sebep Lutfiye'nin muhtemelen sık sık hastalanması ve bu sebeple terkedilişi üzerine yalnızlık ve melankolik ruh haline bürünmesidir.

Bazı durumlarda hastalığın sebebi ani ruhsal bozukluklar (bağdaten, birkaç günden beri aklına tari olan hiffet ya da şuuruna hallel-i tari olduğundan) olabilmekteydi (Şenol,2003:65). Ayrıca ani ruhsal bozukluklar cinnet olarak da kayda geçirilebilmekteydi. Çünkü cinnet bir an için delilik belirtisi göstermek anlamına gelip, kişinin sahip olduğu psikolojik bozuklukla ilgili atak geçirmesi durumudur. Cinnet hali birden çok psikolojik bozuklukta yaşanabilir ve öfke patlaması, dürtüsellik gibi ifadelerle açıklamak mümkündür. Üsküdar Polis Müdürlüğü tarafından Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine 17 Haziran 1907 yılında gönderilen bir raporda bir askerin kızının kendisini kuyuya atarak intihar teşebbüsünde bulunması bu durumun bir örneğidir. Kız kendisini kuyuya atar fakat kurtarılır. Kurtarılmasının ardından yetkililer onun intihar teşebbüsünün

altında yatan sebebi anlamak için onu sorgular. İfadesine göre intihara teşebbüs etmesinde sorumlu bir kişi yoktur. Onun intihar sebebi içinde hissettiği sıkıntı ve hiddettendir (BOA. DH.EUM.THR. 5/8). Kızın intiharında ana sebebin psikolojik olduğu ve girdiği depresyonun kendisini intihara sürüklediği açıktır. Diğer örnek ise Hayriye Satı Hanım'ın intiharıdır. Hayriye Hanım Çarşunas mahallesi Hacı Yahya Efendi'nin akrabalarından İbrahim'in eşi olup otuz yaşlarındadır. Hayriye Satı birdenbire aklını kaybetmiş ve 5 Nisan 1905 yılı Çarşamba günü Yahya Efendi'nin evinde bulunduğu sıra eline geçirdiği revolver ile göğüslerinden kendini vurarak intihar etmiştir (BOA. TFR/I/SL. 67/6697).

Şuurunu kaybederek intihar eden bir diğer kadın Yapa isimli elli yaşlarındaki kadındır. Ustruga nahiyesine bağlı Belice-i Zir köyü sakini olan Yapa'nın Boyan köyü civarında cesedi bulunmuş ve yapılan incelemeler sonrası şuuruna "helal târî" gelerek intihar ettiği Ohri kaymakamlığına bildirilmiştir (BOA. DH. MUİ. 162/29). Diğer örnek Görice'nin Porgori karyesinden Hamid'in zevcesidir. 3 Temmuz 1905 Pazartesi günü saat on birde kurşunla katledildiği haberi verilmiş ancak tahkikat sonucunda cinnet sebebiyle intihar ettiği anlaşılmıştır (BOA. TFR.I.MN. 67/6685/2). Fatma Hanım da cinnet sebebiyle intihar eden kadınlar arasındadır. Kendisi Prepastıca köyü sakinlerinden Bilal'in eşidir. 2 Eylül 1904 Cuma günü kendi evinde ele geçirdiği bir tabancayı ağzına sokarak intihar etmiştir. Yapılan ihbarın üzerine önceden beri var olan cinnet durumu sebebiyle intihara yöneldiği anlaşılmıştır (BOA. TFR.I.KV. 73/7252). Kandilli 'de Ayazma sokağı sakinlerinden olup Deniz şirketinin kireç iskelesi memurlarından Behçet Efendinin 50 yaşlarındaki annesi Cemal Hanım da cinnet geçirmek suretiyle intihar eden kadınlardandır. Kendisi yaşadığı cinnet üzerine intihar kastı güderek kuyuya atlamış ve vefat etmiştir (BOA. DH.EUM.THR. 90/82). Altmış beş yaşında olan Havva Hanım'ın intiharı da cinnet sebebiyledir. Belgelerde Havva Hanım'ın kocasının vefat ettiği bilgisi vardır. Muhtemelen eşinin ölümü sonrasında bunalım geçiren Havva Hanım 27 Mayıs 1918 Pazartesi gecesini kendi evinin çevresinde bulunan kuyuya atlayarak intihar etmiştir (BOA. DH.EUM.6ŞB. 47/8/2). Cinnet sebebiyle kuyuya atlayan bir kadın da Dode hanımıdır. Kendisinin elli yaşında olması ve daha önce anlatılan altmış beş yaşındaki Havva ve elli yaşındaki Cemal Hanımlar ile aynı yaş aralığında bulunması ve aynı yöntem ve aynı sebeple intihar etmesi dikkat çekicidir. Dode, gayrimüslim bir kadındır. İntiharından bir hafta önce eşi vefat etmiştir. Eşinin vefatıyla derin bir teessür ve ruhsal krize girmiş olduğu düşünülen Dode, 11 Temmuz 1909 Pazar günü evinin yakınında

bulunan bir kuyuya atlayarak intihar etmiştir. Tahkikat raporlarına da bu durum yansımış ve intiharın sebebi cinnet olarak kayda geçirilmiştir (BOA. TFR.I.SL. 213/21214).

Lohusalık döneminde kadınların ruhsal çöküşler yaşayabildiği günümüzde yaygın olarak bilinmektedir. Elomya isimli kadın da lohusa döneminde intihar eden kadınlardan biridir. Elomya, Ortaköy’de Yordam köyünde Divarcu sokağında 75 numaralı evde oturan Rum himayesinde olan makinist Yorgi Çebekan’ın eşidir. Doğumundan bir hafta sonra, henüz lohusa iken 19 Mart 1911 Pazar günü kendi evlerinin bahçesinde bulunan kuyuya atlayarak intihar girişiminde bulunmuş fakat kurtarılmıştır. Doktorlar tarafından muayene edildikten sonra hayattan ümidi kalmadığı için intihar ettiği kanısına varılmıştır (BOA. DH.EU.KADL. 11/20).

2.2. Ekonomik Sebepler

Ekonomik zorluklar, aşktan sonra en yaygın ve en eski intihar sebeplerinden biridir. Her toplumda ekonomik sıkıntıları sebebiyle intihar eden kişilerin örneklerine rastlamak mümkündür (Şenol,2003:57). Ekonomik sıkıntılar günümüzde olduğu gibi son dönem Osmanlı toplumunda da kişinin iç dünyasında buhrana yol açabilmekteydi. Zamanla bu buhranın üstesinden gelemeyen birey intihara yönelebilmekteydi. Osmanlı toplumu ataerkil bir yapıya sahipti ve ailenin reisi erkekti. Ailenin geçiminden sorumlu kişi de erkeklerdi ve erkekler için ailenin geçimini sağlamak çok önemliydi. Osmanlı toplumunda evin geçimini sağlamakta zorlanan, yetemediği durumda intihara yönelen pek çok erkek vardır. Toplumun ataerkil bir yapıya sahip olması ve geçimin sağlanmasının erkeğe dayatılan bir görev olması ekonomik sıkıntılar sebebiyle intiharların genellikle erkekler tarafından gerçekleştirilmesine yol açmıştır. Ancak incelediğimiz belgelerde fakirlik sebebi ile intihar eden kadın örneklerini de görmekteyiz. İlki ekonomik sorunları yüzünden intihar eden Safiye Hanım’dır. Safiye Hanım Karahisar’ın Dayı Recep Mahallesinde oturmaktadır. 15 Aralık 1918 Pazar günü evinde bulunduğu sırada kendini asarak intihar etmiştir. Yapılan araştırmalarda onu intihara sürükleyen esas faktörün fakirlik olduğu anlaşılmıştır (BOA. DH.EUM.6ŞB. 47/18). Bir diğer örnek Zeliha Hanım’dır. Zeliha Hanım Rumeli ve Anadolu kavağı arasında işleyen vapurda 29 Haziran 1909 yılı salı gününde intihar kastıyla kendisini denize atmıştır. Belgede kaydedilen bilgilere göre denizden çıkarılan ve vapura alınan Zeliha Hanım, doktor Binbaşı Şevket tarafından bir süre tedavi edildikten sonra yaşadığı anlaşılmış ve

tedaviye devam edilerek iki saatlik kurtarma çalışmasının neticesinde ancak kendine getirilmiş ve gözünü açabilmiştir. Daha sonra yapılan incelemede niçin intihar ettiği kendisine sorulmuş ve fakirlik yüzünden kendini öldürmek maksadıyla suya atladığını ifade etmiştir (BOA. ZB.335/85/2).

2.3. Sosyal Sebepler

İntiharın sosyal sebepleri kişinin sosyal çevresinde kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerdeki zayıflık sebebiyle ortaya çıkabildiği gibi toplum baskısı, aile korkusu gibi etkenlerden de oluşabilirdi. Bununla birlikte şiddetli geçimsizlik, sosyal dışlanma, yalnızlık ve göçün yol açtığı sosyal koşullar kadınları derin bir bunalıma dolayısıyla intihara yöneltebilmektedir. Keza kadın intiharlarında, toplumun mahremiyet ve namus anlayışı da önemli bir etkidir. Geleneksel toplumda mahremiyet ve namus hemen hemen bütünüyle kadının cinselliğinin denetimi üzerine oluşturulmuştur. Namus terimi toplum içinde ahlaki kurallara olan bağlılık olarak tanımlanmakta ise de çoğunlukla kadının bedenini ve duygularını sakınması ve mahremiyete riayeti olarak anlaşılmaktadır. Bu sebeple kadınlar geleneksel toplumlarda cinselliğin denetimi gereği daha sıkı kontrol altındadır. Kendilerine yüklenmiş bu ahlaki sorumluluğu yerine getirme konusunda başarısızlık kadını iffet ve namus yoksunu olarak nitelendirmeyi kolaylaştırmaktadır. Toplumca böyle bir suçlama ve dışlamaya maruz kalmış ve kalacağı endişesini taşıyan kadınlar doğal olarak büyük bir gerilim ve buhran içine girerek intihara meyledebilmekteydiler. Bu durum dönemin ünlü romanlarında psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla çokça işlenmiştir. Bununla birlikte namus yalnızca kadınlar için değil erkekler için de bir intihar sebebi olabilmekteydi. Kadınlar aşk ilişkileri sebebiyle derin utanç duygusuyla veya cinsel taciz ve istismar sebebiyle intihara kalkışırken namusuna halel gelmiş veya geldiğini düşünen bir erkek de¹ intihara yönelmiştir.

Aile içi anlaşmazlık sebebiyle elimizdeki belgelere göre yalnızca bir örnek mevcuttur. 4 Nisan 1905 Salı günü Selanik-Manastır hattında mühendislik mesleğini icra eden Sırp Mayster Bon İlya Almair'in elli yaşındaki hanımı Lesave bir diğer örnektir. Lesave kendisini istasyonda bulunan evlerinde asmıştır. Lesave'nin intihar vakası duyulunca

¹ Mesela Mustafa Mutuş adlı biri, namus sebebiyle başarısız bir intihar girişiminde bulunmuştur. Sorgusunda eşinin namusundan şüphe duyduğu için intihara kalkıştığını belirtmiştir (BOA. DH.EUM.THR. 6/19).

polis derhal bir inceleme yapmış ve incelemenden elde edilen sonuçlara göre bu çiftin evlendikleri ilk zamanlardan beri anlaşılamayıp sürekli tartıştıkları ve vakanın gerçekleştiği gün yine bir tartışma yaşadıkları sonucunda da Lesave'nin bu durumdan yaşadığı üzüntü ve bıkkınlıkla meyusiyet içinde intihar ettiği anlaşılmıştır (BOA. TFR.I.SL. 67/6686).

Psikolojik sebepler başlığında incelediğimiz Rumeli muhacirlerinden olup Halep'te ikamet eden Selanikli Ahmet'in eşi Nesle'nin intiharı esas itibariyle sosyal koşullarla alakalı bir intihardır. Henüz 22 yaşında olan Nesle Hanım, göç ederek memleketinden bir hayli uzak ve farklı bir şehre taşınmış olup ailesinden uzakta derin bir yalnızlık içindedir. Muhtemelen çevresiyle uyum sağlayamaması ve anne ve babasının Halep'e geleceğine dair ümidini yitirmesi onu depresyona sokmuş ve intihara yöneltmiştir (BOA. DH.EUM.EMN. 77/8).

Sosyal sebepli kadın intiharlarının en önemlisi hiç şüphesiz kadınlar üzerindeki toplumsal baskılar ve zorlamalardır. Mesela Fatma isimli genç bir kadının intiharında, evlilik konusundaki geleneksel uygulamaların etkili olduğu anlaşılmaktadır. Fatma'nın intiharıyla ilgili ayrıntılar Mustafa isimli kişinin mahkemeye müracaatı üzerine belgelere geçmiştir. Mustafa'ya göre bıkı-i buluğa erdiği için babasının ve kendi rızasını alarak Fatma ile nikah kıymıştır. Ancak bu evlilikten hemen sonra Fatma, köye kurşun menzili mesafede bulunan bir çam ağacına asarak intihar etmiştir. Bunun üzerine Mustafa, köy muhtarının kendisinden kaza müdürü ve naip efendiye vereceğim diye “cerime” olarak 500 kuruş aldığını, olayda kendisinin hiçbir suçu bulunmadığını dolayısıyla parasının geri verilmesini istemiştir. Olay incelemesi sonucu Mustafa'dan alınan paranın iade edilmesi kararlaştırılmıştır (BOA. A.MKT.DV. 194/87). Mustafa'nın köy muhtarını şikâyet etmesiyle haberdar olduğumuz bu intiharla ilgili belgeler yeterince aydınlatıcı değildir. Mustafa'nın ifadesinde Fatma'nın akli buluğa erdiği yazılıysa da kız muhtemelen baba zoruyla küçük yaşta evlendirilmiştir. Bu yüzdendir ki intihar vakasından sonra köy muhtarı şantaj yöntemiyle Mustafa'dan 500 akça cerime talep etmiş ve küçük yaştaki kızla evlenen Mustafa da başlangıçta buna razı olmuştur. Anlaşıldığı kadarıyla yaşı küçük bir kızla evlenen Mustafa, muhtar tarafından korkutulmuş ve suçun kendi üzerine yıkılacağını düşünerek olayın kapatılması için istenen parayı vermeye razı olmuştur. Daha sonra belki de başka birilerinin kendine akıl vermesi üzerine muhtardan şikayetçi olmak suretiyle verdiği parayı geri istemiştir. Her ne kadar olayın iç yüzünü aydınlatmasa

da elimizdeki belgelerden Mustafa'ya yönelik henüz buluğa ermemiş bir kız çocuğuyla evlilik yaptığına ve bununda kızı intihara sürüklediğine dair bir itham çıkarıyoruz. Keza söz konusu evliliğin, Mustafa'yı resmi makamlar karşısında korkutacak ama geleneksel olarak kabul gören bir şekilde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla küçük yaştaki Fatma'nın, muhtarın Mustafa'ya yönelik tehdidinde kendini açık eden bir usulle, babası ve kocasının anlaşması suretiyle ve belki de zorla evlendirildiğini ve bu yüzden intihar ettiğini söyleyebiliriz.

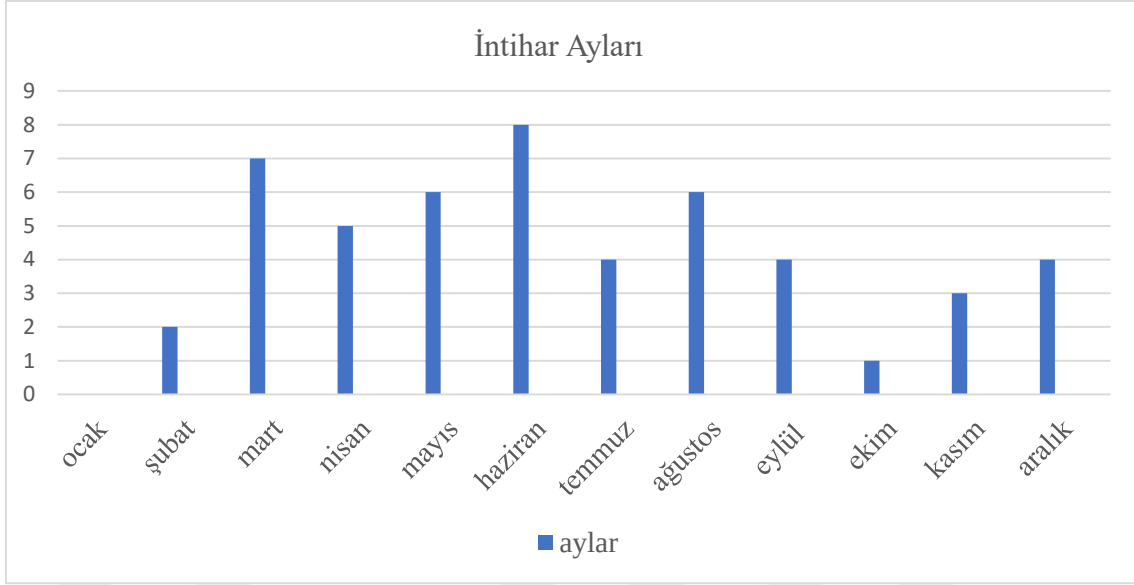
Yukarıda izah edildiği gibi namus konusu kadın intiharlarında önemli bir sebeptir. Bu bağlamda İstanbul Ermeni cemaatine mensup Vasiliki Hanım'ın intiharı dikkat çekici bir örnektir. Gedikpaşa civarında bulunan bir kız mektebinde öğretmen olarak çalışan Vasiliki, iddialara göre okul sahibi ve müdürü olan Dikran tarafından evlenme vaadiyle kandırılarak bekareti bozulmuştur. Ancak Dikran verdiği sözü tutmayıp kendisiyle evlenmeyi reddettiği için iffet ve namusuna tecavüz edilmiş bir kadın olarak bu durumu kaldıramamış ve intihar etmiştir. Bu intihar vakası aşağıda ayrı bir başlık altında ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir (İntihar İncelemelerinde Uygulanan Prosedüre Bir Örnek: Vasiliki'nin İntiharı ve Zanlı Dikran Miriciyan adlı başlığa bakınız).

Namus intiharında bir başka örnek ise Amasya'da yaşanmıştır. Dahiliye nazırı tarafından 5 Aralık 1916 Salı günü Sivas vilayetine yazılmış yazıya göre eski sabık Amasya mutasarrıfı Rauf Bey evine aldığı iki hizmetçi kadına tecavüz etmiştir. Önce evine aldığı muhacir bir kızın zorla bekaretini bozan Rauf Bey, daha sonra hizmetçi olarak işe aldığı başka bir kadına da tecavüz etmiştir. Bu tecavüz sonucu kadın intihar etmiştir. Olay hakkındaki bilgi, üçüncü ordu kumandanlığından İstanbul'a bildirmiştir. Rauf Bey'in işlediği fiil mahiyeti itibarıyla “adi bir suç” olarak kabul edilmiş ve eğer işlediği fiilin Rauf Bey'in memuriyetine yansıyan bir ciheti varsa derhal güvenilir vasıta ile tahkikatın başlatılması ve elde edilen bilgilerin gönderilmesi istenmiştir (BOA. DH. ŞFR. 70/191). Ancak Dahiliye Nezareti'nin bu isteği karşılanmamış olacak ki 31 Aralık günü Dahiliye nazırı Sivas vilayetine tekrar yazmış. Bu yazısında ise gerekli olan tahkikatın şimdiye kadar bitirilmiş olması gerektiği ve elden edilen bilgilerin tekrar gönderilmesini istemiştir (BOA. DH. ŞFR. 71/125). Elde ettiğimiz belgelerde yapılan tahkikat sonucu hangi bilgilere ulaşıldığı belirtilmemiştir. Ancak bu vakada önemli olan husus tecavüzün “adi bir suç” olarak görülmesi ve zanlının işlediği suçun vazifesiyle bir alakası var ise adliye sürecin daha ciddi ve gizli bir şekilde yürütülmesinin istenmiş olmasıdır.

Eve hizmetçi olarak alınan kadınların gördüğü kötü muamele dönemin romanlarına da yansıtılmıştır. Bu dönem romanlarından olan Taaşuk-ı Talat ve Fitnat, Sergüzeşt, Esaret gibi roman ve hikayelerde cariye hayatı üzerine birtakım yorum ve eleştiriler görmektedir. Bu romanlarda işlendiğine göre eve hizmetçi olarak alınan cariyeler şiddet görmekte, insan yerine koyulmamakta ve hatta zor kullanmak suretiyle kişisel hazlar için kullanılmaktadır.

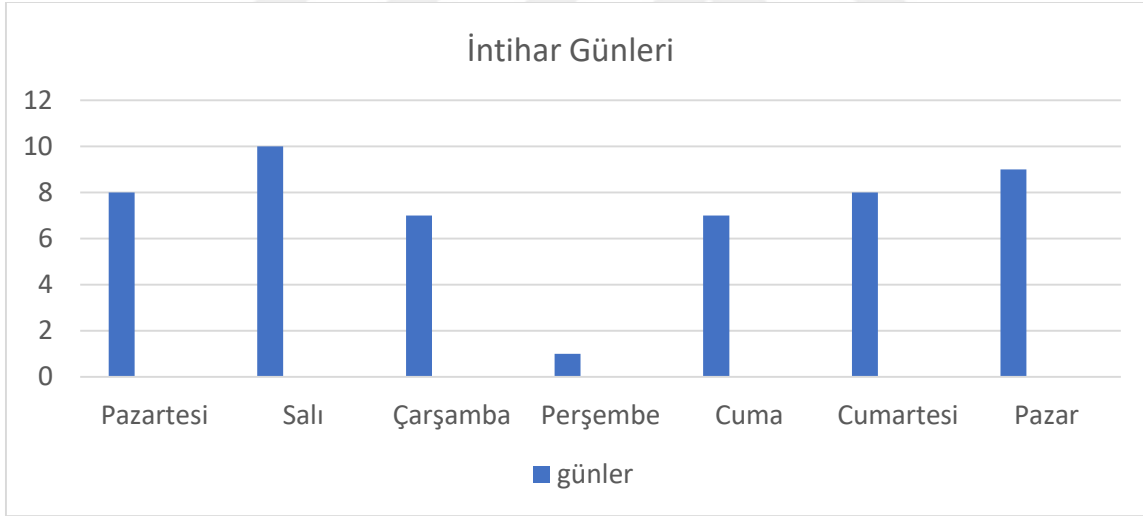
2.4. Kadın İntiharlarında Yaş, Mevsim ve Mekân

Son dönem Osmanlı kadınlarının intihar vakaları incelendiğinde intihar yaşı, mevsimi ve mekânı hakkında bilgi edinmek mümkündür. İntihar vakaları farklı yıllarda ve farklı aylarda gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla intihar vakalarının toplandığı bir mevsim ve aydan bahsetmek mümkün değildir. İntiharın mevsimi düşünüldüğünde akla ilk gelen intihar vakalarının havaların soğuk ve yağışlı olduğu, günlerin kısa ve daha karanlık geçtiği, dolayısıyla insanların içe kapanık, melankolik bir hale büründüğü sonbahar ve kış aylarında arttığıdır. Ancak her mevsim intiharlara rastlanmasına rağmen incelediğimiz arşiv belgelerinden elde ettiğimiz veriler intiharın çoğunlukla havanın sıcak olduğu yaz mevsiminde gerçekleştiğini göstermektedir. Keza elimizdeki en erken tarihlisi 1843 ile son tarihlisi 1926 olan belgelere göre yılın her ayında intihar vuku bulmuştur. Tezde kaynak olarak kullandığım 200 belge arasında intiharın açık tarihini veren 50 adet belge bulunmaktadır. Bu 50 belge ışığında Grafik 1 oluşturulmuş ve grafiğe göre en çok intihar vakasının gerçekleştiği ay haziran ayı olmakla birlikte ocak ayında herhangi bir intihar vakası kayda alınmamıştır. Mevsimsel dağılımın çıkarılabildiği bu tabloda her mevsim intihar vakasının meydana gelebildiği anlaşılabilmekle birlikte kış aylarında toplam 6, son baharda 8, ilkbaharda 18, yaz aylarında da 18 adet vaka meydana gelmiştir. Bunun yanında açık tarihin verildiği 50 adet metinde intihar vakalarının sıklıkla hangi günlerde gerçekleştiğini de öğrenmemiz mümkün. Grafik 2’de belirtildiği üzere haftanın her günü intihar vakası gerçekleşmiştir. Grafiğe göre Pazartesi 8, Salı 10, Çarşamba 7, Perşembe 1, Cuma 7, Cumartesi 8, Pazar günü ise 9 intihar vakası kayda geçirilmiştir.

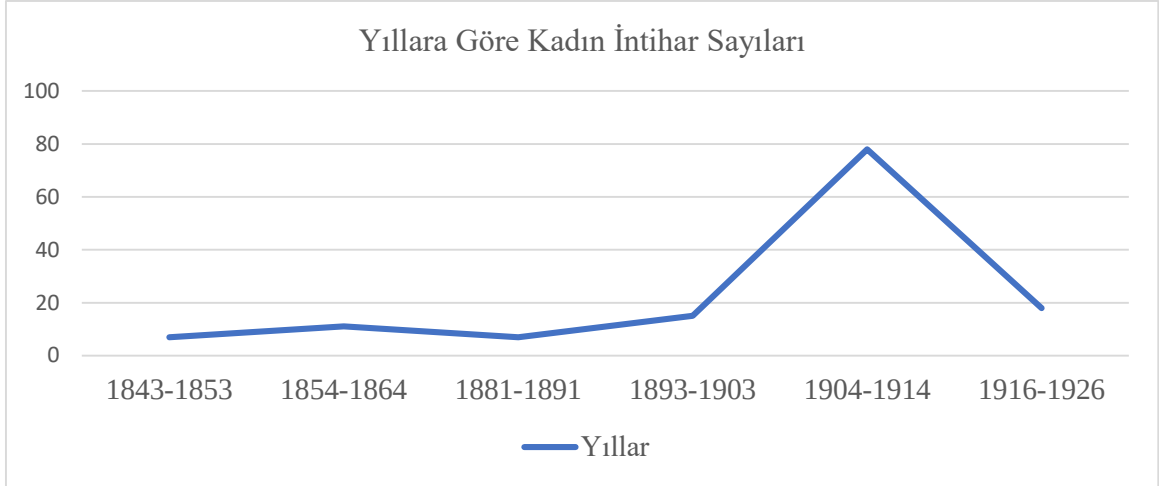
Grafik 1: Açık Tarihin Verildiği 50 Belge İçerisinde Kadın İntihar Vakalarının Aylara Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 2: Açık Tarihin Verildiği 50 Belge İçerisinde Kadın İntihar Vakalarının Günlere Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

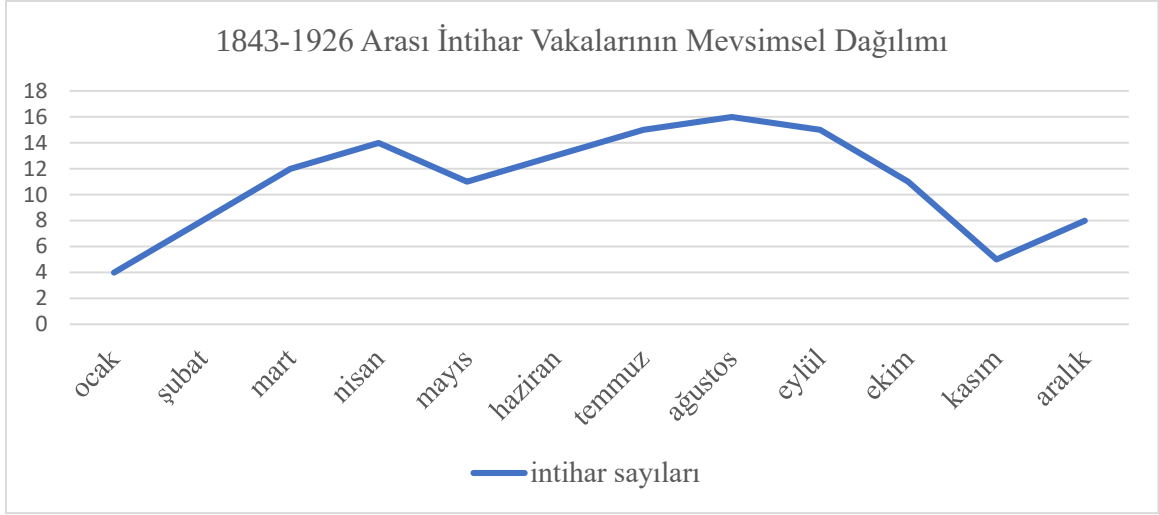

Grafik 3: Yıllara Göre Kadın İntihar Sayıları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

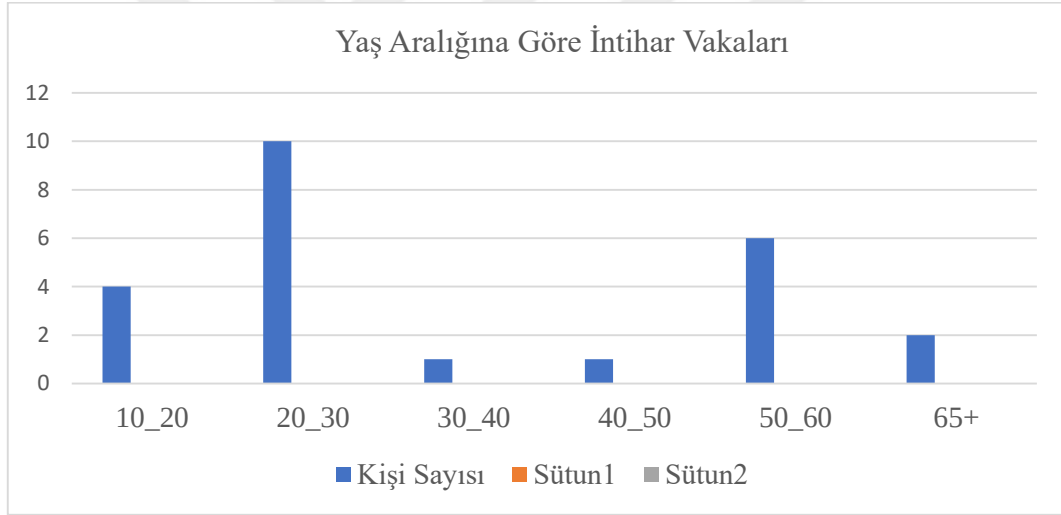
İncelediğimiz 200 belge içerisinde en erken tarihlisi 1843 yılına ait olup en geç tarihlisi 1926 yılına aittir. Bu yıllar aralığında oluşturduğumuz Grafik 3'e göre en sık intihar vakasının görüldüğü yıllar 1904-1914 aralığıdır. Yine 1843 ve 1926 yılları aralığında bulunan tüm belgelere göre en çok intihar vakasının meydana geldiği ay Ağustos, en az intihar vakasının görüldüğü ay ise Ocak ayıdır. Bu grafiklerden anladığımız üzere intiharın belirli bir mevsimi ve zamanı yoktur ancak insanların daha eğilimli hissettikleri zaman aralıkları vardır. Hem Grafik 1 hem de Grafik 2'de gösterildiği üzere Osmanlı toplumunda kadın intiharları sıklıkla ilkbahar ve yaz aylarında meydana gelmiş, kış aylarında ve özellikle Ocak ayında ciddi bir azalma yaşanmıştır.

Günümüzde yapılan araştırmalar içerisinde elde edilen bulgulara göre intiharın genel olarak yaz başlangıcında bir artış yaşadığı ve Mayıs, Haziran, Temmuz aylarında en yüksek; Kasım, Aralık ve Ocak aylarında yani kış mevsiminde ise en az olduğu görülmüştür. Bu tür mevsimsel farklılıklar ise değişik mevsimsel aktivitelerden kaynaklanabilmektedir (Kınık,2018: 21). Günümüz ve son dönem Osmanlı toplumunda intiharların meydana geldiği dönemler arasında bir uyum bulunmaktadır. Her iki dönemde de kış aylarında intihar oranı az, yaz aylarında ise yüksektir. İki dönem arasındaki fark Ağustos ayı içinde meydana gelen intihar oranıdır. 1843-1926 yılları arasında en çok intihar vakasının görüldüğü ay Ağustos olurken günümüz Türkiye'sinde Mayıs, Haziran ve Temmuz'dur. Bununla birlikte Osmanlı döneminde ait söz konusu istatistiğin günümüzdeki gibi sağlam verilere dayanmadığı dikkate alınmalıdır.

Grafik 4: 1843-1926 Arası Kadın İntihar Vakalarının Mevsimsel Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 5: Yaş Aralığına Göre İntihar Vakaları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kadın intihar vakaları içerisinde 24 adet belgede müntehirin yaşı doğrudan belirtilmiştir. Bu verilere göre kadınların hemen her yaşta intihara teşebbüs ettikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte şöyle bir yaş göstergesi ortaya koymak mümkündür: 10-20 yaş aralığı intihar sayısı 4, 20-30 yaş arası 10, 30-40 yaş arası 1, 40-50 yaş arası 1, 50-60 yaş arası 6, 65 yaş ve üzeri 2'dir. Belgelerde yaşı kayda geçmiş intihar vakalarında en yüksek yaş 65 en düşük ise 12'dir. Müntehirlerin yaş dağılımı değişse de en yüksek intihar oranı 20-30 yaş aralığında görülmektedir. Kadın intihar vakalarının kayda alındığı belgelerde

kadınların kimliği genellikle baba ve eşi ile birlikte belirtilmiş olup çoğu belgede müntehirin yaşı, kilosu, boyu gibi daha özel bilgiler verilmemiştir. Ancak eşi ya da babasının ismi ile kaydedilmesinden müntehirin medenî halini öğrenebiliyoruz.

Mekân, intihar vaka incelemelerinde vakayı değerlendirebilmek açısından önem arz eder. Bu sebeple intihar belgelerinde mekanla ilgili veriler tespit edildi. Buna göre müntehirin en sık tercih ettiği yer kendi evi ve çevresi olmakla birlikte misafirlikte, görev mahallinde, meskûn mahal dışında, sahillerde ve hatta okullarda gerçekleştirilen intihar vakaları mevcuttur. Örneğin; Vasiliki Hanım öğretmenlik yaptığı okulda, okul binasında ya da yatakhane kısmında (BOA. MF.MKT. 214/48), Hediye adlı kız, öğrencisi olduğu okulda intihar ederken (BOA. MF.MKT. 1217/1), Havva Hanım evinin çevresinde bulunan kuyuda (BOA. DH.EUM.6ŞB. 47/8), Hatice Hanım kendi evinde (BOA.A.MKT.MVL. 65/95), Hayriye Satı Hanım eşinin akrabası olan Yahya Efendi'nin evinde (BOA. TFR/I/SL. 67/6697), Mösyö Volter'in eşi rıhtımda (BOA. ZB. 51/31) intihar etmiştir. Melpo Hanım kendini boğazda (BOA. Y.PRK.AZI. 6/55), Süleyman'ın evli kızı baba evini ziyaretteyken intihar etmiştir (BOA. TFR.I. KV. 199/1985). Ayrıca Eşteryâni isimli kadın kilisede intihar ederken (BOA. DH.MKT. 572/52), Nesle cami avlusunda intihar etmiştir (BOA. DH.EUM.EMN. 77/8). Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere kadınların bazıları intihar için kendilerine ait özel mekanları tercih ederken bazıları görev yaptıkları binalarda intihar etmişlerdir. İntiharın mekânı ile dikkat çeken bir diğer husus ise bazı intiharların cami, kilise, okul ve hastane gibi kamuya açık yerlerde yapılmış olmasıdır. Keza intiharların çoğu şehirlerde bir kısmı ise kırsal kesimde meydana gelmiştir.

BÖLÜM 3: SON DÖNEM OSMANLI TOPLUMUNDA KADIN İNTİHAR YÖNTEMLERİ

3.1. Kadın İntihar Yöntemleri

İntihar yöntemleri zamana, mekâna, müntehirin duygu dünyasına ve intihar aletine erişimin kolaylığı/zorluğuna göre farklılık göstermektedir. İntihar yöntemlerini bilmek vakayı gerçekleştiren kişinin vermek istediği mesajı doğru değerlendirebilmek için önemli bir faktördür. Çünkü her intihar vakası altında bir amaç vardır ve bu amaçlar doğrudan yönetime yansır. Aynı zamanda yöntemler kişinin asıl amacını da ortaya koymaktadır. Burada amaçtan kastedilen şey kişinin intihar girişiminde kesin ölüm mü istediği yoksa kurtarılmayı mı hedeflediğidir. Çünkü intihar vakalarında seçilen yöntem bireyin ölümünü gerçekleştirmez ya da her birey intiharı ölmek amacıyla seçmez. Tam bu noktada intihar yöntemleri, bize asıl amaçla ilgili bilgi vermektedir (Şimşek Demirci,2022:334).

Günümüz toplumunda cinsiyetlerin seçmiş olduğu intihar yöntemleri şehir ve köylerde farklılık göstermektedir. Örneğin ası yöntemi ile intihar etmek, köyde yaşayan erkek ve kadınlarda şehirde yaşayanlara kıyasla daha yaygındır. Köyde yaşam süren kadınlarda ası yöntemi %58,3 ile en çok görülmesine karşılık, şehirlerde yaşam süren kadınlarda bu oran %38,7'e düşmektedir. Yüksekten atlayarak intihar etme yöntemi ise şehirde yaşayan bireylerde köylerde yaşayan bireylere oranla daha fazladır. Çünkü şehirlerde yüksek binaların çatıları ve pencerelerinden atlama olanağı vardır, ancak köylerde yüksek bir bina bulmak oldukça zordur. Kendini suya atarak intihar etme yöntemine Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde pek rastlanmazken, Ege ve Marmara bölgelerinde çokça rastlanmaktadır. Aynı zamanda kendini suya atarak intihar etmek kadınlarda erkeklere oranla daha az görülmektedir (Kozatepe,2015: 38). Suyu atlayarak intihar etmenin en yüksek oranı köy hayatı süren kadınlara ait olurken, en düşük oran yine köylerde yaşam süren erkeklere aittir. Suyu atlama yöntemi doğal olarak denize kıyısı olan ya da akarsu, göl gibi su birikintilerinin çevresinde yaşayan topluluklarda yaygın bir biçimde görülmektedir. Başka bir intihar yöntemi olan kendini yakma, intihar vakalarında diğer yöntemlere oranla daha az görülmektedir. Ancak yine de kendini yakarak intihar eden insanlara köy yaşamında rastlamak mümkündür ve oranı şehir yaşamına sahip olan insanlara kıyasla daha fazladır. Benzer şekilde tüp gazla, kesici aletle, tren veya bir

motorlu araç altına atlayarak yapılan intiharlar da toplumda az rastlanılan intihar yöntemlerindendir ancak bu tip intiharlar köy hayatına sahip insanlardan ziyade şehirlerde yaşayan insanlarda görülen intihar yöntemlerinden biridir (Güller,2015:17). Bunun sebebi ise şehir yaşamının imkanlarının daha fazla gelişmiş olması, ulaşım ağlarının çeşitliliği ve farklı aletlere kolay erişimdir. Köy yaşamı göz önüne alındığından tüp gazı değerli bir eşyadır ve intihar amacı için çok tercih edilmez. Aynı şekilde köylerde motorlu araçlar ya da trenler çok sık kullanılan ya da intihar düşünen biri için doğrudan ulaşılabilecek araçlar değildir. Fakat şehirde yaşam süren bireyler bu araçlara daha kolay erişim sağladığı için şehirlerde daha çok tercih edilmektedir.

Günümüz intiharlarının neredeyse yarısında bireylerin kendini asma yoluna gittiği görülmektedir. Kendini asarak intihar etme durumu cinsiyet ayrımı olmaksızın hem erkek hem kadınlar arasında yöntem sıralamasına göre birinci sırada yer almaktadır. Kadınlar özeline baktığımızda intihar yöntemlerinde ikinci sırayı kimyasal madde ile intiharlar alırken, erkekler özelinde ikinci sırayı ateşli silahlar ile intiharlar almaktadır. Neredeyse bütün intihar vakalarında kadınlar arasında kendini asma ve kimyasal madde kullanımı, erkekler özelinde ise yine kendini asma ve silahla intihar etme yöntemleri ilk sıralarda yer almaktadır (Taşdelen,2006:69). İntihar yöntemlerine genel olarak bakıldığında ağırlıklı olarak intihar yöntemlerinde asılma, ateşli silahlar, kimyasal madde kullanımı ve suya atlama yöntemlerinin etkili olduğunu görmekteyiz. Yaşanılan coğrafya ve toplum intihar yöntemlerinde etkili olan diğer faktörlerdendir. Şehirlerde görülen intihar vakalarında, intihar yöntemi çoğunlukla yüksekte atlama, kimyasal madde kullanma ve silahlar olurken, köylerde meydana gelen intihar vakalarında genellikle suya atlama ya da asılma yöntemi tercih edilmiştir (Güller,2015:16).

Günümüzde kadınlar arasında intihar girişimlerinin erkeklere oranla daha yüksek ve anlamlı olduğu açıktır. Ergen bireylerin gerçekleştirdiği intihar vakalarıyla ilgili çeşitli yayınlarda tamamlanmış intihar oranlarının erkek ergen bireylerde daha yüksek, intihar girişimlerinin ise kızlarda daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. İntihar davranışı gösteren kızlar, daha çok aile içindeki saldırgan tutumlar ve kardeşlerin intihara yönlendirebilecek davranışlarından büyük oranda etkilendiği saptanmıştır. Kadın ve erkeklerde intihar yöntemleri arasında da farklar vardır. Aşırı dozda ilaç alımı ile intihar girişiminde bulunan kızlar, erkeklere oranla ilaç alımında daha tehlikeli ve daha yüksek dozları tercih etmektedirler. Ancak intihar girişiminin sonuçlanması açısından erkek bireyler daha

yüksek oranda intiharını tamamlamış, kadınların intiharları ise girişim olarak kalmıştır. İntiharı gerçekleşen bireylere bakıldığında, müntehirlerin yöntemi genellikle zehirlenme ya da madde alımıdır (Kınık,2018: 13-14).

Günümüzde kadın ve erkek intiharlarında yöntem değişiklik göstermektedir. Her yöntem hem kadın hem erkek bireyler tarafından kullanılabildiği gibi kastettiğimiz değişiklik yöntemin hangi sıklıkla tercih edildiğidir. Bu bağlamda son dönem Osmanlı toplumunda kadın intiharlarının kaydedildiği ve belgelerde sıkça rastladığımız; ateşli silah, suya atlama, ası ve kimyasal madde alımı olmak üzere dört yöntemi ele alacağız.

3.1.1. Ateşli Silahla İntihar Eden Kadınlar

İntihar girişimlerinin genellikle kolay ulaşılabilir araç gereçler ve uygun zaman ve mekân gözetilerek gerçekleştirildiğinden bahsetmiştik. DİE'nin yapmış olduğu çalışmaların sonucunda elde edilen 1999-2001 verilerine göre, günümüz Türkiye'sinde ölüm ile sonuçlanan intihar yöntemleri arasında birinci sırayı ası yöntemi (%43,7), ikinci sırayı ateşli silah kullanımı ile intihar (%23,3), üçüncü sırayı ise kimyasal madde kullanımına dayalı intiharlar (14,2) almaktadır (Yavuz vd.,2006:184). Ateşli silah kullanımına dayalı intihar vakalarında kullanılan silah genellikle tabancadır. Bu tip intiharlarda yaralanmalar genellikle vücudun baş ve ağız içi kısımlarında olup bu durum kullanılan silahın türüne göre değişiklik göstermektedir (Avis,1994:7). Meydana gelen ölümler ise genelde beyin hasarından dolayı doğrudan olay yerinde olmaktadır. İntihara karar veren kişiler beyin hasarının ve ağız içi yaralanmalarının kesin ve ani bir ölümün gerçekleşmesini sağladığını bildikleri için bu yöntemi seçerler. Günümüzde ateşli silahlara erişimin günden güne kolaylaşması, çoğu evde bulunması ve müntehirin intiharının kesin ve ani bir ölümü getirmesini istemesi özellikle erkeklerin bu yöntemi tercih etmesinin sebebidir (Yavuz vd.,2006:184). Ancak cinsiyet kaynaklı psikik yapılar başlığında ele alındığı gibi bu durumda erkeğin içgüdüleri de önemli derecede etkilidir. Çünkü erkek doğasında saldırganlık kadınlara oranla daha yüksektir. Yine kadınlar özelinde ateşli silah kullanarak intihar etme yok değildir. Kadınlar arasında da ateşli silahla intihar yöntemlerine rastlamaktayız fakat bu yöntem erkeklere oranla daha az tercih edilmiştir. Burada da kadının içgüdülerinin etkisini görmekteyiz. Bu durum Osmanlı toplumunda ve günümüzde meydana gelen intihar vakalarında benzer bir durumdadır. Ateşli silah yönteminin tercih edildiği intiharlarda erkeklerin oranı intihar girişiminde aynı yöntemi

seçen kadınlara göre daha yüksekti. İncelediğimiz arşiv belgelerinde elde ettiğimiz verilere göre ateşli silah kullanarak intihar etmeyi tercih etmiş kadınlar genellikle başta revolver isimli bir silah olmak üzere martin tüfeği, kapaklı tüfek, piştov ve tabanca kullanmışlardır. Revolver, bir diğer ismiyle altıpatlar, içine 6 tane kurşun alabilen bir silah türü olarak Osmanlı toplumunda hem şehir hem de köylerde kadınlar arasında bir intihar aracı olarak kullanılmıştır (Şimşek Demirci,2022: 338).

Altmış altıncı Fransız piyade alayının onuncu bölüğünün beş yüz otuzuncu postası üyelerinden Fransız küçük zabıt Rene'nin metresi konumunda olan Melahat Sadiye adlı bir kadın, İstanbul'da Rami köyü Topçular Mahallesinde ikamet eden Kaymakam Mehmed Bey'in evinde bulunduğu sırada eline geçirmiş olduğu bir revolver ile intihar etmiştir. İntihar vakasının gerçekleşmesi üzerine Rami Jandarma Komutanlığı tarafından bir araştırma yapılmış ve yapılan araştırmalara göre Melahat Sadiye Hanım Fransız asıllı olup Zehr Ağa'nın evlatlık edindiği bir kızdır. Sevdği Rene'nin mezun olduğu zaman Fransa'ya gideceğini bildiği ve ondan ayrı kalmak istemediği için intihar etmiştir. Yapılan araştırmalara ve olay yerinde gerçekleştirilen incelemelere göre olayda bir suikasttan bahsetmek söz konusu değildir (BOA. DH.EUM.AYŞ. 63/19). Bir diğer vakaya baktığımızda Fatma Hanım'ın hikayesini görmekteyiz. Prepastıca köyünden Bilal'in eşi olan Fatma kendi evinde bulunduğu sırada cinnet geçirerek eline bir tabanca geçirmiş ve bu tabancayı ağızına sokarak hayatına son vermiştir (BOA. TFR.I. KV. 73/7252). Bu intihar vakasında Fatma Hanım'a ve eşine ait yaşadıkları köy dışında herhangi bir bilgiye yer verilmediği gibi Fatma Hanım'ın hangi sebep ile cinnet geçirdiğine dair bilgi de verilmemiştir. 20 Şubat 1921 Pazar günü sabah saat 7.30 civarında İstanbul'da Gülhane parkı yakınlarında İnyadil Şömen adlı yabancı bir kadına ait olan ceset bulunmuştur. Cesedin bulunması üzere yapılan otopsi kayıtlarına göre kadının yirmi beş yaşları civarında olduğu ve revolver ile intihar ettiği sonucuna varılmıştır. Genç kadın hakkında yapılan polis araştırmalarına göre İnyadil Şömen Sırp asıllıdır ve çok iyi derecede İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerini bilmektedir. Eğitim seviyesinin güzel olmasına rağmen zorunluluk ve ihtiyaçları sebebiyle Beyoğlu'nda Asmalı Mescit'de bulunan Kamhı isimli bir hanın sakinlerinden bir numaralı dairede ikamet eden, mesleği doktorluk olan Milan Şanpo Dimpek'in hizmetçiliğini yapmaktadır. Hizmetçilik yapmayı kendisine layık görmediği için intihar etmiş ve bu vakada herhangi bir suikast olmadığı tespit edilmiştir (BOA. DH.EUM.AYŞ. 52/21). Tirgovişte'nin Zeynil Mahallesinde ikamet

eden Numan isimli bir ağanın hizmetçiliğini yapan Aydın kızı Cane de revolver kullanarak intihar eden kadınlardan biridir. Cane Hanım kendisini 19 Mart 1907 Salı günü sabah saatlerinde revolver kurşunu ile vurmuş fakat doğrudan ölmeyip önce yaralanmış iki saat sonra yarası sebebiyle vefat etmiştir. Daha sonra Cane'nin intihar vakasının nedeni araştırılmış ve abisi Ziko Bey'in Cane'yi istemediği halde zorla nişanladığı, bu sebeple intihar ettiği anlaşılmıştır (BOA. TFR.I. KV. 156/15529/1; BOA. TFR.I. KV. 156/15529/2). Meyusiyet içinde olan Nazime Hanım revolverle intihar eden kadınlardan biridir. Kendisi İzzet Paşa'nın büyük kızı olup, bir Cuma gecesi saat 7.00'de revolver ile intihar etmiştir. Olay yerine gelen kaymakam durumu polis güçlerine bildirmiş ve yapılan tahkikat sonucu Nazime Hanım'ın 29 Mayıs 1896 tarihi Cuma günü gece 3.30-4.00 saatlerinde revolverle intihar ettiği kayıtlara geçirilmiştir. Hayriye Satı isimli bir diğer kadın da revolver ile intihar eden kadınlar içerisinde. Hayriye Satı otuz yaşları dolaylarında, Karaferya'nın Çarşunas adlı mahallesinde ikamet eden Hacı Yahya Efendizade İbrahim Efendi'nin eşidir. Birkaç günden beri misafir olarak ağırlandığı akrabası Yahya Bey'in evindeyken bir odada eline geçirmiş olduğu revolver ile hem sağ hem de sol memeleri üzerinden kendisini vurarak hayatına son vermiştir (BOA. TFR.I.SL. 67/6697). Revolver dışında ateşli silahın doğrudan ismi verilen ya da sadece tabanca olarak kaydedildiği fakat türünün bilinmediği intihar vakaları da gerçekleşmiştir. Rukiye Hanım'ın intiharı kullandığı ateşli silah türünün doğrudan belirtildiği bir örnektir. 9 Haziran 1905 Cuma günü Belenofçe Köyünde ikamet eden İdris'in hanımı Rukiye martin tüfeği kullanmak suretiyle intihar etmiştir (BOA. TFR.I.KV. 93/9207). Bu olayda müntehir Rukiye Hanım ya da eşi hakkında meslekleri, yaşları gibi özel bir bilgiye rastlayamadığımız gibi Rukiye Hanım'ın neden intihar ettiğini de tam olarak bilemiyoruz. Gilan'ın Lipaçek köyünde ikamet eden Kazime Hanım 22 Şubat 1903 Pazar günü eline geçirdiği bir kapaklı tüfek ile intihar etmiştir. Bu intihar vakası polis merkezine bildirildiğinde polis vakanın gerçekleştiği olay yerine giderek bir araştırma başlatmış, yapılan araştırmanın sonucunda ise müntehir Kazime Hanım'ın evindeki kapaklı tüfeği kullanarak kendi karnına doğrudan ateş ettiği ve merminin göbek hizasının dört parmak üzerine isabet etmesi nedeniyle öldüğü anlaşılmış ve kocasının imtizaçsız tavırlar sergilemesinden ötürü bu intihar vakasından sorumlu tutulmamıştır (BOA. TFR.I. KV. 10/941). Vakanın kayda geçirildiği belgede yine Kazime Hanım'ın intihar sebebi, eşi, mesleği, yaşı ve eğitimi gibi özel bilgilere değinilmemiştir.

Tüfek ile intihar eden kadınlar içerisinde bir de Hatice isimli bir kadın yer almaktadır. Hatice Hanım evinde asılı halde bulunan tüfeği kullanarak intihar etmiştir. Hatice Hanım'ın intihar vakasının meydana gelmesi üzerine polis merkezi tarafından detaylıca bir araştırma yapılmış ve araştırmada ulaşılan sonuca göre Hatice Hanım keyfen intihar etmiştir (BOA. A.MKT.MVL. 65/95/04). Ateşli silahla intihar vakalarında sonucun ölüm olduğunu gördüğümüz belgeler dışında incelediğimiz belgeler arasında sadece kişinin yaralandığını bildiren ancak vakanın sonucunun kaydedilmediği belgelere rastlamaktayız. Bunun dışında intihar amacı güderek silah ile kendini yaralayan ama anında değil daha sonra aldığı yaradan dolayı ölümü gerçekleşen kadın intiharlarını da görmekteyiz. Gilan'ın Diçe Köyünden Hayreddin'in eşinin intiharı bu duruma bir örnek teşkil eder. Bu intihar vakasında kadın tüfekle intihar etmiş fakat hemen ölmemiş sadece yaralanmıştır. Bir süre sonra ise aldığı kurşun yarası sebebi ile vefat etmiştir (BOA. TFR.I. KV. 167/16682). Vidin Sancağı, Plevne Kazasına bağlı Radomirci köyü sakinlerinden Ayşe Hanım'ın intihar vakası da bu durumun örnekleri arasındadır. Ayşe Hanım kocası Mehmed Bey'in kurşun namlulu tabancasını ele geçirmiş ve intihar etmek amacı güderek kendisini ağır şekilde yaralamıştır. Aldığı kurşun yarası onu hemen öldürmemiş fakat bir süre sonra ölmüştür (BOA. A.MKT.UM. 447/70). Bu tarz vakalarda kadınların ölümü kan kaybından ya da kurşunun saçtığı zehirden, doku zedelenmesinden vb. nedenler ile gerçekleşmiş olabilir.

Ateşli silah kullanarak intihar etme teşebbüsünde başarısız olan kadınlar arasında Kebire Hanım'ın vakasının sonucunu bilmemekteyiz. Kebire Hanım Bakkal Ethem Efendi'nin yirmi iki yaş civarında olan gelinidir. Kocasını Haydar Bey'in başka bir kadınla kendisini aldattığını öğrenen Kebire Hanım eline geçirdiği bir tüfek ile kendisini vurur, fakat ölmez yaralı halde yatar. Belgeden elde ettiğimiz bilgilere göre yarası oldukça ağırdır (BOA. DH.EUM.AYŞ. 15/16). Belgede başka bir ayrıntıya rastlayamadığımız için intihar vakasının ölümle sonuçlanıp sonuçlanmadığını tam olarak bilememekteyiz. Sonucunda ölüm olup olmadığını bilmediğimiz bir başka intihar vakası İlya'nın intiharıdır. İlya Hanım Florya jandarma bölüğünde memur olan Kastoldi Bey'in hizmetçiliğini yapmaktadır. İlya bir gün Kastoldi Bey'in evinde olduğu saatlerde martin tüfeğiyle kendisini ağır bir şekilde yaralamıştır. Yarasının tedavi edilmesi için merkez vilayete sevk edilmiştir (BOA. TFR.I.MN. 94/9372). İlya Hanım'ın intiharının sebebi hakkında belgede herhangi bir bilgiye rastlayamadığımız gibi tedavisi ile ilgili bir bilgi de elde

edemiyor, vakanın sonucunda ölümün gerçekleşip gerçekleşmediğini tam olarak bilemiyoruz.

İncelediğimiz belgelerde ateşli silah kullanarak intihar eden kadınlara verilebilecek birkaç benzer örnek daha bulunmaktadır. Fakat bu belgelerde de genellikle yaş, meslek, eğitim düzeyi, duygu dünyası, varsa bir hastalık vb. gibi ayrıntılara yer verilmediğini görmekteyiz. Belgelerde bulunan bu eksiklik bizim, müntehirin bu yöntemi seçmesindeki nedenlerin ne olabileceğine dair bir kanıya varmamızı engellemektedir. Belgelerden edindiğimiz bilgiler ışığında müslüman ya da gayrimüslim, şehirde yaşayan veya köyde yaşayan kadınların ateşli silah kullanarak intihar etme yönelimleri olduğunu ve ateşli silah kullanarak intihar yönteminin çoğunlukla ölümle sonuçlandığını yani intiharın tamamlandığını söylememiz mümkündür. Günümüzde ateşli silah kullanarak gerçekleştirilen intihar vakaları daha önce de belirttiğimiz gibi genellikle baş ve ağız kısımlarından yaralanma şeklinde gerçekleşir. Doğrudan ağız içini hedef alarak intihar örneklerine Osmanlı kadın intiharlarında da rastlamaktayız. Bunun yanında ele aldığımız örneklere göre Osmanlı dönemi kadın intiharlarında göğüs ve çevre kısımlarının hedef alındığı görülmektedir. Göğüs ve çevresinin hedef alınmasında amaç kalbi hedef almak ve intiharın tamamlanmasını sağlayarak doğrudan ölümü gerçekleştirmek olabilir (Şimşek Demirci,339-340). Sol ve sağ göğsünü hedef alan Hayriye Satı Hanım örneği bu düşüncemizi destekler niteliktedir (bkz:47).

İntihar vakalarında polis olay yeri inceleme ve ceset için otopsi incelemesi yapardı. Aynı durum ateşli silah kullanarak gerçekleştirilen intihar vakalarında da geçerliydi. Ancak ateşli silah kullanımı gerçekleştiği için burada diğerlerinden ayrı olarak olayın bir suikast olup olmadığı üzerinde özellikle durulurdu. Vakanın gerçekleşmesinde kimlerin sebep olduğu ve görgü tanıklarına ayrıca yer verilirdi. İncelemelerde varsa görgü tanığı, ailenin duruma tepkisi ve çevredekilerin müntehir ile ilgili söyledikleri önemliydi çünkü bunlar vakayı çözümleyebilmekteydi. Fakat ateşli silahla gerçekleştirilen intihar olaylarını incelediğimizde doğrudan görgü tanığına rastlayamamaktayız. Çünkü müntehir toplum içinde değil yalnız kaldığı zaman ve ona müdahale edilmeyecek bir durumda intihar etmeyi tercih ederdi. İncelediğimiz belge örneklerinde de gördüğümüz üzere müntehirin cesedi daha sonra bulunur ve bulan kişi ya da kişiler görgü tanığı olarak kabul edilirdi. Ele aldığımız örneklerden anlaşılabacağı gibi intiharlar vakalarında belirli gün veya daha fazla intihar edilen bir gün yoktur. Bundan başka örneklere göre müntehir günün her

saatinde intihar edebildiği gibi genellikle gecenin geç ve sabahın erken saatlerini tercih ediyordu. Toplum içindeki konumlarına göre müntehirleri ayırmak pek mümkün olmamaktadır. Çünkü ister eğitilmiş olsun ister eğitimsiz ya da ister zengin olsun ister fakir her kadın bu yöntemi seçebilmekteydi. Yukarıda örneğini verdiğimiz İnyadil Hanım iyi bir tahsile sahip olmasına rağmen intihar etmiştir. Çünkü dönemin kadınlar üzerindeki tüm baskılarına rağmen o oldukça donanımlı bir kadındır ve onun kendine layık gördüğü hayatta hizmetçilik yapmak yoktur (Şimşek Demirci,2022:340).

Ateşli silah kullanmak suretiyle intihar eden ve intiharı ölümle sonuçlanan kadınların sayısı 37, intihar girişiminde bulunup önce yaralanan ancak aldığı yara sebebiyle ölümü sonradan gerçekleşen kadınların sayısı 13'tür. Ele aldığımız belgeler içerisinde ateşli silah kullanarak intihar etme yöntemine başvuran ve ölen kadın oranı %23 olup bu yöntem ele aldığımız son dönem Osmanlı kadın intiharlarında ilk sırayı almaktadır.

3.1.2. Ası Yöntemiyle İntihar Eden Kadınlar

Bir ucu sabit noktaya bağlıyken diğer ucu düğüm şeklinde boyna geçirilen ya da boyna birden fazla kez bağlanan bir bağın, vücudun damar ve sinirlerine yaptığı baskı ile yaşamsal fonksiyonları durdurması ve büyük ölçüde ölümlerin meydana geldiği olaya ası denilmektedir (Gök,1991:103-116). Genellikle sonucunda ölüm olması, her zaman ve mekânda kolayca uygulanabilmesi ası yönteminin çok sık uygulanmasının nedenlerindendir (Yıldırım ve Sivri,2015:400). Bu tip intihar vakalarında müntehirin çevresindekilere vermek istediği bir mesaj vardır. Bu mesajda müntehir 'Böyle olmasını siz istediniz, ben üzerime düşeni yaptım ve sunuyorum' olabilir (Kozatepe,2015: 35). Günümüz intiharlarında ası yöntemine oldukça sık rastlanmaktadır (Yıldırım ve Sivri,2015:400). İncelediğimiz arşiv belgelerinden edindiğimiz sonuca göre ası yöntemi son dönem Osmanlı toplumunda da sık kullanılan bir yöntemdi. Bu durum günümüzde de geçerlidir ve ası yönteminde farklı bağ materyalleri kullanılmaktadır. Ancak ele aldığımız son dönem Osmanlı toplumunda ası yöntemiyle intihar eden kadınlara ait belgelerin büyük bir kısmında ası yönteminin hangi bağ türü ile gerçekleştirildiği belirtilmemiştir. Fatma Hanım bu yöntemi tercih ederek intihar eden kadın örneklerinden biridir. Mustafa Bey'in Fatma'nın bekâretini bozması ile iki tarafın büyükleri bir araya gelerek Mustafa ve Fatma'nın nikah kıyması üzerine anlaşma yapmışlardır. Ancak evlilik kararı alınmasına rağmen Fatma Hanım kendisini çam ağacına asarak intihar etmiş bir

vaziyette bulunmuştur (BOA. A.MKT.DV. 194/87). Belgede daha fazla detaya yer verilmediği için Fatma'nın neden intihar ettiğini bilemiyoruz. Ancak nikah sözünün verilmesi üzerine intihar ettiği için bu durum akıllara Fatma'nın başka birini sevdiği ve Mustafa'yı istemediğini getirmektedir. Güllü Hanım'ın intiharı da bu yöntemi tercih eden bir başka kadın örneğidir. Güllü Hanım, Ankara'da Karabekir Köyü sakinlerinden Hasan Bey'in eşidir. Fakat Hasan Bey eşi üzerine başka bir hanımı yani kuma getirir. Bu durum üzerine Güllü Hanım kendi evinde kendisini asmak suretiyle intihar eder. Yapılan polis soruşturmasının sonucuna göre bu vakadan kimse sorumlu değildir (BOA. A.MKT.MVL. 50/30). Ası yöntemi ile intihar eden bir diğer kadın örneği Zehra Hanım'dır. Kırk beş yaşındaki Asitaneli Zehra Hanım'ın belgesi bağ türünün açıkça ifade edildiği belgedir. Zehra, 23 Temmuz 1900 tarihli bir pazartesi gecesi hastalığının tekrar etmesi nedeniyle kendisini Darülaceze'nin aciz kadınlara ait olan dairesinin merdiven parmaklığında bir uçkur kullanmak suretiyle asmıştır (BOA. DH.MKT. 1482/8). Hastalığından dolayı ası yöntemi ile intihar eden başka bir kadın da Anastasya'dır. Anastasya, Balıkesir'in Karaoğlan mahallesinde ikamet eden Haralambo ile evlidir. Daha yirmi beş yaşları civarında olan Anastasya hastalığını atlatmak, tekrar iyi olmak için tedavi olmak ister. Eşi Haralambo bu hastalığın tedavi edilmesi için Dersaadet'e başvuruda bulunur fakat istekleri kabul edilmez. Anastasya bu duruma çok üzülür ve sabah saatlerinde evde kimse yokken ası yöntemini kullanarak intihar eder (BOA. DH.EUM.VRK. 11/68). Anastasya'nın intiharında hangi bağ türünü kullandığı bilinmemektedir.

Ümmü Gülsüm Hanım kara sevda illetinden dolayı ası yöntemi ile intihar eden bir kadındır. Kütahya'da Börekçiler Mahallesinde ikamet eden Ümmü Gülsüm Hanım bir süredir çektiği bu illet yüzünden kendi evinde ip kullanmak suretiyle kendisini asarak intihar etmiştir (BOA. MVL. 598/58). Kara sevda illeti yüzünden intihar eden bir diğer kadın Gilan kazasına bağlı Daniblok Köyü'nde oturan Mosa'nın hanımı Mitre'dir. Mitre Hanım kendisini asarak intihar etmiş ve bir süre sonra bulunmuştur. Bulunduğu vakit polis merkezince hemen bir soruşturma başlatılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda Mitre'nin kara sevda illetiyle boğuştuğu ve bu nedenle intihar ettiği ortaya çıkmıştır (BOA. A.MKT.UM. 510/38). 4 Nisan 1905 Salı günü Selanik- Manastır hattında mühendislik mesleğini icra eden Sırp Mayster Bon İlya Almair'in elli yaşındaki hanımı Lesave bir diğer örnektir. Lesave kendisini istasyonda bulunan evlerinde asmıştır. Lesave'nin intihar vakası duyulunca polis derhal bir inceleme yapmış ve incelemeden

elde edilen sonuçlara göre bu çiftin evlendikleri ilk zamanlardan anlaşılmayıp sürekli tartıştıkları ve vakanın gerçekleştiği gün yine bir tartışma yaşadıkları sonucunda da Lesave'nin bu durumdan yaşadığı üzüntü ve bıkkınlıkla intihar ettiği anlaşılmıştır. Ancak bu vakada garip olan şey Lesave'nin intiharını duyan İlya Almair'in bu olaya çok fazla üzülmeye eline geçirdiği bir bıçak ile sol memesinden kendisini yaralamak suretiyle intihar girişiminde bulunmasıdır (BOA. TFR.I.SL. 67/6686). Belgede çok fazla ayrıntıya yer verilmediğinden Lesave'nin kendisini hangi bağ türü ile astığını bilemiyoruz. Koska çevresinde Çoban Çavuş mahallesinde ikamet eden Mehmet Efendi'nin hanımı olan Hatice Hanım da yine kendisini kendi evinde asarak intihar eden, intihar vakasının gerçekleşmesi üzerine yapılan incelemeler sonucunda yine intiharında kimsenin suçlu görülmediği kadınlardandır (BOA. A.MKT.NZD. 180/61). Bu intihar olayını anlatan belgede yine daha fazla detaya yer verilmemesinden dolayı intiharın sebebini ve ası yönteminde kullanılan malzemeyi bilmemekteyiz. Karahisar'ın Dayı Receb Mahallesinde ikamet eden Çaylıoğlu Ahmed Efendi'nin eşi Safiye Hanım yaşadıkları maddi geçim zorluğu nedeniyle cinnet geçirdiği için bulunduğu evde kendini asarak intihar etmiştir (BOA. DH.EUM.6ŞB. 47/18).

İncelenen belgelerden elde ettiğimiz bilgilere göre ası yöntemi çok sık kullanılmaktadır ve farklı malzemelerle uygulanabilmektedir. Ayrıca ası yöntemi her zaman ve her yerde kolaylıkla uygulanabilmesi sebebiyle çok yaygındır. Gülizar Zeyneb isimli bir kadının hapisshanede cezasını çekerken ası yöntemini kullanarak intihar etmesi bu kanımızı desteklemektedir. Gülizar Zeyneb Hanım sirkat günümüz Türkçesi ile hırsızlık yaptığı için mahkeme tarafından üç hafta kürek cezası verilmiş ve Bitlis Hapishanesinde kadınlar koğuşunda tutuklu kalmıştır. Zeyneb Ahlat kazasının Tunus Mahallesi'nde ikamet etmektedir. Tutuklanıp cezaevine götürüldükten sonra hapisshanede kendini asmıştır (BOA. DH.EUM.EMN. 25/23). Belgede daha fazla ayrıntıya yer verilmediği için Gülizar Zeyneb'in kendisini çarşaf mı, urganla mı yoksa ip ya da başka bir bağ kullanarak mı astığını, çarşaf dışında bir bağ kullandıysa bu bağı nasıl ele geçirmiş olduğunu bilemiyoruz. Dikkat çeken bir diğer intihar vakası da Zeytin kazasının Başdemirli köyünde meydana gelmiştir. Burada ikamet eden Kavvasoğlu Abdullah'ın iki hanımının birden kendilerini asmak suretiyle intihar etmeleri vakasıdır. Abdullah Bey'in eşi Fatma ve Hatice hanımlar kendilerini ası yöntemini tercih ederek intihar etmişlerdir. Belgeden edinebildiğimiz kısıtlı bilgilere göre bu intihar olayının sebebi Fatma ve Hatice'nin

birbirleriyle tartışmaları, anlaşmaya varamamaları ve bu nedenle eşiyle biraderlerine karşı küçük düşüyor olmalarıdır (BOA. DH.TMIK.M. 270/73).

Verdiğimiz tüm örneklerden yola çıkarak ası yönteminde mekânın ve kullanılan bağın çok önemli olmadığı sonucuna varmak mümkündür. Ası vakalarında ağaca ya da merdivene asılan kadın örneklerini görmek bu yöntemde belirli bir mekân şartı aranmadığı düşüncesini desteklemektedir. Bugün de olduğu gibi urgan, halat, ip, çarşaf vb. bağ materyalleri ası yöntemiyle gerçekleştirilen intihar vakalarında kullanılmaktaydı. Fakat gördüğümüz üzere mekân çoğunlukla kişinin kendi konakladığı hanedir. Belgelerde müntehir çoğu kez kendi evinde intihar ettiği gibi, tutuklanan kadınlar da kaldıkları hapisanede intihar vakasını gerçekleştirmiştir. Ası yöntemini tercih eden kadınlar içinde köy yaşamına sahip kadın sayısının daha fazla görülmesinin yanında şehirde yaşam süren kadın örneklerini de görmekteyiz. Ası ile gerçekleştirilen intihar vakalarında müntehirin eğitilmiş ya da eğitimsiz olması bu yöntemi seçmekte bir engel teşkil etmez. Yöntemi tercih eden kadınların intihar vakalarındaki sebeplere yöneldiğimizde aşk ve ihanet durumlarının çoğunlukta olduğunu görmemizin yanında farklı nedenlerle de müntehir ası yöntemine eğilim göstermiştir. Ası yönteminde diğer yöntemlerde olduğu gibi müntehir için belirli gün ve saat yoktur. Ancak incelediğimiz belge örneklerinden yola çıktığımızda intiharların çoğunlukla gece meydana geldiğini görebiliriz. Gece vakitlerinde meydana gelen intiharlarda belgelerde ayrıntıya yer verilmediği için cesedin intiharın hemen ardından mı bulunduğunu yoksa ceset kokacak kadar bekledikten sonra mı bulunduğu bilemiyoruz. Ası yönteminin tercih edildiği intihar vakalarında ölüm oranı yüksektir. Ama kişilerin bu yöntemi tercih edip intiharını tamamlayamadığı ve kurtarıldığı örneklerle de rastlamak mümkündür. Ancak ası yönteminin tercih edildiği intihar vakalarından önce yaralanıp ölümün sonradan gerçekleştiği durumlarına rastlanmaz. Bu tip vakalarda kişi kendini astığında ya ölür ya da kurtarılır. Bunun sebebi yukarıda belirttiğimiz gibi boyna geçirilen ip ya da herhangi bir diğer bağın bası uygulaması ve yaşam fonksiyonlarını kemesidir. Bu yüzden kendini asan bir kişi ya hayat fonksiyonları kesilmeden derhal kurtarılır ya da tam tersi olarak hayat fonksiyonları kesilir ve intihar girişimi ölüm ile sonuçlanır. Ası yöntemini tercih ederek intihar eden ve intiharı ölümle sonuçlanan kadınların sayısı 22, aynı yöntemde intiharın yalnızca bir girişim olarak kaldığı ve kurtulan kadın sayısı 13'tür. Ası yöntemini tercih ederek intihar eden ve ölen kadınların oranı ele aldığımız tüm intihar yöntemleri

içerisinde %14'tür ve bu yöntem son dönem Osmanlı kadın intiharlarında ikinci sırada yer almaktadır.

3.1.3. Suya Atlayarak İntihar Eden Kadınlar

Suya atlamak suretiyle intihar etme girişimlerine baktığımızda günümüz Türkiye'sinde kadın ve erkekler arasında yıllara göre bazı değişimler görülmesinin yanında erkeklerin kadınlara oranla bu yönetime daha fazla yöneldikleri görülmektedir (Kozatepe,2015:38). İntihar girişimlerinde yöntemler mekâna göre değişim gösterdiği için kişinin bu yönetime yönelmesinde yaşam sürdüğü bölge civarında nehir, deniz, göl gibi bir su birikintisi bulunmalıdır. Daha önce belirttiğimiz üzere müntehir intihar girişiminde en yakın olanakları tercih eder, yani intihara karar veren bir kişi deniz yakınında bulunacağı bir günü beklemez. Bunun yerine başka yöntemlere yönelir. Suya atlayarak intihar etme yöntemi günümüz kadınları tarafından kullanıldığı gibi son dönem Osmanlı kadını tarafından da kullanılan yöntemler içerisindedir.

Bu intihar yöntemini tercih eden kadınlar arasında ilk inceleyeceğimiz örnek Melpo Hanım'a aittir. Melpo Hanım, Büyükdere sakinlerinden Kalcı Dimitraki ile evlidir. Ele aldığımız belgeye göre Melpo Hanım birkaç gün boyunca canına kıymayı düşünmüş ve sonunda 5 Mart 1883 Pazartesi akşamı saat on civarlarında kendisini denizin dalgalı sularına bırakmıştır. Melpo denize atladıktan sonra kayınbiraderi tarafından sudan kurtarılmış fakat birkaç gün sonra vefatı gerçekleşmiştir. Ardından polis müdürlüğü tarafından muayene edilmesi için Melpo Hanım'ın evine doktor gönderilmiştir (BOA. YPRK.AZI. 6/55). Ele aldığımız belgede daha fazla detaya yer verilmediği için Melpo Hanım'ın denize atladığı için organlarının sudan etkilenmesi üzerine mi vefat ettiğini veya başka bir durum üzerine mi vefat ettiğini bilmemekteyiz. Bu yöntemi kullanan Osmanlı kadınlarından bir diğer isim Zeliha Hanım'dır. Zeliha Hanım'da denize atlamış ve kurtarılmış isimler arasındadır. Zeliha Hanım Sarıyer'de ikamet eden Hasan isimli bir beyefendinin hanımıdır. 29 Haziran 1909 Salı günü Sarıyer'deki deniz şirketinin 50 numaralı kaptanın idaresinde hazır bulunan vapura binmiş ve vapurun iskeleden çıkmasının hemen ardından intihar amacı güderek kendisini denizin dalgaları sularına bırakmıştır. Üsküdarlı Kemal Bey'in olaydan sonra vermiş olduğu ifadeye göre; Zeliha Hanım Etyemez Sahili'nde kendisini fakr-u zarureten dolayı intihar amacı ile suya atmıştır. Zeliha Hanım'ın kendini denize atmasının hemen ardından vapur taifelerinden

olan Rizeli Şükrü ve Tirebolulu Mahmud Beyler de denize atlayarak Zeliha Hanım'ı kurtarmış ve tekrar vapura çıkarmışlardır. Vapura çıkarılan Zeliha Hanım daha sonra binbaşı doktor ve bir asker eczacısının çabaları sayesinde ölümden kurtarılmıştır. Zeliha Hanım bir süre sonra gözünü açıp kendine geldikten sonra kendisine hangi sebeple intihar ettiği sorulmuş ve Zeliha Hanım büyük bir maddi zorluk içerisinde olduğunu, bu sebeple artık dayanamayarak intihar ettiğini beyan etmiştir (BOA. ZB. 335/85/1; BOA. ZB. 335/85/2).

İncelediğimiz örneklerden de anlaşılacağı gibi suya atlayarak intihar girişiminde bulunma düşüncesi suya yakın yaşam alanlarında hayatını idame ettiren kişilerin yöneldiği bir yöntemdir. Ele aldığımız belgelerde daha önce bahsettiğimiz yöntemlere kıyasla suya atlamak suretiyle intihar yönteminde kurtarılma oranının daha yüksek olduğunu görmekteyiz. İncelediğimiz belgelerde herhangi bir su birikintisine atlamış ve direk boğularak ölmüş bir kadın örneğine rastlamamaktayız. Bunun dışında suya atlayan, kurtarılan fakat bir süre sonra ölümü gerçekleşen yalnızca bir ölümle karşılaşmaktayız. Suya atlayarak intihar etme yönteminde kurtarılma oranının fazla olması ve kadınların bu eylemi genellikle bir topluluk içinde bulunduğu sırada yapması bize intihar girişiminin aslında bir blöf olabileceğini, gerçekte bireyin ölümü hedeflemediğini ya da intiharının ve bıkkınlığının herkesçe görülüp duyulmasını istediği düşüncesinde olabileceğini düşündürmektedir. İncelediğimiz belge örneklerinden vardığımız bir sonuca göre suya atlamak sureti ile intihar teşebbüsünde bulunan kadınlar genelde gece saatlerinde havanın karanlık olduğu sırada bu eylemi gerçekleştirmekteydi ve suya atlayarak intihar girişiminde bulunan kadınların çoğu gayrimüslim halk arasındandı. Diğer intihar yöntemlerinde gördüğümüz gibi suya atlamak suretiyle gerçekleştirilen intihar teşebbüslerinde de polis olayı araştırır ve özenle üzerinde dururdu. Olayın araştırmalarında görgü şahitlerinin, kurtaran kişinin ve intihar girişiminde bulunan kadının ifadesine yer verilirdi. Değindiğimiz gibi suya atlayarak intihar eden ve ölümü anında gerçekleşen bir kadın örneğine rastlamamaktayız ancak sadece 1 kadın atladığı denizden kurtarıldıktan birkaç gün sonra vefat etmiştir. Bu vakanın dışında ele aldığımız belgelere göre toplam 16 kadın intihar amacı güderek suya atlamış ancak girişimlerinde başarılı olamayarak kurtarılmıştır. Suya atlayarak intihar eden ve intiharı sonradan ölümle sonuçlanan kadınların oranı ele aldığımız dört yöntem arasında %0,63 olmakla beraber yöntem son dönem Osmanlı kadın intiharlarında üçüncü sırayı almaktadır.

3.1.4. Kimyasal Madde İçmek Sureti ile İntihar Eden Kadınlar

Günümüz Türkiye'sinde ölüm ile sonuçlanan yani tamamlanmış intihar yöntemleri sıralamasında kimyasal madde kullanarak gerçekleştirilen intiharlar dördüncü sırada yer almaktadır. Bunun yanında yöntemi seçen kitlenin özellikle genç grup olduğu dikkat çekmektedir. Ülkemizde yapılan çeşitli bilimsel çalışmalardan elde edilen verilere göre kadınların intihar girişimi daha yüksek oranlarda olsa da intihara bağlı ölüm oranı erkeklerin intihar girişimlerinde daha yüksektir. Ancak ilaç içimiyle gerçekleşen intihar girişimlerinde kadınların daha fazla ölümcül dozlarda ilaçları tercih ettiği bildirilmiştir. Günümüz dünyasında ilaçlara erişimin kolaylaşması ilaç içimiyle intiharları gerçekleştirme durumunu önemli ölçüde etkilemektedir (Bilginer vd. 2017:246). İncelediğimiz belgeler içinde son dönem Osmanlı toplumunda kadınlarda yüksek dozda ilaç içerek gerçekleştirilen bir intihar girişimine rastlamamakla beraber sürur, kibrit suyu ve süblime içerek intihar girişiminde bulunan kadınlara dair bilgiler yer almaktadır. Ancak bu intihar girişimleri sonucunda ölümü meydana getiren tamamlanmış intihar değil, yalnızca teşebbüstür. Kimyasal madde kullanarak gerçekleştirilen kadın intiharlarında sadece bir vakada intihar girişiminden birkaç gün sonra ölüm gerçekleşmiştir.

Kimyasal madde içerek intihar girişiminde bulunan kadınlardan biri yirmi iki yaşları civarında, hastanede hademelik görevinde olan Asitaneli Margarita Hanım'dır. Margarita Hanım ile uzun zamandır münasebeti olan Gezirec Yamandi, Margarita'nın hastanedeki doktorlardan biri olan Sotir Badis ile ilişkisi olduğundan şüphelenir ve bu şüphelerini Margarita 'ya aktarırken kötü sözler kullanır, onu küçük düşürür. Margarita bu duruma çok üzülür ve intihar amacı güderek bir miktar süblime içer fakat hastanede tedavi edilerek kurtarılır (BOA. DH.EUM.KADL. 20/25). Bu vakada Margarita'nın hastanede çalışıyor olması onun süblime denilen kimyasala erişimini kolaylaştırmış ve bu maddeyi tercih etmesinde etkili olmuştur.

Kimyasal madde içerek intihar etmeyi tercih eden bir diğer kadın Fatma Hanım'dır. Fatma Hanım yirmi bir yaşları civarında genç bir kadındır ve Denizabdal mahallesinde ikamet etmektedir. Akşam saatlerinde ev halkının ona sarf ettiği kötü sözler yüzünden kırk paralık telli sürur içerek intihar etme girişiminde bulunmuştur. Fakat Doktor

Dimitraki tarafından Haseki hastanesinde muayene edilerek kurtarılmış ve durumu gözetim altına alınmıştır (BOA. DH.EUM.THR. 95/45).

Ele aldığımız belgelerde rastladığımız başka bir sürur içme örneği daha vardır. Bu intihar teşebbüs vakası ise Bezm-i Âlem Valide Sultanisinde meydana gelmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinden olan 117 numaralı Hediye Hanım Kadıköy’de ikamet eden akrabalarını ziyarete gitmiş ve yaklaşık on gün kadar bir süre okula dönmemiştir. Hediye, daha sonra okula gitmek üzere evden çıktığı bir gün Eminönü’ne giderek Mısır Çarşısına uğrar ve çarşıdan iki kuruşluk süruru bir kaşe sigara kağıdına sardırarak alır ve okula gider. Aldığı bu maddeyi Salı günü akşamı ve Çarşamba günü gecesi birer birer yutar. Yatakhaneye gittiği esnada okulun diğer öğrencilerinden olan 279 numaralı Müeyyide Hanım’a elinde kalan son kaşeyi göstererek ‘bununla intihar edeceğim’ der. Müeyyide Hanım bu olayın gerçekleşmesi üzerine durumu derhal hocalarından Maide Hanım’a bildireceğini söyleyerek ve Hediye’yi tehdit eder. Konuşmanın geçtiği esnada Müeyyide, Hediye’nin elinde bulunan son kaşeyi alır ve teyzeleri 116 numaralı Faika ile 297 numaralı Meliha Hanımlara göstererek durumdan onları da bilgilendirir. Teyzeleri Hediye’nin elindeki son kaşenin alınmasıyla intihar olayının gerçekleşmesinin önüne geçtiklerini düşünmüşlerdir. Ancak ertesi sabah uyandıklarında Hediye sancılandığı için tuvalete gitmiş. Tuvaletten çıktıktan sonra Müeyyide ve Meliha’ya dün okulun hizmetlisi konumunda olan Ayşe Hanım’dan bir bardak su alıp elinde olan bir kaşe süruru içtiğini de ekleyerek ‘Elveda! İşte ben intihar ettim’ der. Bu olayın yaşanması ile birlikte Müeyyide ve Meliha durumu hemen öğretmenleri olan Maide Hayriye Hanım’a haber verirler. Hayriye Hanım durumu öğrenir öğrenmez Hediye’yi alır ve okulun hastanesine götürür, orada kendisine yardımcı olan hastane hademesi ile beraber Hediye’ye yoğurt yedirerek Hediye’yi kusturur. Bununla da kalmayarak telefonla civar hastanelerden doktor çağırır fakat hiçbir doktor bu çağrıya olumlu bir yanıt vermez. Durum böyle bir hal alınca olay polise bildirilir ardından bir polis memuru doğruca olay yerine gelir ve doktorun gelmek üzere yola koyulduğunu söyler. Hastanede bir süre geçtikten sonra komiser veya başka bir polis memuru ile yanında bir doktor gelerek Hediye tedavi altına alınır. Hediye tedaviye alındıktan belli bir süre sonra kendisine gelmeye başlar ve durumla ilgili ifadesi alınır (BOA. MF.MKT. 1217/1).

Yukarıda değindiğimiz gibi kimyasal madde yöntemine başvurarak intihar eden ve intiharı ölümle sonuçlanan bir kadın örneğine rastlamamakla beraber sadece bir kadının

sonradan ölümü gerçekleşmiştir. Bu kadın Üsküdar'da İp pazarında Semerci Osib Ağa'nın kızı olan Vasiliki isimli genç bir kadındır. Vasiliki Hanım Gedikpaşa Civarında bulunan Dikran Miricaniyan'ın idaresinden sorumlu tutulduğu okulda öğretmenlik mesleğini yapmaktadır. Vasiliki okuldaki görevlendirmesinden bir müddet sonra Dikran Bey ile yakın ilişki içerisine girmiş, Dikran Bey'in evlilik vaatlerine inanarak onunla cinsel birliktelik yaşayarak bekaretini kaybetmiştir. Bu cinsel birliktelik yaşandıktan bir süre sonra Vasiliki intihar amacı güderek bir kutu kibritin başlarını yutarak hastalığa yakalanmıştır. Hastalandıktan bir süre sonra bulunduğu okuldan Üsküdar'a nakledilir fakat birkaç gün geçtikten sonra ölümü gerçekleşir (BOA. MF.MKT. 214/48).

Tekrar belirtmek gerekir ki son dönem Osmanlı toplumunda kimyasal madde içerek intihar girişiminde bulunan ve intiharı tamamlanmış bir kadın örneği yoktur. İntihar amacı güdülerek kimyasal madde alan ve aldığı kimyasal madde sebebiyle hastalanıp ölümü sonradan gerçekleşen sadece bir kadın örneği vardır. İncelediğimiz örneklerde bu yöntemi tercih eden bireyler intihar etmek kastıyla kimyasal bir madde içtiğinden çevresini haberdar eder. Çevreyi haberdar etme durumu intihar vakasının ölümle sonuçlanmasının istenildiği durumlarda sık rastlanan bir şey olmadığı için bu durum bize kişinin gerçekte blöf yaptığını, ölüm amacı gütmeyişini düşündürmektedir. Diğer yöntemlerde olduğu gibi kimyasal madde içerek intihar etme yönteminde de müntehir için belirli bir gün ya da saat aralığı bulunmamaktadır. İncelediğimiz örneklerde bir öğretmenin, öğrencinin ve hastane hademesinin intihar teşebbüsünde kimyasal madde yöntemini tercih ettiği görülmektedir. Hastanede çalışan bir hademe intihar girişiminde kimyasal maddelere ulaşım konusunda bu yöneme yönelen diğer kadınlara kıyasla daha şanslıdır. Çünkü hastane ortamında bu maddelere erişim oldukça kolaydır ve hastane tamda bu tür intiharların mekânıdır. Hastane hademesinin eğitim seviyesinin ne ölçüde olduğunu bilmemekle beraber, öğretmen ve öğrencilerin aynı yöneme yönelmeleri bizlere gerçekte intihar yöntemlerinin seçiminde eğitim durumunun veya sosyal statünün pek bir önemi olmadığını düşündürmektedir. Müslim-gayrimüslim kadınların aynı yöntemi tercih etmesi dini inançların da yöntem seçiminde önemi olmadığını gösterir. Fakat incelediğimiz örneklerde de gördüğümüz üzere şehirlerde kimyasal maddelere ulaşım köylere kıyasla daha kolay olduğu için bu yöntem altındaki vakalar şehirlerde gerçekleşmiştir. Kimyasal madde kullanarak intihar girişiminde bulunan kadın sayısı toplamda 6 olup bu girişimlerde; 1 kadın ölümü ve 5 teşebbüs bulunmaktadır. Kimyasal

madde içerek intihar edip intiharı ölümle sonuçlanan kadın oranı %0,63'tür ve bu yöntem son dönem Osmanlı kadınları arasında intihar yöntemlerinin seçiminde dördüncü sırayı almaktadır.

Tablo 1: Son Dönem Osmanlı Toplumunda Kadın İntiharlarında Tercih Edilen Yöntemler ve Sonuçları

	Ateşli Silah Yöntemi	Ası Yöntemi	Suya Atlama Yöntemi	Kimyasal Madde İçimi Yöntemi
Ölümler	37	22	0	0
Kurtarılma	0	13	16	5
Sonradan Gerçekleşen Ölümler	13	0	1	1
Yöntemi Belirsiz/ Diğer Ölümler	47			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Elde edilen veriler ışığında son dönem Osmanlı toplumunda intihar eden kadınların en çok tercih ettikleri yöntem; anında 37, sonradan 13 ölümün gerçekleştiği ateşli silah kullanımıdır. İkinci sırayı; anında 22 ölüm ve 13 kurtarılma ile ası yöntemi alırken üçüncü sırada yalnızca sonradan gerçekleşen 1 ölüm ve 16 kurtarılma ile suya atlama almaktadır. Son sırada ise yine yalnız sonradan gerçekleşen 1 ölüm ve 5 kurtarılma ile kimyasal madde içimi gelmektedir.

BÖLÜM 4: ADLÎ BİR VAKA OLARAK İNTİHARLARIN İNCELENMESİ

Osmanlı'da devletin ve toplumun intihar vakalarının açıklanmasında nasıl bir rolü olduğunu anlamak adına intihar vakalarının araştırılma sürecine göz atmak gerekir. İntihar vakası nereye bildirilirdi? Araştırmaları kimler yürütürdü? Araştırmalarda neler dikkate alınırdı? Araştırmaların sonucunda nasıl bir karar alınırdı? sorularını burada yanıtlamaya çalışacağız.

4.1. İntihar Vakasının İhbarı ve İntiharın Araştırılmasında Yetkili Makamlar

İntihar vakalarının araştırılması için takip edilmesi gereken birkaç adım vardır. Bu adımlardan ilki yetkililerin durumdan haberdar edilmesidir. Osmanlı toplumunda intiharlar üzerine inceleme bir şikâyet olması halinde gerçekleştirilmekteydi. Şikâyet edildikten sonra derhal araştırma süreci başlatılırdı (Arkun,1978:32). Ev halkı, akrabalar, komşular ya da müntehiri bulan diğer insanlar konu hakkında yetkilileri bilgilendirirdi ve araştırma süreci böyle başlardı. Bilgilendirme kayıtlara mahallesi tarafından verilen ilm-ü haber ba jurnalı irsâl olunmuş olduğundan (BOA. A.MKT.NZD. 180/61) ya da bi'l istihbar (BOA. MVL. 40/43) şeklinde geçebilmekteydi. Örneğin Koska civarında Çoban Çavuş mahallesi sakinlerinden olan Hatice'nin intiharı mahallesi tarafından yetkililere bildirilmiş ve kayıtlara da mahallesinin haber ettiği geçirilmiştir. Fakat bazı belgelerde ihbarın kimler tarafından yapıldığı kayıt altına alınmamıştır. Ayrıca Vasiliki Hanımın intihar vakasında ihbar yapıp yapılmadığı hakkında bilgi sahibi olmamakla birlikte konuyla ilgili belgelerden, gazete haberinin ihbar kabul edildiği yönünde bir sonuç çıkmaktadır. Bununla birlikte Vasiliki'nin babası da şikayetçi olarak sürecin mahkemeye intikalinde etkili bir diğer sebeptir (BOA. MF.MKT. 214/48).

İntihar vakası yetkililere haber verildikten sonra ikinci adım olarak, yetkililer olay mahalline giderdi. Bu yetkili gurubu polis ya da jandarmadan oluşurdu. Ayrıca bu heyet içerisinde bir de intihar eden kişi üzerine inceleme yapmak için doktor bulunurdu. Taşrada belediye doktorları bu incelemeye katılırdı (Bingöl: 2007:46). Örneğin Nazime Hanım'ın intihar girişiminde yaralandığının haber verilmesi üzerine zabıt ve polis memurlarıyla birlikte belediye doktoru Denasi Bey olay yerine giderek inceleme yapmıştır (BOA. Y.PRK. ŞH. 7/86/1). Araştırma süreci tamamlandıktan sonra yetkililer

durum hakkında kaymakama ya da mutasarrıfa rapor yazarlardı. Mutasarrıf ise kendilerinden üst olan valiye raporu gönderirdi. Ancak mutasarrıflığın da doğrudan Dahiliye Nezareti'ne yazdığı vakalar mevcuttur. Bu duruma örnek ise Safiye'nin intihar vakasının Dahiliye Nezareti'ne bildirilmesidir. Raporda intiharın kim tarafından ihbar edildiği belli değildir. Ancak icra edilen polis araştırmasının sonucu, mutasarrıf tarafından nezarete bildirilmiştir (BOA. DH/EUM/6.ŞB. 47/18). Vali ise makamına ulaştırılan raporu Dahiliye Nezareti'ne bildirmek durumundaydı. Elimizdeki belgeler, valilerin kendilerine ulaştırılan raporu olduğu gibi nezarete gönderdikleri gibi vakayı yeniden kaleme alarak nezarete bilgi verdiklerini de göstermektedir. Dahiliye Nezareti'ne gönderilen 1 Aralık 1918 tarihli, Ayşe'nin intihar ettiği ve mahallesinin haber verdiğine dair vesika, olayın özetlendiği ve Van valiliğince yeniden kaleme alınmış bir evrak olup vakanın yeniden kaleme alınarak nezarete bildirilmesi durumuna örnektir (BOA. DH/EUM/6.ŞB. 46/44).

1909 yılında intiharların tahkikatında önemli bir değişiklik oldu. 4 Ağustos 1909'da Emniyet Müdürlüğünün kurulması doğal olarak asayiş ve adli meselelerin incelenmesinin prosedüründe değişikliğe yol açtı ve emniyet kuvvetleri olay yeri incelemesinde elde edilen delilleri bu yeni kuruma iletmeye başladı. Fakat polisin intiharı Emniyet-i Umumiye'ye bildirmesi yalnızca İstanbul ve çevresinde gerçekleştirilirdi. Taşradaki vakalarda ise intiharla ilgili elde edilen delil ve bilgiler yine Dahiliye Nezareti'ne bildirilirdi. Örneğin; 7 Haziran 1911 tarihli belge Yedikule'de (İstanbul) meydana gelen Margarita Hanım'ın intiharı İstanbul Valisi müdür vekili tarafından Emniyet-i Umumiye'ye bildirilmiştir (BOA. DH.EUM.KDL. 20/25). Buna mukabil 1 Aralık 1918 tarihli Ayşe'nin intiharının Van valisi tarafından Dahiliye Nezareti'ne gönderilmiş olması taşrada eski uygulamanın devam ettiğine örnektir.

4.2. Tahkikat Süreci

Yetkililer intihar araştırmalarını ulaştıkları bilgi, belge ve delillere dayanarak yürütmekteydiler. Bu deliller müntehirin bizzat bıraktığı son mektuplar, doktorlar sayesinde ortaya çıkan tıbbi bulgular ve müntehirin çevresinden alınan ifadelerdi.

Müntehir bazen intihar etmeden önce mektup bırakabilmekteydi. Bırakılan mektup müntehirin intihar sebebini anlamada yetkililer için büyük yardımcıydı. Bu sebeple yetkililer olay mahalline gittiklerinde aradıkları ilk şey, müntehir tarafından bırakılmış

bir not veya bir intihar mektubuydu (Şenol,2003:20). Çünkü bu gibi not ve mektuplar olayın bir cinayet mi yoksa gerçekten intihar mı olduğunu ortaya çıkaracaktı. Örneğin 8 Mart 1921 tarihli belgede İstanbul’da bir doktorun hizmetçiliğini yapan İnyadil Şömen bıraktığı mektubunda kendi tahsil ve bilgisine hizmetçiliği yakıştıramadığını bu yüzden intihar ettiğini yazmıştır (BOA. DH/EUM/AYŞ. 52/21). Şömen’in bıraktığı mektup sebebiyle olay intihar vakası olarak kayıtlara geçirilmiş ve cinayet ihtimali ortadan kalkmıştır.

Tahkikat sürecinde ikinci önemli veri, doktorun müntehir üzerine yaptığı incelemeye dayanmaktaydı. Tahkikat heyetinde mutlaka bir doktorun bulunduğu yukarıda işaret edilmişti. Çünkü doktor muayenesi vakanın aydınlatılmasında en önemli işlemlerden biriydi. Doktor kişinin vücudunu muayene ederek yaralanma, darp ya da hastalık izlerini araştırır, olayın intihar mı doğal ölüm mü yoksa bir cinayet mi olup olmadığını tespit etmeye çalışırdı. Böylece vakayla ilgili kesin bir sonuca varılacağı gibi kuvvetli delil kabul edilecek veriler de ortaya konurdu. Sonuçta eğer olay intiharsa, intiharın yöntemi ve bir başkasının intiharda dahil olup olmadığına dair bir rapor hazırlanırdı. Dolayısıyla geride bırakılmış bir intihar notu bulunmadığı takdirde müntehirin bedeni olayın açığa çıkarılmasında güvenilir bir delil niteliğindeydi. Örneğin Şerife ve Hacer’in intihar vakalarında yapılan incelemelerde vücutlarında darp ve yara izlerine rastlandığı rapor edilmiş ve bu yüzden olayın intihar olmadığına dair kuvvetli emareler görüldüğü için tahkikat buna göre sürdürülmüştür (BOA. A.MKT.MVL. 112/28). Gilan’ın Lipacek karyesinde oturan Kazime Hanım’ın 22 Şubat 1903 yılı Pazar günü ölümü üzerine, olay yerine bir doktor görevlendirilmiştir. Doktorun yaptığı incelemeler sonucunda Kazime’nin evinde bulunan kapaklı tüfeği kullanarak karnına ateş ettiği ve merminin göbeğinin dört parmak üzerine isabet ederek Kazime’yi yaraladığı ve Kazime’nin bu yara sebebiyle öldüğü yani intihar ettiği anlaşılmıştır (BOA. TFR.I.KV. 10/941). Yukarıda değindiğimiz Şerife ve Hacer’in intiharı bu türdendir. Kendileri yaylaya odun toplamaya gittiklerinde iki kişinin tecavüzü sonucu intihar ederler. Geride bırakılan ne bir not ne de müntehirlerin içinde bulunduğu sorunlu yaşam vardır. Onların intiharı doktorun bedenlerinde bulduğu deliller ile açıklanır (BOA. A.MKT.MVL. 112/28).

İntihar vakalarında müntehirin aile, akraba ve komşularının ifadeleri de delil niteliği taşımaktadır. Geride bırakılan bir mektup ya da müntehirin bedeni üzerinde herhangi bir iz bulunmamışsa müntehirin yakın çevresinin ifadeleri büyük önem arz etmekteydi.

İncelediğimiz vakaların birçoğu mahallelilerin ve aile mensuplarının verdiği ifadeler doğrultusunda sonuçlandırılmıştır. Bu türden ifadelerin büyük kısmı vakanın bir intihar olduğu yönündeki tespit için kullanılmıştır. Komşuların ve yakınlarının, müntehirin olaydan önceki günlerde sorunlar yaşadığı ve intihara meyilli olduğu yönünde verdikleri bilgiler, polis ve doktor tahkikatında vakanın intihar olduğu ve olaydan kimsenin sorumlu olmadığı yönünde bir karar çıkmasında etkili olmuştur. Demirci İsmail'in kızı Hatice'nin intiharı bu hususa bir örnektir. Hatice mevcut hastalığı sebebiyle 25 Şubat 1853 Cuma günü intihar etmiştir. Hatice'nin babası olay üzerine bir ifade verir. İfadesinde Hatice'nin keyifsiz olup keyifsizlik haliyle bazen aklının gidip geldiğini, bu sebeple o gün kızının eşi olan Mustafa'nın öküz otlatmaya giderken komşusu mühendis Mehmed Ali'nin eşi olan Ayşe'yi hanımına bekçi olarak bıraktığını ve kendisinin o gün iskelede bulunan camide Cuma namazını kıldığını ve sonra Hatice'nin yanına gidip hâl hatır sorduğunu, ardından vedalaşıp damadı Mustafa'nın yani Hatice'nin kocasının yanına gidip Hatice'nin içinde bulunduğu hastalığından dolayı ona teselli cümleleri söylediğini, tam o esnada Gence divanı muhtarlığı yapmış Mehmet isimli kişinin süratle koşup geldiği ve Hatice'nin kendisini tüfek kurşunuyla öldürdüğünü söylediğini ve ardından damadı ile Mehmet'in durumu ihbar ettiğini hemen ardından da olay yerine keşif için geldiğini beyan eder. Keşif memurları, Mustafa, İsmail, Mehmet, Divan-ı mezkûr imamı, muhtar ve ahalisi ile olay yerine vardıklarında Hatice'nin bulunduğu oda içine girdikleri ve odada ocak ateşinin hala yanmakta olduğu, Mustafa'ya ait olan kurşun namlulu kaval tüfeğinin baş tarafının ocak ateşine doğru olup Hatice'nin de ocak başında yattığı yine demirci İsmail'in ifadesinde yer almaktadır. İfadenin devamında İsmail'in mahrem olduğu için içeriye girmediği, cenazeyi keşfetmek için Gence divanında bulunan komşu kadınlardan yardım istendiği ve komşu kadınların cenazeyi incelemelerinin sonunda tüfek kurşununun Hatice'nin koinunun solundan girip sırtından çıktığı ve öldüğünün anlaşıldığı kaydedilmiştir. Ayşe Hanım orada bekçi bırakıldığı için durum ona sorulduğunda kendisinin küçük çocukları olduğunu ve onların karnını doyurmak için kendi evine gittiğini, o giderken Hatice'nin yanında kimse olmadığını ve tüfeğin duvarda asılı halde bulunduğunu ve evine gittiği sırada silah sesini duyduğunu ve komşu kadınlar ile birlikte sesin geldiği yere gittiğini, odaya girdiklerinde Hatice'nin yerde yattığını gördüğünü söyler. Bu bilgilere yine Hatice'nin babası İsmail'in ifadelerinden ulaşabildiğimiz gibi aynı ifade de İsmail kızının kimseyle bir davası olmadığını yani

durumun bir cinayet olamayacağını, akıl perişanlığı sebebiyle intihar ettiğini bildirmiştir (BOA. A.MKT.MVL. 65/95/4). Bu ifadelerden sonra olaydan kimse sorumlu tutulmamış ve cezalandırılmamıştır. Hatice'nin intihar vakası kayıtlara hastalık sebebiyle intihar olarak geçirilmiş ve kimse sorumlu tutulmamıştır (BOA. A.MKT.MVL. 65/95/4). Aile bireylerinin ifadesi ile aydınlanan bir vaka da Mösyö Volter'in hanımının intihar girişimidir. Paşa Limanı'nda ashâb-ı âkârdan Hakkı Bey'in yalısında ikamet eden Almanyalı Mösyö Volter'in hanımı denize atlayarak intihar girişiminde bulunan ancak intiharını tamamlayamayıp kurtarılan kadınlar arasındadır. Mösyö Volter'in eşi 2 Eylül 1906 Pazar gecesini kendisini intihar amacı güderek denizin sularına bırakmış fakat boğulmasına çok kısa bir süre kala Tophane-i Amire Ruznamçe Kalemî yazarlarından biri olan Yusuf Bey tarafından kurtarılmıştır. Olayın polis amirliğine bildirilmesinin hemen ardından Yusuf Bey'in ifadesi alınmıştır. Yusuf Bey ifadesinde, o akşam Paşa Limanı sahilinde ailesi ile hoşça vakit geçirirken Mösyö Volter'in bağırıışlarını duyduğunu, bunun üzerine derhal alay emini efendinin rıhtımına çıkarak etrafa baktığını ve bir kadının denizde boğulmakta olduğunu ve Almanyalı mühendis Volter'in eşinin eteğinden tutmuş bir şekilde imdat diyerek feryat ettiğini gördüğünü; bu durum üzerine derhal bulunduğu alay emini rıhtımından denize atlayarak, tam boğulacağı esnada kadını zor bela kurtardığını söylemiştir. Yusuf Bey'in ifadesine göre kurtarılan kadın polis memuru Sadık Bey'in evine götürölüp ayıltmaya çalışılır. Mösyö Volter hanımının elbiseleri değiştirir. Bir müddet sonra kadın ayılır ve Yusuf Bey, Mösyö Volter'i ve hanımını kendi sandalına bindirerek evlerine götürür. Bu vakanın gerçekleşmesinin ardından Mösyö Volter teşekkür etmek maksadıyla Yusuf Bey'e kendi kartvizitini gönderir, bir süre sonra da Yusuf Bey'i ikamet ettiği yalısında ziyarete gider. Bunlara ek olarak Yusuf Bey ifadesinde birtakım duyumlarına da yer verir. Buna göre Mösyö Volter evlerinde bulunan hizmetçileriyle yasak bir ilişki içerisinde ve eşi bu durumu öğrenir, durumu öğrenmesinin ardından intihar etmek ister bu yüzden kendisini gece vakti denizin dalgalı sularına bırakır. Yusuf Bey'in görüşüne göre bu vakada herhangi bir yanlışlık veya kaza durumu söz konusu değildir, kadın kasıtlı bir şekilde intihar etmek istemiştir. Çünkü sahilde bu tür kazaları önlemek amacı ile demir parmaklıklar bulunmaktadır ve orada bulunan demir parmaklıklardan kaza ile düşmek imkânsız denecek kadar zordur (BOA. ZB. 51/31/2; BOA. ZB.51/31/3; BOA. ZB. 51/31/5).

İntihar tahkikatında en önemli konuların başında vakanın intihar olup olmadığının tespiti kadar müntehirin çevresindeki insanlar üzerindeki şüphelerin kaldırılması ve ölüm olayında herhangi bir sorumluluklarının bulunmadığının açığa çıkarılmasıdır. Diğer bir ifade ile olayın bir intihar olduğu ve kimsenin bu olayla bir ilgisinin bulunmadığı kararına varılmasıdır. Bu karar bazı belgelerde kimsenin sun' ve medhali olmadığı şeklinde geçerken bazı belgelerde ise kimse hakkında bir şey lazım gelmeyeceğinden şeklinde geçmektedir. Örneğin; 15 Haziran 1860 tarihli belgede Ayşe Hatun'un intiharında kimsenin sun' ve medhali yani tesiri ve etkisi bulunmamıştır (BOA. A.MKT.UM. 410/49). 27 Ekim 1861 tarihli belgede ise Mitre Hanımın intiharında kimse hakkında bir şey lazım gelmeyeceği şeklinde ifade ile kimse sorumlu tutulmamıştır (BOA. A.MKT.UM. 510/38). Resmî kurumlarca yapılan bu tespit müntehirin yakınlarının üzerindeki sosyal ve psikolojik baskıyı hafiflettiği gibi cezai bir müeyyide uygulanmasını gerektirecek bir failin olmadığının da resmen tecilidir. Bunun dışında kimsenin dahli olmadığına yapılan vurgu, intiharı teşvik eden birilerinin bulunmadığını göstermesinin yanında intihara teşviğin de bir suç sayıldığını göstermektedir.

İntihar olaylarının araştırılması ve netice elde edilmesi aylar sürebilmekteydi. Tahkikat sürecinde zanlılar, açığa alındığı gibi mevcut görevleri durdurulur hatta iş yerlerine el konabilirdi. Yukarıda örneğini verdiğimiz Vasiliki Hanım'ın intiharında zanlı görülen Dikran Miriciyan'ın davası sonuçlanıncaya kadar okullarının kapatılması ve müdürlük görevinden alınması ayrıca davanın 1 seneyi aşkın sürede sonlanması bu durumun örneğidir.

Yapılan soruşturmalar neticesinde mahkemece verilen kararlar uygulamaya koyulurdu. Bu kararlar kimi zaman zanlının kurtulması kimi zaman hapis ya da para cezası verilmesi şeklindeydi. Bu bağlamda burada adlî vaka olarak kayıtlara geçen kadın intiharları ve intihar soruşturmalarının sonuçları örnek verilerek yorumlanmaya çalışılacaktır.

20 Şubat 1852 tarihi cuma günü Güllü Hanım üzerine kuma gelmesi sebebiyle intihar etmiştir. Olay üzerine varislerinin dava açmaması sebebiyle mahkemece Güllü'nün ölümünde kocasının ve başka birinin sorumlu olmadığı, kanunen bir hüküm gerekmediği kanısına varılmıştır (BOA. A.MKT.MVL. 50/30). Yukarıda bir şikâyet olması ya da durumun ihbar edilmesi üzerine soruşturmanın başlatılacağından bahsetmiştik. Bu vakada varislerin herhangi bir şikâyetle bulunmaması vakanın ayrıntılı tahkikatına gerek

duyulmamasına yol açmıştır. Konuyla ilgili bilgiler Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'ye ulaştığında meclisten tahkikatın tamamlanması ve olayın sonuçlandırılması kararı çıkmıştı. Bir başka örnek ise Mitre'nin intihar vakasıdır. Gilan kazasına bağlı Daniblok köyünde Mosa'nın eşi Mitre'nin intiharının hükümete ihbar edilmesi üzerine keşif yapılmış ve keşif anında Mitre'nin intiharında kimsenin etkisi olmadığı anlaşıp kendisinin kara sevda illetine müptela olduğu hanesi tarafından bildirilerek, Mitre'nin ölümünden kimsenin sorumlu olmadığına ve bu sebeple kimse hakkında bir şey yapılması gerekmediğine Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye dairesince karar verilmiştir (BOA. A.MKT.UM. 510/38).

İntiharı ihbar edilen ve inceleme yapılan bir örnek ise 22 yaşındaki Nesle Hanım'ın intihar vakasıdır. Nesle Hanım, Rumeli muhacirlerinden Selanikli Âdem isimli bir adamın kızı ve Ahmed'in eşidir. Sakini oldukları cami çevresinde ustura ile boğazını kesmiş ve kendini yaralamış olan Nesle'nin bu intiharı derhal ihbar edilmiş ve muayene ettirilmesi için belediye doktoru gönderilmiştir. Polis tarafından yapılan tahkikat sonucunda Selanik'te olan ebeveynlerinin uzun zamandır gelmemiş olmasına üzüldüğü ve bu sebeple umutsuzluk içerisinde düşüp intihar ettiğine karar verilip kimsenin bu durumdan sorumlu olmadığı kararlaştırılmıştır (BOA. DH.EUM.EMN. 77/08). Bu vakada Nesle'nin ebeveynlerine olan özlemi sebebiyle meysuriyete düştüğü kim tarafından söylendiği bilinmemektedir ancak muhtemelen polis araştırmasında ailesi ya da komşuları tarafından ifade edilmiştir. Yine kimsenin sorumlu tutulmadığı bir vaka da Hatice Hatun'un intiharıdır. Hatice Hatun Koska civarında Çoban Çavuş Mahallesi sakinlerinden Mehmet Efendi'nin eşidir. Kendisi evinde bulunduğu sırada kimse yokken ası yöntemini tercih ederek intihar etmiştir. Olayın mahalle tarafından ihbar edilmesi üzerine inceleme için lazım gelen kişiler cesedi ciddi şekilde muayene etmiş ve muayene raporları ile kimsenin vakadan sorumlu olmadığına kanaat getirilmiştir (BOA. A.MKT.NZD. 180/61). Zeytun kazasına bağlı Başdemirlü köyünden Kavvasoğlu Abdullah'ın eşleri Hatice ve Fatma'nın intiharlarından da kimse sorumlu tutulmamıştır. Hatice ve Fatma Hanımlar kendilerinin önceden beri birbirleriyle anlaşamadıkları ve tartıştıkları için eşi ve biraderlerine karşı mahcup olduklarından dolayı intihar ettiklerini ifade etmişler ve olayda kimse sorumlu görülmemiştir (BOA. DH. TMIK.M. 270/73).

İntihar vakalarının kökeninde bir cinayet olması muhtemeldi. Genellikle cinayet olayında intihar süsü veriliyordu. Bu yüzden yetkililer tarafından yapılan incelemelerin temel

sebebi olayda herhangi bir cinayet şüphesinin olup olmadığını belirlemektir. Örneğin 1906 yılında güvenlik güçlerine Cemile'nin tüfekle intihar ettiğini bildirir. İhbar üzerine olay incelenir ve incelemeler sonucunda vakanın aslında bir intihar olmadığı, Cemile'yi kocası Salih'in öldürdüğü tespit edilir (BOA. TFR.I. KV. 138/13791).

Tahkikatlarda, vakanın aydınlatılması ve adli sürecin tamamlanması esas olması hasebiyle bu bağlamda intiharın niçin ve nasıl gerçekleştiğinin vuzuha kavuşturulması önemliydi. İncelediğimiz intihar vakalarında, tahkikat yazışmalarında intiharın sebebi ve yöntemi de dolayısıyla öncelikle yer bulmuştur. İntiharın sebebi adli ve güvenlik birimlerinin bilmek istedikleri bir konu olduğu gibi toplumunda büyük bir alaka ile merak ettiği bir konuydu. Bu sebeple intiharın sebebi resmi evraklar kadar gazete haberlerine de yansımaktaydı. Kişisel merak, olayın magazin boyutu ve toplumsal duyarlılıklar olayın gazetelerde yer almasının önemli bir sebebiydi. Buna mukabil devlet kontrolündeki mekanlarda vuku bulan intiharlar da toplumsal merakı çektiği gibi resmî makamları daha fazla ilgilendirmekteydi. Özellikle ölüm hapisanede gerçekleşmişse, şüpheler artmakta, intiharın sebep ve yönteminin bilinmesi önem arz etmekteydi. Çünkü düzenlenecek kayıtlarda intiharın orijininde bir işkence ya da müdahalenin bulunmadığını belirtmek resmi bir zorunluluktur. Resmi kayıtlarda intiharın neden gerçekleştirildiğinin ısrarla üzerinde durulmasının sebebi olayın kaza ya da cinayet olup olmadığının tespiti açısından mühimdi. Bu süreç olaydan sorumlu kişi ve kişilerin ortaya çıkmasını sağladığı gibi suçlulara karşı alınan tavır üzerine de bilgi vermektedir (Kılıç,2018:20-22). Şerife Hanım'ın intiharı soruşturulurken sergilenen tavır devletin nasıl bir tutum sergilediğini anlayabilmek için önem arz eder. Şerife Hanım Kastamonu Akkaya nahiyesinde bulunan yaylada ot topladığı esnada Ahmed ile İsmail tarafından tecavüze uğrar. Bu tecavüzün duyulması sonucu uğrayacağı toplumsal baskıyı düşünerek kendini asarak intihar eder. Olay üzerine soruşturma yapılır. Şerife'nin vücudunda darp izinin bulunup bulunmadığına bakılırken erkeklerde silah olup olmadığı kontrol edilir. Ancak Ahmed ve İsmail ifadelerinde durumun aslında bir tecavüz olmadığını Şerife'nin teklifi kabul etmesiyle gerçekleştiğini beyan eder. Fakat gönüllü birliktelik durumunda Şerife'nin intihar etmeyeceği kanaati ile hareket eden yetkililer, yeterli delil olmasa da 1858 Ceza

Kanunun 198. maddesine² uygun bir şekilde Ahmed ve İsmail'e üçer yıl pranga cezası verilir (BOA. A.MKT.MVL. 112/28).

Bazı intihar vakalarında devlet memurları da görev ihmali sonucu intihara sebep oldukları gerekçesi ile suçlanıp ceza almışlardır. Örneğin; Zehra Hanım daha önceden bimarhanede tedavi görmüştür ve hastalığı nüks edince Darü'l-aceze müdüriyetine gider ancak bu tür hastalığı olanların buraya alınmasının caiz olmadığı kanısına varılınca Zehra Hanım Aceze-i Nisvan'a ait dairenin merdiven parmaklığına kendisini asmıştır. Bu intihara sebep olduğu düşünülen Beyoğlu tevkifhane memuru Ahmet Rasim Efendi mahkemeye çıkarılır ve kendisine bir aylık maaşı kadar para cezası verilir (BOA. DH.MKT. 2111/118). Devlet memurunun intihara karışmış olması sebebiyle yapılan tahkikatlardan birisi de Amasya sabık Mutasarrıfı Rauf Bey'in muhacir bir kızı evine hizmetçi adı altında alarak ona tecavüz etmiş olduğuna dair iddiadır. Bu olayın tahkikatında, adlî makamları asıl ilgilendiren tecavüz olayı ve iddiasının, Rauf Bey'in mevcut memurluk görevi ile ilişkisi olup olmadığıdır. Vakanın memuriyetine yansıyan bir tarafı var ise gereğinin yapılması istenmektedir (BOA. DH. ŞFR. 70/191).

İncelemeler vakanın gerçekleştiği yer, kişiler ve kişilerin statüsüne göre değişiklik göstermekteydi. Ayrıca bazen tahkikat görevlileri ile tahkikatın yapıldığı mekandaki insanlar arasında sorun yaşanabiliyordu. Bezm-i âlem Valide İnas Sultanisi öğrencisi olan Hediye'nin intiharı bu bakımdan önemlidir. Hediye bir öğrenci olduğu ve vaka okulda meydana geldiği için incelemeler de orada yapılır. Hediye yatılı kaldığı okulda gece saatlerinde kimyasal madde içerek intihar girişiminde bulunur. Durum aynı okuldaki teyzeleri tarafından okul müdürüne ve Maide Hayriye Hanım'a haber verilir. Maide Hayriye Hanım, Hediye'yi alıp okulun hastanesine götürür ve orada hastane hademesinin de yardımı ile Hediye'yi kusturmaya çalışır. Aynı zamanda okul müdürü telefon ile olay yerine yakın civardan doktor çağırmaya çalışır ancak kimse gelmez ve mecburen olayı polise bildirilir. Olay yerine hemen bir polis memuru gelerek doktorun yolda olduğunu söyledikten kısa süre sonra diğer polis memurları ve doktor olay yerine gelir. Olay yerine gelen doktor okulun hastanesine giderek Hediye'yi tedavi etmekle uğraşırken, müdürün odasına gitmek üzere olan polis memuruna müdürün odasına çıkmaması söylenir. Polis memurunun bu muameleden canı sıkılınca bu tarz durumlarda polisin müdahale etmeye

² Bir adam kimesneye cebren fiil-i şeni' icra eder yani ırzına geçer ise muvakkaten küreğe konulur (Akgündüz, 2011:646).

yetkisi olduğunu söyleyerek müdür odasına doğru yürümeye başlar. Kendisine Hediye'nin hastanede olduğu söylenince polis memuru “okulun hastanesi de mi varmış?” deyip okulun hastanesine giderek henüz yeni yeni kendine gelmeye başlamış olan Hediye'nin ifadesini almak ister. Fakat memurun bu muameleye tavrı yalnızca bu kadar değildir. Hediye'nin ifadesini aldığı esnada polis memuru Hakkı Bey, Maide Hayriye hanıma hitaben “bu gece münevver hanımların idaresi altında terbiye edilenler işte böyle olur” demiş ve mektep müdürünün kendisine verdiği emri tanımayacağını hatta icap ederse tüm polis memurlarının müdür odasına girebileceklerini, ilk işlerinin Maide Hanım'ın azlini talep etmek olacağını söyler. Ardından zehirli maddenin Mısır çarşısından elde edildiği söylenince “işte böyle münevver fikirli hanımların vereceği içtimai derslerin neticesi böyle olur” diyerek alaycı bir tavır sergiler. Bu lafları işiten Maide Hayriye Hanım'ın cevabı gecikmez ve onlara “siz burada kadınlığı aşağılayacağınıza Mısır çarşısında görevinizi yapınız” deyince Hakkı Bey “terbiyenizi koruyun” deyip Maide'den “ben terbiyemi koruyorum sizde koruyun” cevabını alır. Laf atışları devam edince sonunda Hakkı Bey, Maide Hanım'a dönerek “sizin göreviniz bitti çekilebilirsiniz” der ancak Maide Hanım buna da cevap vermekten kendini geri çekmez ve “Ben vazifemden ayrılmam, çocuğun yanında sorgu benim görevimdir” diye ekler. Hastanede Hediye'nin ifadesi alınıp yazdırılmış ve evrak kimseye okutturulmadan Hediye'ye imzalatılıp hastaneden çıkıldığı müfettiş raporuyla kaydedilmiştir.

Komiser Hakkı'nın, müdüre hanımın nefsinin rencide edecek sözler söylemesi ve kabul edilmeyecek bir tavır sergilemesi sebebiyle Maarif Nezareti'nden polis müdürlüğüne uyarı yapılmıştır. Maarif Nezareti'nden gönderilen yazıda polislerin işlerini yaparken mesleki heyecanlarını korumalarını ancak yetkilerini aşarak usulsüz işlem yapmaktan kaçınmaları gerektiği vurgulanmış ve bir daha böyle bir durumun yaşanmaması hususunda gerekli tedbirlerin alınması ve gerekli ikazın yapılması istenmiştir. Bu yazı üzerine gerekli inceleme yapılmış ve Maide Hanım haklı bulunmuş ve Hakkı Bey de söylediği sözler sebebiyle ve bir daha böyle bir yetki aşımına tevessül etmemesi hususunda ikaz edilmiştir (BOA. MF.MKT. 1217/1/1; BOA. MF.MKT. 1217/1/2; BOA. MF.MKT. 1217/1/3; BOA. MF.MKT. 1217/1/5).

Hediye'nin intiharıyla ilgili yapılan tahkikatın ilk aşamasında yaşanan bu sürtüşme, intihar tahkikatlarında yaşanan olumsuzluklara bir örnektir. Muhtemelen benzer yetki

karmaşası, anlaşmazlıklar, sürtüşmeler ve çatışmalar birçok tahkikat sürecinde de vuku bulmuştur.

4.3. İntihar İncelemelerinde Uygulanan Prosedüre Bir Örnek: Vasiliki'nin İntiharı ve Zanlı Dikran Miriciyan

Bu kısımda intihar prosedürünü anlamak adına Vasiliki Hanım'ın intihar vakası detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Vasiliki'nin intiharı Tarık gazetesinin 25 Haziran 1894 tarihli ve 3283 numaralı sayısında haber edilir. Habere göre İstanbul'da bir kız okulunda yatılı öğretmenlik yapan Vasiliki, Dikran tarafından evlenme vaadiyle cinsel ilişkiye girmiş ve bekareti bozulmuştur. Bu olaydan sonra Vasiliki kandırıldığını anlayıp namusu için intihar etmiştir (BOA. MF.MKT. 214/48/1).

Olayla ilgili tahkikatın doğrudan bir ihbar veya şikâyetle dayanarak açılıp açılmadığı belli olmamakla beraber belgelerden anlaşıldığı kadarıyla gazete haberi ihbar kabul edilmiş ve olay resmi bir soruşturmaya konu olmuştur.³ Buna mukabil Vasiliki'nin Üsküdar'da oturan babası da kızının ölümü sonrasında muhtemelen gazete haberlerinden sonra dilekçe vererek resmi makamlara şikâyetle bulunmuştur. Tahkikat ilk başladığında konuyla ilk olarak Zabıta-i Adliye ilgilenmiştir. Ancak vakanın halk arasında duyulması halinde infial doğurması veya yalan yanlış duyumların toplumda rahatsızlığa yol açacak olması devleti endişelendirdiği için tahkikatın yürütülmesinde yetki Zaptiye Nezareti'ne verilmiş ve gerekli işlemlerin Zaptiyece yapılması istenmiştir (BOA. MF.MKT. 214/48/1).

Bununla birlikte zanlı Dikran Miriciyan, okul yöneticisi olduğu için tahkikat genişlemiş ve Maarif Nezareti de işin içine dahil olmuştur. Bu doğrultuda 16 Ağustos 1894 tarihiyle Zaptiye Nezareti'ne gönderilen yazıda intiharın sebebiyle ilgili iddialara yer verilmiş ve müntehirin babasının Üsküdar savcılığına verdiği şikâyet dilekçesinden bahisle olayın aydınlatılması için gerekli adımların atılması istenmiştir. Vasiliki intihar vakasından sonra getirildiği Üsküdar'daki baba evinde hayatını kaybettiği ve şikayetçi babanın Üsküdar savcılığına müracaat ettiği için tahkikat önce Üsküdar'da başlatılmış ancak daha sonra Dikran Miriciyan'ın İstanbul'da ikamet etmesi, olayın vuku bulduğu yerin

³ Gazete haberi için bkz. ek 2,3.

İstanbul’da bulunması ve Dikran’ın İstanbul tarafından itiraz dilekçesini sunmuş olması sebebiyle dava Dersaadet’e nakledilmiştir (BOA. MF.MKT. 214/48/7).

Ayrıca durum yabancı okullar müfettişliğine de (Mekatib-i Gayrimüslim ve Ecnebiye Müfettişliği) bildirilmiştir. Böylece soruşturma hem adli hem eğitim hem de toplumu ilgilendiren bir soruşturmaya dönüştürülüp mahkemeye taşındığı gibi mahkeme sonlanıncaya kadar olayın vuku bulduğu okulun kapatılması gündeme gelmiştir. Böyle bir kararda okula çocukların gönderilmesinin sakıncalı görülmesi ve vakanın halk tarafından duyulmasının endişeye yol açacağı düşüncesi etkili olmuştur (BOA. MF.MKT. 214/48/2).

Tahkikat sürecinde yapılan incelemede intiharın nasıl gerçekleştiği tespit edilmiştir. 22 Ağustos 1894 tarihli Maarif Nezareti’ne gönderilen evrakta belirtildiğine göre Vasiliki okulda bulunduğu bir gün bir kutu kibritin başlarını su içine sıyırıp içmek suretiyle intihar etmiştir (BOA. MF.MKT. 214/48/6). Kükürt, sodyum klorat veya potasyum klorat gibi güçlü oksidan maddelerden oluşan kibrit uçları yutulduğu takdirde zehirleyici etkisi vardır. Yapılan araştırmalara göre yirmi ve daha fazla sayıdaki kibrit çöpü toksik olarak kabul edilmekte ve yutulduğu takdirde insan vücudunda, zamanında müdahale edilmemesi halinde ölüme kadar götüren ciddi etkiler bırakmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı,2007:110).⁴ Son dönem Osmanlı toplumunda kibrit uçlarını yutmak veya suyla içmek intihar yöntemlerinden biridir (Gökay, 2005: 28 / Ulutaş, 2006: 65,137,184) Vakayla ilgili yazışmalarda doktor raporu bulunmamaktadır. Keza intiharın günü ve saati kesin olarak belirtilmemiştir. Ancak Vasiliki’nin intihar vakasından sonra hastalandığı, babasının evine götürüldüğü ve birkaç gün sonra vefat ettiği bilinmektedir (BOA. MF.MKT. 214/48/6).

Vasiliki’nin öğretmen olması, tecavüze uğradığı iddiası, zanlının okul yöneticisi olması, toplumda infiale yol açması ve basında genişçe yer bulması davanın resmi makamlarca hassas bir şekilde takip edilmesine yol açtığı gibi tahkikat süreci de çok yönlü yürütülmüştür. Adliye Nezareti ve Zaptiye Nezareti’nin yanı sıra Maarif Nezareti de tahkikat ve dava sürecinde aktif olarak yer almışlardır. Bununla birlikte küçük yaştaki çocukların eğitim gördüğü bir okulda böylesine vahim bir olayın gerçekleşmiş olması ve

⁴ Kibrit çöpüne maruz kalma sonucunda hemoliz, methemoglobinemi ve pıhtılaşma bozukluğu gelişebilir, ayrıca alerjik reaksiyonlar, hipotansiyon, siyanoz, letarji, konfüzyon, koma, karaciğer, böbrek ve solunum yetmezliği ortaya çıkabilir.

bunun öğrenci ve velileri derinden etkilemiş olması davayı büyük ölçüde okulla ilgili yürütülen bir soruşturmaya dönüştürmüştür.

Yapılan incelemede zanlı Dikran'ın inas mektebinin yanı sıra Kumkapı'daki erkek sıbyan mektebinin de müdürü olduğu tespit edilmiştir. Olayın duyulması ve kamuoyundan gelecek tepkiler sebebiyle, Dikran'ın yönetimindeki okullarla ilgili ne gibi işlem yapılacağı konusu gündeme gelmiş ve açık bir hüküm ve mevzuat olmadığı için yetkililer kararsız kalmışlardır. Bu sebeple tahkikat sürecinde söz konusu okullarla ilgili nasıl bir karar alınacağına dair Zaptiye, Adliye ve Maarif makamları arasında birçok yazışma yapılmıştır (BOA. MF.MKT. 214/48/8; BOA. MF.MKT. 214/48/9; BOA. MF.MKT. 214/48/10).

Yapılan görüşmeler sonrasında Maarif Nezareti ve Mekatib-i Gayrimüslime ve Ecnebiye Müfettişliği arasındaki yazışmalar üzerine Dikran'ın idaresinde bulunan hem Gedikpaşa'daki kız mektebinin hem de Kumkapı'daki erkek mektebinin kapatılması ve Dikran'ın müdürlüğünün elinden alınması uygun görülmüştür (BOA. MF.MKT. 214/48/3). Böyle bir kararın çıkmasında, tecavüz iddialarının kız mektebinde vuku bulmasının büyük bir etkisi vardır. Bu durumun yetkilileri büyük bir huzursuzluğa ve infiale yol açacağı endişesine sevk ettiği açıktır. Konuyla ilgili müzakereler Sadaret'e arz edilmiş ve Sadaret makamından mahkeme süreci tamamlanana kadar Gedikpaşa'daki inas mektebinin kapatılması yönünde emir çıkmıştır. Bu emir 2 Ekim 1894 tarihli tezkire ile İstanbul Polis Müdürlüğü'ne havale edilerek kararın uygulanması istenmiştir. Ancak cevaben, okulun deprem sebebiyle hasar gördüğü, binasının tamirata alındığı, öğrencilerinin dağıtıldığı ve eğitime ara verildiği belirtilmiş ve okul yönetimince okulun kapatılma gerekçesi öğrenci velilerine ve kamuoyuna da böyle duyurulmuştur (BOA. MF.MKT. 214/48/9).

Deprem yüzünden okulda bir hasar oluşması mümkün olmakla birlikte bu bilgi, kamuoyunda büyük bir güven kaybı yaşayan okul sahip ve idarecilerinin tecavüz vakasının etkilerini perdelemek amacıyla tamirat gerekçesini öne çıkarmış olabileceğini akla getirmektedir. Okulun kapanmasına yönelik resmi girişimlerden haberdar olan okul yetkilileri, depremde oluşan muhtemelen düşük düzeydeki bir hasarı bahane ederek okulun tecavüz vakasından dolayı kapatılması talebinden önce okulu tatil etmiş olabilirler. Bu tavırla okulun en azından dava süreci boyunca daha ağır

tartışmalardan korunması ve veli ve öğrenciler nezdinde okul itibarının muhafaza edilebilmesi mümkün görülmüş gibidir. Belgelerde Dikran'ın okulun hem sahibi hem de müdürü olduğu görülmektedir (BOA. MF.MKT. 214/48/14). Bununla birlikte Dikran, Miriciyan ailesine mensup bir eğitimcidir ve Miriciyanlar 19. yüzyılda İstanbul'da eğitimle ilgilenen önemli Ermeni ailelerden biridir. Osmanlı topraklarında kurulan ilk Ermeni okulunun, 1790 yılında Amira Şinork Mıgırdıç Miriciyan tarafından İstanbul-Kumkapı'da açıldığı bilinmektedir. Dikran'ın büyük dedelerinden olduğu anlaşılan Mıgırdıç Miriciyan'dan itibaren ailenin okul sahipliği ve eğitim faaliyetlerine devam ettikleri anlaşılmaktadır (Kenanoğlu,2008:187). Miriciyan ailesi esas itibarıyla Eğinli olup Amira ailelerinden biridir. Amiralar⁵ ise Osmanlı ülkesinde ticaret ve finans çevrelerinin önemli, zengin ve güçlü aktörü olan aileler için kullanılan bir unvandır (Jamgoçyan,2017:65-75 / Dalyan,2011:111). Dolayısıyla Dikran Miriciyan, sıradan bir eğitimci değil, zengin ve güçlü aile bağları bulunan ve uzun zamandan beri İstanbul'da eğitim işleriyle meşgul bir ailenin üyesidir. Bu statünün, şimdilik doğrudan resmi bir delil olmasa da tahkikat ve dava sürecini etkilemiş olması muhtemeldir ve göz önünde bulundurulmalıdır.

Mekâtib-i Gayr-ı Müslime ve Ecnebiyye Müfettişliği tarafından kaleme alınan 30 Kasım 1894 tarihli belgede, Dikran'a ait okulların idaresine el konularak eğitim faaliyetlerinin durdurulmuş olmasına karşılık okul üzerindeki rehinin kaldırıldığı ve eğitim faaliyetlerine müsaade edilebileceği belirtilmiştir. Bu talebe rağmen okullar bir süre daha açılamamıştır (BOA. MF.MKT. 214/48/3). Hatta 20 Şubat 1895'te Dersaadet Bidayet Mahkemesi'ne yazılan yazıda da okulların sahibine iade edilmesi istenmişse de (BOA. MF.MKT. 214/48/12) Dikran'ın okulları eğitime başlayamamıştır.

1 Haziran 1895'te mahkeme tarafından Zaptiye Nezareti'ne gönderilen yazıda, yapılan inceleme neticesinde Vasiliki'nin bekaretinin Dikran tarafından bozulduğuna dair herhangi bir delile rastlanmamış olduğu, bu sebeple ceza kanununun 123. Maddesince⁶ mahkemenin menedilmesine karar verildiğinin belirtilmesi ceza muhakemesi açısından

⁵ Amira, Arapça emir kelimesinden uyarlanmış bir terim olup Ermeni cemaatini yöneten aristokrat aileler için kullanılmaktaydı.

⁶ 123. Madde; Müstantık-ı vakı' olan fiilin ne cinayet ne cünha ne de kabahat nevinden olmadığı reyinde bulunduğu veyahut inad olunan fiili maznun-u aleyhin irtikab ettiğine dair bir gûna delil ve emare görmediği takdirde men-i muhakemeyi yani muhakemeye mahal olmadığı bir kıta kararname ile beyan edecek ve manun-u aleyh tevkif olunmuş ise sebil-i tahliye kılınacaktır (Gökçen,1994:224).

olduğu gibi okulların idaresiyle ilgili de bir dönüm noktasıdır (BOA. MF.MKT. 214/48/15). Men-i Mahkeme kararı yani yapılan tahkikat sonucunda iddiaların geçersiz olduğu ve muhakemeye gerek kalmadığı kararı (Gökcen,1994:224) Dikran'ın suçsuzluğuna dair önemli bir gelişmedir.

Bu kararın çıkması üzerine Dikran, Maarif Nezareti'ne gönderdiği dilekçe ile okullarının yeniden öğretime açılması için izin istediği gibi men-i mahkeme kararına rağmen sürecin henüz tamamlanmaması sebebiyle bu sefer 6 Temmuz 1895 tarihinde hakkındaki iddialar ve okulun kapatılmasına yönelik tedbirlere karşılık yeniden itirazda bulunmuş, tecavüz iddialarını reddetmiş ve bir an önce okulunun açılmasını istemiştir. Bu hususta Maarif Nezaretine verdiği dilekçe transkripsiyonu şu şekildedir:

“Devletlü Efendim Hazretleri

Sûret-i merbûtan takdim olunan kararnâme mütalaasından ma'lum-ı sâmi cenâb-ı nezâretpenâhileri buyrulacağı vechle hakk-ı acizânemdeki isnada dâir cereyân eden tahkikat neticesinde men' muhakemeye karar verilmiş olduğundan taht-ı idâre-i bendegânemde bulunan iki mektebinde kemâfî'l-evvel icrâ-yı tedrisâta müsaid-i celile-i asifâneleri sezâvar buyrulamak bâbında emr u ferman hazret-i menlehül emrindir.”(bkz. ek 1).

Dikran'ın verdiği bu dilekçe üzerine Maarif Nezareti, Zaptiye Nezareti'ne gönderdiği 23 Aralık 1895 tarihli, ekinde Dikran'ın dilekçesi ve mahkeme kararı bulunan bir yazı ile kapatılan okulların açılması için gerekli prosedürün uygulanmasını talep etmiştir (BOA. MF.MKT. 214/48/14).

İncelediğimiz bu vakaya ait ilk belge 5 Temmuz 1894 tarihli olup son belge 23 Aralık 1895 tarihli. İlk belgenin kime yazıldığı kesin bir şekilde bilinmemekle birlikte hemen ardından 16 Ağustos'ta yazılmış belge Zaptiye Nezareti'ne aittir. Bununla birlikte elimizdeki belgelerin çoğu Zaptiye ve Maarif Nezareti ile Bidayet Mahkemesi ve Mekatib-i Gayrimüslime ve Ecnebiye Müfettişliği arasında geçen ve tahkikat sürecinin çıktısı olan yazışmalardan oluşmaktadır. Belgeler arasında Dikran'ın dilekçesi bulunmasına karşılık Vasiliki'nin babasına ait şikâyet dilekçesi yer almamaktadır. Konuyla ilgili gazete haberi ve babanın şikâyeti üzerine başlayan keşif, ön inceleme ve mahkeme sürecini kapsayan dava süreci yaklaşık bir yıl sürmüş ve 1 Haziran 1895'te karar çıkmıştır. Ancak bu kararın Zaptiye'ye bildirilerek okulların açılmasına izin

verilmesi de tahkikat sürecinin başlamasından 17 ay sonra 23 Aralık 1895'te gerçekleşmiştir (BOA. MF.MKT. 214/48/13; BOA. MF.MKT. 214/48/15).

SONUÇ

Kadınlar ve erkekler arasında biyolojik yönden farklılıklar bulunduğu gibi psişik yönden farklılıklar da bulunmaktadır. Psişik farklılıkları meydana getiren durum kadın ve erkeğin yetiştiriliş biçimidir. Tüm bu farklılıklar karakter oluşumunda etkili olduğu ölçüde intihar, intiharın sebebi ve yönteminde de önemli bir etkiye sahiptir. Her toplum yaşadığı coğrafya üzerinde kadın ve erkek için farklı roller biçmiştir ve bireylerin yaşamları bu roller çerçevesinde şekillenmiştir. Osmanlı toplumunda da ataerkil düşünce hakimdi ve kadınların toplum içindeki yeri büyük ölçüde inanç ve geleneklere göre şekillenmişti. Kadınların yaşadığı çevre koşulları, ekonomik etmenler ve sosyal faktörler kadının psikolojik dünyası üzerinde derin bir etki yaratmaktaydı. Toplumsal baskı, mahremiyet anlayışı, erkek zorbalığı, cinsel taciz, ailevi çatışmalar, psikolojik duyarlılıklar ve sağlık sorunları kadınları ruhsal çöküşe sürükleyebilmekteydi. Sorunlarla baş edemeyen ve psikolojik bunalımdan çıkamayan birçok kadın bu sebeple intihara yönelmekteydi.

Tanzimat dönemi ile birlikte merkez ve taşra teşkilatında büyük bir reform sürecine giren Osmanlı Devleti'nde intihar meselesi resmi evrakta olmasa da toplumsal ilgi, kaygı ve korkuyu yansıtan neşriyatta yer bulmaya başlamıştır. Gazete ve dergi ile birlikte kadınlar daha fazla görünür olmaya başlarken kadın sorunları da toplumun daha çok gündemine gelmiştir. Bu yüzden kadın sorunları, kadınlara yönelik tacizler ve kadın intiharları da kadın eğitimi ve haklarıyla birlikte basın ve yayın hayatında daha fazla işlendi. Bu dönemde kadınlara özel bazı dergiler kadınların yaşadığı sıkıntıları ele alıyordu. Ayrıca kaleme alınan romanlar kadın hayatına değiniyor, ana tema olarak sıkça intiharı kullanıyordu. Ancak resmî yazışmalara bakıldığında devletin, 20. yüzyıla dek intiharlara özellikle de kadın intiharlarına doğrudan psikolojik ve toplumsal bir sorun olarak baktığına dair bir bulgu yoktur. Bununla birlikte intihar meselesi esas itibarıyla adlî bir vaka olarak resmî kurumların görev alanına girmiş, intihardan kaynaklı ölüm ve yaralanmaların nasıl ve niçin vuku bulduğu, kimlerin sorumlu olduğu sorularına cevap aranmaya çalışılmıştır. Bu yüzden bir ihbar veya şikâyet üzerine adlî bir tahkikatın konusu haline gelen intiharla ilgili kurumlar arasındaki yazışmalara bağlı olarak çok sayıda belge üretilmiştir.

Tez konusu doğrultusunda Osmanlı Arşivi'nde yaptığımız araştırmada elde ettiğimiz belgelere son dönem Osmanlı toplumunda kadın intiharlarını anlayabilmek için devletin

ve toplumun intihara bakışı nasıldı, kadınlar niçin intihar etmek istemişlerdi, kadınları intihara sürükleyen psikolojik, sosyal ve ekonomik sebepler nelerdi gibi temel sorular yöneltilmiştir. Bununla birlikte kadınların hangi yöntemle intihar ettikleri, kaç yaşlarında intihara kalkıştıkları, intihar mekânı olarak nereyi seçtikleri, intiharı hangi mevsimde ve hangi saatlerde gerçekleştirdikleri sorularına da cevap arandı. Tezin önemli sorularından biri de intiharların nasıl tahkik edildiği meselesidir.

Yaptığımız incelemeye göre devlet intiharları adlî bir vaka olarak görüp intiharın sebebi ve yöntemi üzerinde çok durmadığı için resmî evrakta müntehir hakkında oldukça kısıtlı bilgiler bulunmaktadır. Buna karşılık intihar vakası ile idari bir sorun olduğu düşünüldüğünde veya devlete yönelik bir tehdit algılandığında, idari makamlar teyakkuza haline geçmekte ve intihar olayını teferruatlı bir şekilde inceledikleri anlaşılmaktadır. Keza intihar, geniş halk kesiminde duyulup büyük bir infiale yol açacak nitelik kazanmışsa aynı şekilde intihar hadisesinin daha bir ciddiye alındığı görülmektedir. Bu da intihara ilişkin çok yönlü bilgi edinilecek bir evrak yığını ortaya çıkarmaktadır. Aksi durumda intihar vakası, kısa bir tespit ve tescil mahiyetinde kayıtlara geçmektedir. Buna mukabil gazete ve dergilerin intiharlara özellikle kadın intiharlarına yönelik büyük bir ilgisi söz konusudur. Tirajı artırmak, ilgi çekmek ve haberi kâra dönüştürmek isteyen gazete yönetimi, halkın merak duygusunu kışkırtacak şekilde olayı haberleştirmeyi ve intihar hadisesini abartılı bir şekilde hikâyeleştirmeyi tercih etmişlerdir. Bu çerçevede intihar vakalarına ve müntehire ilişkin daha detaylı bilgilere yer verilmiş ve toplumun reaksiyonu gazete sayfalarına taşınmıştır.

Devlet tarafından adli bir vaka olarak ele alınan kadın intiharlarının elimizdeki resmî belgeler üzerinden tam bir fotoğrafını ortaya koymak zor görünüyor. Özellikle sayısal değerlerin inşasında arşiv belgelerinin bu hususiyetinin bilinmesi gerekmektedir. Çünkü Osmanlı coğrafyasında vuku bulan her intihar vakası, kayda girmediği gibi intiharları eksiksiz gösterecek bir veri kaynağımız da bulunmamaktadır. Buna karşılık temin ettiğimiz arşiv belgeleri üzerinden son dönem Osmanlı toplumundaki kadın intiharları üzerine önemli tespitler yapmak mümkündür.

Araştırma sonucunda kadınların farklı sebeplerle intihar ettiği açık olmakla birlikte çoğunlukla psikolojik sorunların kadınları intihara sürüklemiş olduğu görülmektedir. Psikolojik sorunlar içerisinde özellikle kara sevda illetinin etkili olduğu açıktır. Zaman

zaman aşkı için intihar eden kadınların intihar sebepleri kara sevda olarak kayıtlara geçmiş olsa da psikolojik sorunları olup intihar eden ve sebebi kara sevda olarak belirlenen kadın sayısı oldukça fazladır. Keza geçim sıkıntısı, ailevi ve toplumsal baskı gibi dinamiklerin de intihara yol açtığı açıktır. Maddi zorlukların kişinin yaşamında yarattığı sorunlar dolayısıyla gerçekleşen intihar vakaları kayıtlara fakr-u zaruret olarak geçmiştir. Sosyal olarak kadınları intihara sürükleyen en önemli sebep ise kadına yüklenen mahremiyet ve namus sorumluluğudur. Bu yüzden taciz olaylarından etkilenen kadınların bir kısmı, iffet ve namuslarına sahip çıkamadıkları, adlarının kirlendiği ve toplumca dışlandıkları inancıyla intihara sürüklenmişlerdir.

Kadınlar intihar ederken farklı yöntemler kullanmışlardır. Bununla birlikte ateşli silahlar en fazla tercih edilen intihar aracıdır. Bunu sırasıyla ası, suya atlama ve kimyasal madde içimi takip etmiştir. Ateşli silah ve ası kullanımında mekân çoğunlukla ev olurken, suya atlama vapur ve iskelede, kimyasal madde içimi ise farklı mekânlarda tercih edilmiştir. Ateşli silahlarla yapılan intiharlar çoğunlukla ölümle sonuçlanırken suya atlama ve kimyasal madde içme yönteminde intihar genellikle bir girişim olarak kalmış, canına kıymak isteyenler çoğunlukla kurtarılmışlardır. Kadın intiharlarında dikkat çeken en önemli hususlardan biri eylemin zamanıdır. İntihar vakaları ilkbahar ve yaz aylarında artış kaydederken sonbahar ve kış aylarında azalmıştır. Keza hemen tüm intiharlar gece ya da sabah erken saatlerde vuku bulmuştur.

Elimizdeki veriler yirmili yaşlardaki genç kadınların intihara daha meyilli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte çocuk denilebilecek yaşta intihara kalkışanlar olduğu gibi yaşlı kadınların intiharı da azımsanamayacak kadardır. Gençler aşk, namus ve psikolojik etmenlerle intihara yönelirken yaşlılar daha çok fiziki hastalık, yalnızlık ve cinnet sebebiyle canlarına kıymışlardır.

Çalışmada incelenen vakalar, intiharın zaman içinde değişmekle birlikte belli bir prosedüre sahip olduğunu göstermektedir. Bu prosedür intiharın polis memurlarına bildirilmesi ile başlamakta ve ardından doktor incelemesi, adlî ve idari süreç olarak devam etmektedir. İntihar vakası Dahiliye Nezareti tarafından tahkik edilmektedir ve incelediğimiz çoğu belgede tahkikatın adil şekilde yürütüldüğü izlenimi edinilmektedir. Ancak yazışmalar olayla ilgili ayrıntılı bilgileri ihtiva etmediği için çoğu vakada tahkikat sürecinin safahatı ve sıhhati konusunda sağlam bilgilere sahip değiliz. Tahkikat süreci ise

şikâyet, şüpheli durumlar, tahkikata yönelik itirazlar, vakayla ilgili bilgi toplamanın kolaylığı, vakanın idari ve adli boyutu, kurumların iç işleyişi ve kurumlar arası koordinasyona bağlı olarak değişebilmekteydi. Bazı vakalarda intiharın tespiti ile yetinildiği için tahkikat aşaması çok kısa sürerken bazı intiharların incelenmesi haftalar hatta aylar sürebilmekteydi.

KAYNAKÇA

Devlet Arşivleri Osmanlı Arşiv Kaynakları

BOA. A.MKT.DV. 194/87

BOA. A.MKT.MVL. 50/30; BOA. A.MKT.MVL. 112/28; BOA. A.MKT.MVL. 65/95

BOA. A.MKT.NZD. 180/61; BOA. A.MKT.NZD. 146/13

BOA. A.MKT.UM. 447/70; BOA. A.MKT.UM. 510/38

BOA. Yıldız Esas Evrakı 5/104

BOA. DH.EUM.6ŞB. 47/18

BOA. DH.EUM.AYŞ. 63/19; BOA. DH.EUM.AYŞ. 52/21; BOA. DH.EUM.AYŞ. 15/16

BOA. DH.EUM.THR. 90/82; BOA. DH.EUM.THR. 95/45; BOA. DH.EUM.THR. 5/8;
BOA. DH.EUM.THR. 6/19

BOA. DH.EUM.EMN. 25/23; BOA. DH.EUM.EMN. 77/8

BOA. DH.EUM.KADL. 20/25; BOA. DH.EUM.KADL. 11/20

BOA. DH.EUM.VRK. 11/68

BOA. DH.MKT. 2380/137; BOA. DH.MKT. 2111/118; BOA. DH.MKT. 572/52

BOA. DH. MUİ. 162/29

BOA. DH.TMIK.M. 270/73

BOA. DH. ŞFR. 70/191; BOA. DH. ŞFR. 71/125

BOA. MF.MKT. 214/48; BOA. MF.MKT. 1217/1; BOA. MF.MKT. 1217/2; BOA.
MF.MKT. 1217/3; BOA. MF.MKT. 1217/5; BOA. MF.MKT. 214/48/6; BOA.
MF.MKT. 214/48/8; BOA. MF.MKT. 214/48/9; BOA. MF.MKT. 214/48/15

BOA. MVL. 598/58; BOA. MVL. 884/21

BOA. TFR.I. KV. 149/14832; BOA. TFR.I. KV. 158/15722; BOA. TFR.I. KV.
138/13791; BOA. TFR.I. KV. 93/9207; BOA. TFR.I. KV. 10/941; BOA. TFR.I.
KV. 167/16682; BOA. TFR.I. KV. 73/7252; BOA. TFR.I. KV. 156/15529/1;
BOA. TFR.I. KV.156/15529/2; BOA. TFR.I. KV. 199/1985

BOA. TFR.I.MN. 67/6685/2; BOA. TFR.I.MN. 94/9372

BOA. TFR.I.SL. 67/6697; BOA. TFR.I.SL. 67/6686; BOA. TFR.I.SL. 213/21214

BOA. Y.PRK.AZI. 6/55

BOA. Y.PRK.ŞH. 7/86/1

BOA. ZB. 51/31/2; ZB.51/31/3; ZB. 51/31/5; ZB. 335/85/1; ZB. 335/85/2

Süreli Yayınlar

Son Saat, 7 Teşrinievvel 1341; 8 Teşrinievvel 1341; 12 Temmuz 1341; 9 Teşrinisani 1341; 26 Şubat 1342; 15 Ağustos 1341; 19 Nisan 1341; 26 Şubat 1926.

Matbu Eserler

Acuner, V., (1950-1951), *Ahmet Mithat Efendi'nin Letaif-i Rivayati*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Türkoloji Şubesi.

Ahmet Mithat (2005), *Hüseyin Fellah*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Ahmet Mithat (2008), *Hasan Mellah*, İzmir: İlya Yayınları.

Ahmet Mithat (2017), *Letaif-i Rivayat*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Ahmet Mithat (2010), *Çengi*, İstanbul: Anonim Yayınları.

Ahmet Mithat (2013), *Musullu Süleyman*, İstanbul: Everest Yayınları.

Akçay, S. ve Taşkın M., (2019), İntihar ve Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Değerlendirme, *OPUS- Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 2278-2299.

Akgündüz, A., (2011), *Mukayeseli İslam ve Osmanlı Hukûku Külliyyâtı*, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Akıllı, T.A., (2006), *3 Nolu Nefy ve İtlak Defteri'nin (S. 1-100) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Akyıldız, A., (2022), *Yusuf İzzeddin*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Akyıldız, A., (2011), *Sürgün Sefir Sadullah Paşa Hayatı, İntiharı, Yazıları*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Altındal, A., (1977), *Türkiye'de Kadın*, İstanbul: Havass Yayınları.

Arkun, N., (1978), *İntiharın Psikodinamikleri*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.

Avis, SP., (1994), Suicidal Gunshot Wound, *Forensic Sci Int*;28:67(1),7-41.

Aslan, S., (1998), *Genel Hatlarıyla Türk Romanında İntihar*, (Yüksek Lisans Tezi), Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

- Atay, İ., ve Gündoğar, D., (2004), İntihar Davranışında Risk Faktörleri: Bir Gözden Geçirme, *Kriz Dergisi*, 12(3),39-52.
- Balkız, H., (2017), *Türk Romanında Erkek Egemen Topluma Başkaldıran Kadınlar (1872-1960)*, (Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Baldessarini, R.J. ve Hennen, J., (2004), Genetics of Suicide: An Overwiev, *Harverd Review of Psychiatry*: 12(1), 1-13.
- Batıgün, A.D, (2005), İntihar Olasılığı: Yaşamı Sürdürme Nedenleri, Umutsuzluk ve Yalnızlık Açısından Bir İnceleme, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(1), 29-39.
- Bilginer Ç., Çöp E., Göker Z., Hekim Ö., Sekmen E., Ünen. Ö., (2017), İlaç İçerek İntihar Girişiminde Bulunan Gençler ve Koruyucu-Önleyici Hizmetlere Genel Bakış, *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 30, 243-250.
- Bingöl, S., (2007), Tanzimat İlkeleri Işığında Osmalı’da Adli Tababete Dair Notlar, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Ankara, 26(42), 37-65.
- Canetto, S.S. ve Lester, D., (1998), Gender, culture and suicidal behavior, *Transcultural Psychiatry*, 35(2), 163-190.
- Caporal, B., (1982), *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çaha, Ö., (1994), Osmanlıda Sivil Toplum, *Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 79-99.
- Dalyan, M.G., (2011), *XIX. Yüzyılda Gelenekten Batı Kültürüne Geçişte Ermeni Yaşamı*, İstanbul: Öncü Kitap.
- Demirgöz Bal, M., (2014), Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış, *KASHED*, 1(1), 15-28.
- Dilbaz, N., Seber, G., (1993), “Umutsuzluk Kavramı Depresyon ve İntiharda Önemi”, *Kriz Dergisi* 1(3), 134-138.
- Dönder, Y., (2017), Osmanlı’da Kara Sevda, Alpaslan Demir & Tuba Kalkan& Eralp Erdoğan (Der.), *Türk Tarihine Dair Yazılar -II* (459-456), Ankara: Gece Kitaplığı.
- Durkheim, E., (2013); *İntihar*, (Z.Z. İlkelen Çev), İstanbul: Pozitif Yayınevi (Eserin Orijinal Tarihi: 1897).
- Faroghi, S., (2009), “18.Yüzyıl Anadolu Kırsalında Suç, Kadınlar ve Servet”, *Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları* (Ed. Madeline C. Zilfi, Çev:Necmiye Alpay), Tarih Vakıf Yurt Yayınları.
- Gök, Ş., (1991); *Adli Tıp*, VI. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.

- Göka, E., (1998), Bir Hastalık Olarak Aşk: Karşılıksız Aşk Sendromu, *Kriz Dergisi*, 6(2), 33-41.
- Gökay, F.K., (2005), Türkiye’de Gazetelerde İntihar Hadiselerini Neşretmeği Yasak Eden Kanunun Tesiri Üzerine Bir Etüt, *Kriz Dergisi*, 13(3), 27-32.
- Gökçen, A., (1994), 1296(1879) Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 203-288.
- Güller, A., (2015); *XIX. Yüzyıl Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Toplumunda İntiharlar*, (Yüksek Lisans Tezi), Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Jamgoçyan, O., (2017), *Osmanlı İmparatorluğunda Sarraflık: Rumlar, Museviler, Frenkler, Ermeniler (1650-1850)*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kankal, A., (2007), Ermeni Edebiyatında Türk ve Ermeni Toplamları Arasındaki Komşuluk İlişkilerine Bakış- *Hoşgörü Toplumunda Ermeniler*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Karabulut, M., (2013), Tanzimat Dönemi Türk Romanında Kadın Üzerine Tematik Bir İnceleme, Ankara: *Erdem Dergisi*, 54, 49-69.
- Karakışla, Y.S., (2004), Sultan Abdülmecid’in İntihar Et(tiril)diği Makas (1876), İstanbul: *Toplumsal Tarih Dergisi*, 127, 100-102.
- Kılıç, R., (2018), *İntiharın Tarihi*, İstanbul: Kitapyayinevi.
- Kılıç, Ö., (2010), 4 Numaralı Nefy ve İtlak Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kınık, K., (2018), Nedenleri, Çeşitleri ve Çözüm Önerileri ile İntihar Olgusu, *Stratejik Düşünce ve Analiz Merkezi*, İstanbul, 1-42.
- Kozatepe, E., (2015); *İntihar ve İntihara Teşebbüs Yöntemleri, Sebepleri ve Çözüm Yolları*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurnaz, Ş., (2011), *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını: 1839-1923*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Lester, D., ve Gunn, J. F., (2016). Psychology of Suicide. In *Stress: Concepts, Cognition, Emotion, and Behavior: Handbook of Stress* (267-272), Elsevier(ed.), <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-800951-2.00032-7>
- Nabizade Nazım, (2019), *Zehra*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özel, A., Keser, N., ve Köksal, E., (2008), İntihar ve İntihara Teşebbüs Eden Bireylerin Cinsiyeti, Eğitim Düzeyleri ve Coğrafya Dağılımları: Kütahya Şehri Örneği, *Eastern Geographical Review*, 13(19), 231-250.

- Poyraz, C. ve Öztop, F., (2013), 19.Yüzyılda Yabancıların Gözüyle Osmanlı Eğitimi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 308-316.
- Poyraz, T., (2019); Türkiye Özelinde İntihar Olgusunun Sosyolojik Açından Analizi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 8(4), 2957-2974.
- Roy A., Karoum F., Pollack S., (1992), Marked Reduction in indexes of dopamine metabolism among patients with depression who attempt suicide, *Arch Gen Psychiatry*, 49(6), 447-450.
- Sami Paşazade Sezai, (2020), *Sergüzeşt*, İstanbul: Kapra Yayıncılık.
- Sarı, N., (1988), Cerrahiyetü'l-Haniye'de Dağlama Yoluyla "Mâl-i Hülya" Tedavisi ve Akupunktur Yöntemi İle Karşılaştırılması, *Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (2), 85-91, İstanbul.
- Saydam, A., (2002), "Yenileşme Döneminde Osmanlı Toplumunu", *Genel Türk Tarihi* -7, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 847-886.
- Scourfield, J., Jacob, N., Smalley, N., Prior, L. ve Greenland, K., (2007), Young People's Gendered Interpretations of Suicide and attempted Suicide, *Child and Family Social Work*, 12, 248-257.
- Şahin, B., (2015), *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Romanında Ölüm (1872-1923)*, (Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatsal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şemseddin Sami, (2019), *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*, İstanbul: Karbon Kitaplar.
- Şenol, N., (2003), *Suicidal tendencies: Culture of Self-Destruction in Ottoman Society*, (Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek Demirci, Z.N., (2022), Son Dönem Osmanlı Toplumunda Kadın İntihar Yöntemleri Üzerine Bir Değerlendirme, Sakarya: *Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 8(17), 328-360.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2007), *Birinci Basamağa Yönelik Zehirlenmeler Tanı ve Tedavi Yöntemleri*, Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı, Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü.
- Tatlıhoğlu, K., (2012); Sosyal Bir gerçeklik Olarak İntihar Olgusu: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 133-156.
- Taşdelen, M., (2006); *İnanç Açısından İntihar*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Taşkıran, T., (1973), *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları.

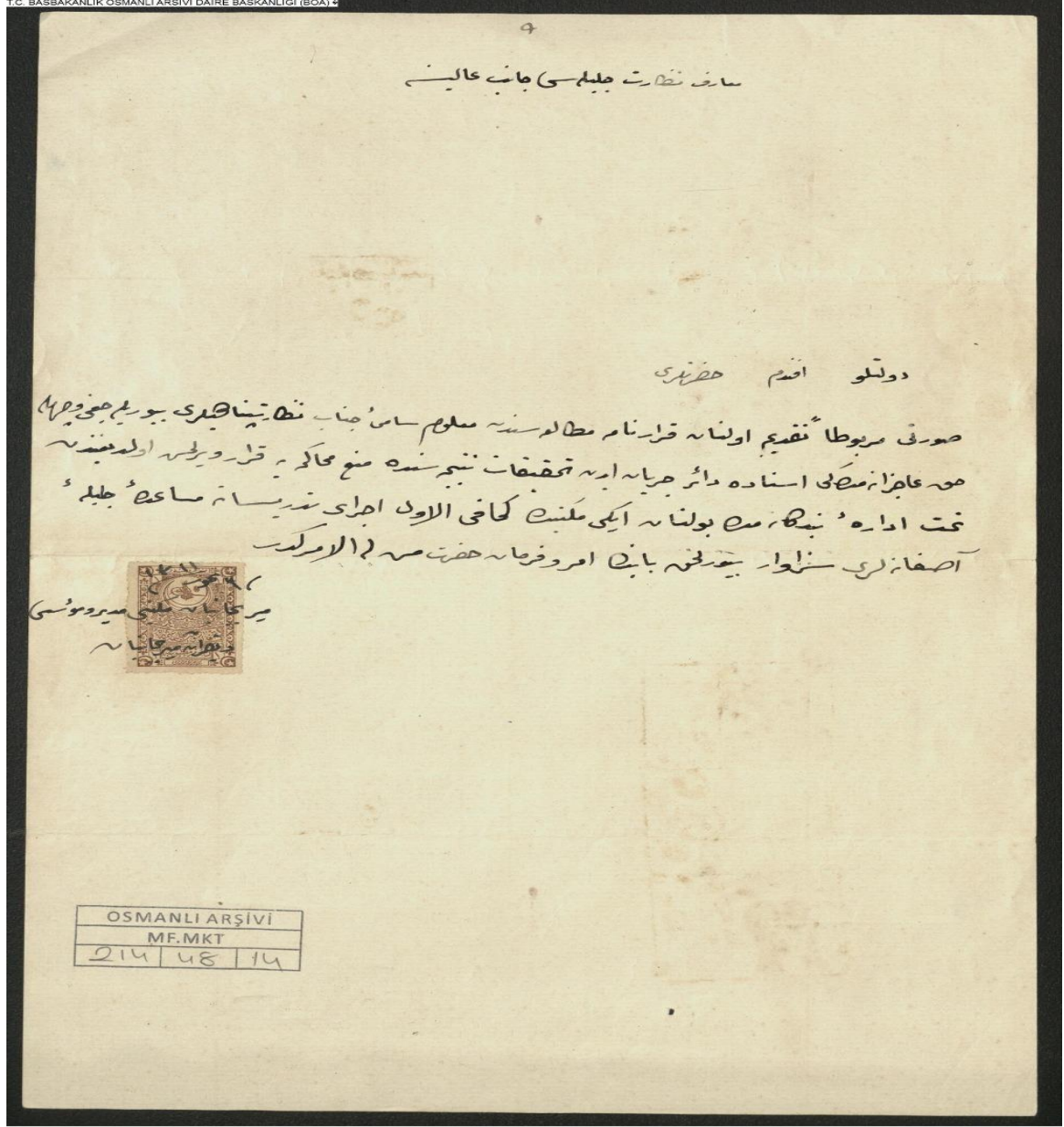
- Tekşan, M., (1988), *Tanzimat Romanında İntihar Olaylarının Psikolojik ve Sosyal-Psikolojik Sebepleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Toprak, Z., (2011), Erken Dönem Genç Kız-Kadın İntiharları, *Toplumsal Tarih*, S.87, İstanbul, 40-48.
- Turhan, M., (2012), Kara Sevdaya Şokla Tedavi Röportajı, *Aktüel Dergisi*, Ocak.
- Uludüz D.U. ve Uğur M., (2001); *Bir Vaka Dolayısıyla İntiharların Gözden Geçirilmesi*, *Yeni Symposium*,39(1), 19-25.
- Ulutaş, N., (2006), *Türk Romanında İntihar*, (Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yeğenoğlu, İ., (2015), *İntiharın Anlamı, İntihar ve İntihara Yönelik Tutumlar*, (Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Yıldırım, M.B. ve Sivri S., (2015); Ası Olgularının Adli-Tıbbi Açından İncelenmesi, *Journal of Clinical and Experimental Investigations (JCEI)*, 6(4),400-405.
- Yavuz, Y., Yürümez Y., Küçüker H., Demirel R., Küçük E., (2006); İntihar Sonucu Meydana Gelen Ölümünün İncelenmesi, *Genel Tıp Dergisi*:16 (4), 181-185.
- Yörük, D., (2007), XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşayan Gayrimüslimlerin Nüfusu, Konya: *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 625-652.

İnternet Kaynakları

- <https://core.ac.uk/download/pdf/43800673.pdf> (26.02.2023)
- https://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_44352/TBLM-19-49.pdf (13.03.2023)
- <http://cmj.cumhuriyet.edu.tr/tr/download/article-file/47831>(09.02.2023)
- <https://www.academia.edu/>(24.04.2023)
- <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27637961/> (12.04.2023)
- <https://trdizin.gov.tr/> (05.05.2023)
- <https://dergipark.org.tr/tr/> (10.01.2023)
- <https://sozluk.gov.tr/> (12.05.2023)
- <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8082859/>, (21/07/2022).
- <https://akademik.adu.edu.tr/ad/veteriner/farmakoloji/webfolders/File/Birinci%20Basamaga%20Yonelik%20Tani%20ve%20Tedavi%20Rehberi%202007.pdf>/(18.07.2023)

EK

Ek 1: Dikran Miriciyan'ın Maarif Nezareti'ne Yazdığı İtiraz Dilekçesi

MF.MKT.00214.00048.014

Kaynak: BOA. MF.MKT 214/48/14

Ek 2: Dikran Miriciyan'ın Okulunda Meydana Gelen Vakanın Yayımlandığı Ermeni Gazetesi Kıpuru

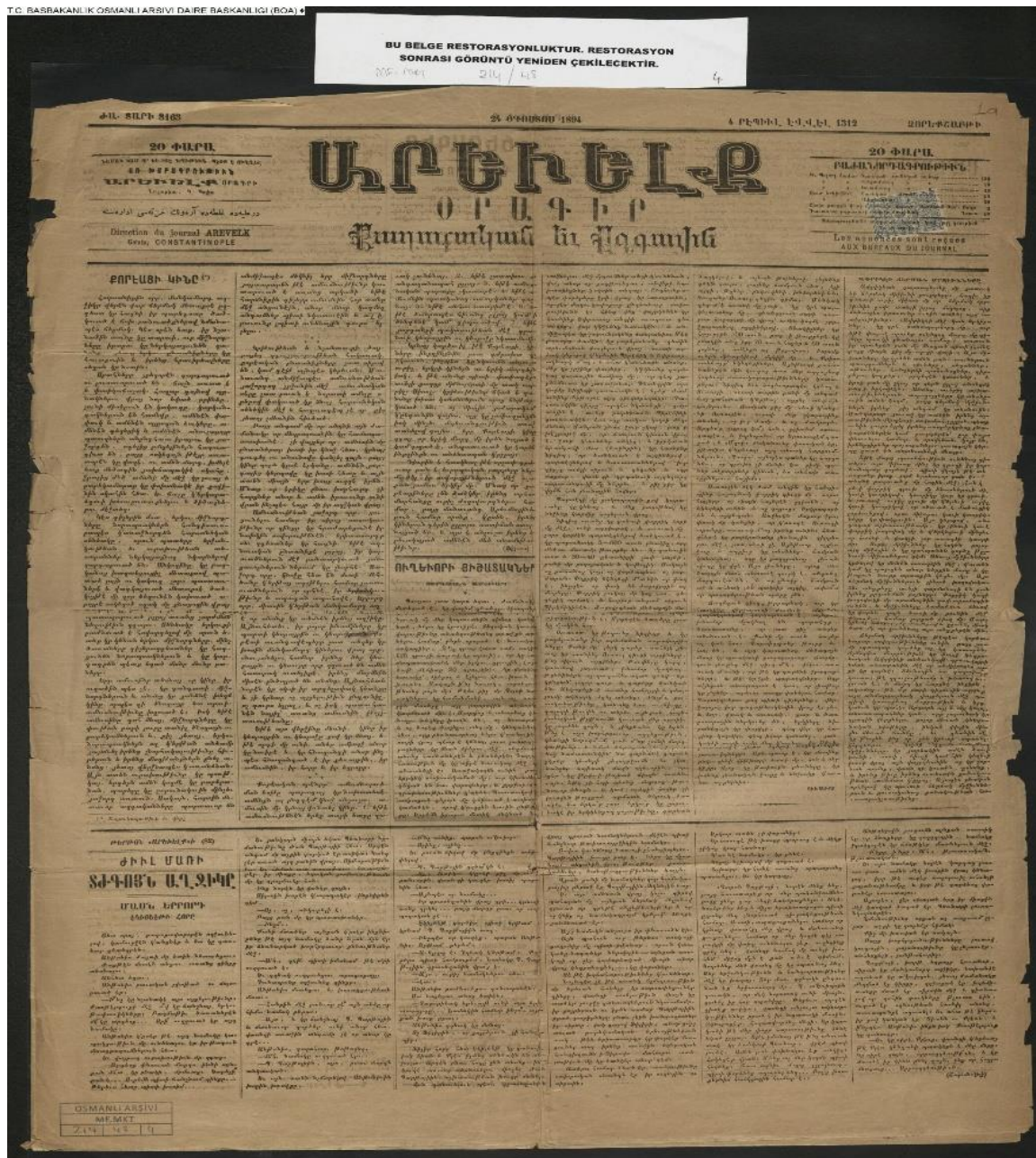
T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

MF.MKT.10714.00048.006

Kaynak: BOA. MF.MKT 214/48/4

Ek 3: Dikran Miriciyan'ın Okulunda Meydana Gelen Vakanın Yayımlandığı Ermeni Gazetesi Kypürü

Kaynak: BOA. MF.MKT 214/48/4

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Zehra Nur ŞİMŞEK DEMİRCİ	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Fen-Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Tarih
Makale ve Bildiriler	
1. Şimşek Demirci, Z.N., (2022), Son Dönem Osmanlı Toplumunda Kadın İntihar Yöntemleri Üzerine Bir Değerlendirme, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, 8(17), 328-360.	